

dare institueris, fastidium bubus adfert. Itaque, si fieri poterit, totum agrum genere uno atinia ulmi conferemus. Sin minus, dabimus operam, ut in ordinibus disponendis par numero vernaculas, & atinias alternemus. Ita semper mista fronde utemur, & quasi hoc condimento illectæ pecudes fortius justa cibariorum conficiunt. Videmus in quibus ulmis atinia à vernacula, sive nostrate differat. Eandem ferè tradit differentiam de ulmo, almontiaque Theophrastus.

Ulmus.

Nam ulmus frutici propior, altior & procerior ulmontia. Recentiores alteram proceram, alteram latam vocant ulmum. Proceram in montibus provenit, lata campestribus.

Campestris ab imo ferè frequenter ramosa; crassa alioquin & proceram etiam arbor. Trunci cortices exteriores crassi, rimosi, ac scabri sunt; interiores verò, lenti & flexibiles; veluti & ramulorum, qui non minus quam tiliæ obsequiosi, ac flexu inviati sunt. Ex corticibus interioribus lagenas confici, auctor Bellonius. Ligni substantia solida, ac sufflava, buxo non dissimilis. Folia lata, rugosa, venosa, indivisa, ambitu crenata, longiora quam pyri, quadrupedum nonnullorum animantium, ac præcipue boum, pabulo grata: in quibus folliculi, (de quibus supra egi) superiore parte eminentes gignuntur, præter exiguos veluti culices; (de quibus vide cap. 8. hujus libri) liquorem continentis viscosum, ac lentum, cosmeticum, ad vulnera accommodatissimum; qui quandoque solis calore induratus, gummi instar concrevit: semè tenue, planum, rotundum, membranofum, foliatum majus quam atriplicis, quod inter folia & sub ipsis latitat, per maturitatem in auras avolans: radix non in altum dimittitur, sed per obliquum spargitur. Notatu omnino dignum, quod diligentissimus Carolus Clusius observavit: Nempe ulmorum, juxta Thormim amnem, in Hispania nascentium, quasdam radices in tenuissima stamina desinere, quæ cum à præterlabentibus aquis perluuntur, rubescentem colorem contrahunt, in quibus exigua quedam animalcula, exiguis locustis similia nascuntur, & latitant, quæ piscatores in escam capiendis piscibus colligunt: quæ verò adolefcunt, ex radiculis emergentia, instar terrestrium locustarum evolare, postea certo tempore in aquas ad suum genus conservandum remare. Amat loca campestris, plana, ulmus: latum humidumque non respuit solum; juxta fluentia, vel scrobes aquas habentes feliciter gignitur, & facile in altitudinè assurgit. Folia sub finem Aprilis in Belgio erumpunt. Quo tempore semen non modò prodit, sed & perficit, ac vento mox disbergitur. Liquor & folliculus Junio mense colligi potest, priusquam densari incipiat. Montuluria campestris non multum dissimilis, præalta hæc & proceram ar-

bor. Hujus materies lignosa multò durior est, & ad opera idcirco usurpatur, quæ pondus ac vim sustinent, ut sunt cochleæ, & molendinorum rotæ. Folia hujus rugosa similiter, & ambitu serrata sunt, veluti campestris, sed averfa parte læviora, dilutius virentia, etiam quam prioris longiora; quæ ubi resiccata sunt, gratum olent. Ab his verò folliculi nulli exeunt, aut nascuntur, minuscule grata sunt bubus. Semen prioris fati simile. Paulò ferius folia & semen prodeunt, perficiunturque. Locis montosis, ac arduis, densisque sylvis genus hoc nascitur, veluti in Arduenna sylva &c. Ex his quam pulchrè & candidè hanc arborem delineaverit Theophrast. nemo non videt.

Τέρον δὲ ἰφύδρον φίλι. Id de ulmo vulgari, ac campestris. Altera enim, loca amat ardua & montosa, ut jam dictum est.

Καὶ τὸ ἔυλον &c. Non est deforme lignum ulmi, sed δὲ ζῶν, bene coloratum, sufflavum, buxi coloris. Non tamen puto scripsisse Theoph. δὲ ζῶν. Nam cum flavum dixit, satis indicavit, esse elegantis colore. Durum etiam est. Potest ergo restitui σκληρόν. Malo legere ἰχθυόσ, ἐπιτορ, & γιῶχρόσ. Licet revera lignum ulmi viscidum tenaxque non sit. Plin. libr. 6. cap. 40. Est lentitia platano sed madida, sicut alno: ficcior eadem ulmo, fraxino, moro, ceraso, sed ponderosior. Lege γιῶχρόσ, quod ulmus decorticata, ac etiamnum viridis, lignum visciditate quadam obductum ostendat, quæ ubi resiccatur, perit. Hanc non à se habet, sed ab interiore illi adhæret cortice, qui flexilis, lentus, viscidus, tenax. Dixi supra, ramulos esse renaces; hac de causa ex iis virgæ fiebant, quibus servi percutiebantur. Hinc apud Plautum, servus ulmi turba, & ulmorum Acheruns vocatur. Quod ex hoc loco probatur, ubi servus ait; *Væ illis virgis miseris, quæ hodie in tergo morientur meo.*

Θυράματα. sunt postes januæ, vel potius cardines. θυράματα τῶν θυρῶν, cardines ostiorum. Vide Doctiff. Robert. Constant. Annot. Item lib. 5. hic.

Ἄγροπον. Rectè contra recentiores, hoc loco, semine ulmum carere, concludi non posse, docet Constantinus. Quomodo vox ἀγροπον exponi debeat, supra lib. 1. me dicere memini. Videat lector: locus est satis memorabilis, & hæctenus non observatus, quod loco citato ex Poluce docetur.

Καρυκίς. De ulmi folliculo, humore sive gummi, quod ex eodem nascitur cachry, copiosè supra cap. ult. lib. 2. & cap. 9. hujus libri egimus. Hoc loco animadvertendum, in Aldino codice malè scribi, καρυκίσι, vocemque hanc malè reddidisse Gazarum, nec feliciter vertisse Plinium. Vertit Gaza peciolium. Peciolus μέισχον dicitur. Theoph. lib. 1. cap. 3. μέισχον ἴσθι δὲ συνέρπειται ὡς τὸ φύλλον, & ὁ κερπός. Columell. lib. de arbor. Cum jam matura mala fuerint, antequam rumpantur, peciolos, quibus pendet, intorqueto. Nec melius interpretatur Plinius. lib. 14. cap. 11. ubi ineptè καρυκίσι montem esse existimavit, ac ait, *Ulmus etiam in Coryco monte Cilicie ac junipero, ad nihil utile: ex ulmi verò gummi & culices ibi nascuntur.* Καρυκίς quidem mons Pamphiliæ, sed eo sensu Theophrastus non accepit. Sed καρυκίς idè θυλάκιον, folliculus, φέσι. Hesychius καρυκίς θυλάκιον. ἴσθι δὲ δευτέρως ἀγροπον. ὁμοίον ἀσπῶ. Id est, *corycus folliculus. est etiam coriaceum vas, utri simile.* Diosc. lib. 1. cap. III. de ulmo, τὸ ἢ ἐν τοῖς φύλλοις καὶ τὸ ἐν τῷ κερπῶν ἀγροπον ἐν τῷ ὄρει, Humor in folliculo enascens, prima germinis eruptione. Galenus lib. 12. cap. 27. ζένος in emplastro melino pro rustico ἰσπίνης ἐρεθῆς & λ. πλελίας τὸ ἐν τοῖς θυλάκιοις & u. Vertunt. resina arida denarium pondo triginta, ulmi in sacculis ex corio recentis denarium pondo quindecim. Verte, humoris ulmi qui in folliculis continetur, drachmas quindecim. Subintelligitur enim ὄρειον, vel simile quid, uti apud Æginetam legitur lib. 5. cap. 60. τὸ πλελίας ἐν τοῖς θυλάκιοις ὄρειον. ulmi humor qui in folliculis continetur. Theoph. lib. 3. cap. 8. τὰ ἢ πλελίας καὶ τὰ ἢ πλελίας τὸν τε βόσπον, καὶ τὸ θυλάκιον. θυλάκιον quod hic καρυκίον vocat. & lib. 2. cap. ult. καρυκίον. Vide cap. 15. de terebintho. Non malè fecero, si hac occasione Nicandri versum in Alexipharmacis explicavero.

Ἡ πλελίας ὅτι πολλὸν αὐτὴ καλλιπέται ὄρειος Κορμῆ.

Hunc sanè versum non intellexerunt interpretes. Vertunt ὄρειος ramos, cum folliculos interpretari debeant. Errandi occasionem Græcus interpres sive Scholiastes dedit; qui ad hunc versum hic scribit. *ὄρειος λέγει, τὰ τῆς πλελίας κλήματα. ὄρειος καρυκίς οἱ καὶ αὐτοὶ τὸ ἀμαπύλιον, ὅν ἢ καρυκίον καλεῖται, & ἐπὶ τῆς πλελίας εἶπε τὸς κλάδος ὄρειος.*

Nunc

Nunc autem Nicander ulmi sarmenta ὄχρας vocat. ὄχρας pro-
 priè rami vitis. nunc abusive ulmi ramos ὄχρας vocat. Fallit-
 tur Scholiast es ὄχλῳ, ὄχρειον, ὄχρον, non nego ramum, palmi-
 temq; significare, sed hoc sensu accipi apud Nicandrum,
 inficias eo. Folliculū ulmi, in quo humor, intelligit poeta.
 ὄχλῳ, ὄχρειον, ὄχρον, Pollux lib. 2. exponit, τὸ τῆς ὄχρειον
 ἀγχοῖον, vasculum, folliculum, quo testes continentur. Hesy-
 ch. ὄχρῳ μαρσῦπια, ἢ τῶν διδύμων ἀγχοῖον. Marsupium vel folli-
 culus testium. Suidas ὄχρῳ, ὁ ὄχρῳ τὴν αἰδέειαν πῆξιν. Hoc
 sensu sæpius ab Hippocrate usurpat, ut lib. de natura
 muliebri, ἡ δὲ πᾶντι πᾶσι οὐ τῶν αἰδέειων ὀπίσσωσι, ἐκπεριεῖται
 ἢ ὡς ὄχρῳ. at verò si penis extra pudenda prociderint, ve-
 lut scrotū propendent. Idem repetit Lib. 2. γυναικ. Nisi quod
 eo loco, legatur ἐκπεριεῖται ὡς ὄχρῳ. Eodem libro. τὴν ἰσχυρὰν
 καὶ κελύμενην ὄχρῳ καλεῖται. Nervī ὅσα scrota vocātur laxen-
 tur. Idem lib. 2. morb. διδύμων τῶν γαστέρων, καὶ τῶν ὄχλων, in
 hydropo venter ὁ scrotū intumescunt. Infinita possem ad-
 ferre loca. Ad scroti imitationem, ulmi folliculum ὄχρῳ
 vocavit Nicander; quod non difficilè probatur. Diosco-
 rides hoc remedium adversus cerussam lib. 2. Euporist.
 his verbis exscripsit; πηλίας τὸ ἐν τοῖς θολακίοις ὑγρῶν. Idem reme-
 dium Ægineta præscribit adversus idem malum, cu-
 jus verba supra citavi. Idem Diosc. in Alex. cap. 22. de
 cerussa. ἢ κῆμι πηλίας, ἢ τὸ ἐν τοῖς φύλλοις (lege φύλλοις ex
 lib. 1. de re med. locum supra citavi. Vel, si placet, φύλλοις
 ferva: humor enim in foliis ipsis ad instar folliculi corri-
 gatis ac complicatis reperitur. (ut supra dixi) τῆς πηλίας
 ὑγρῶν. aut gummi ulmi, aut humorem qui in folliculis (foliis
 corrugatis) continetur. Cur ἢ κῆμι πηλίας non vertant in-
 terpreses, nescio. Maximè cum Plinius & alterius humo-
 ris mentionem faciat. Lib. 24. cap. 8. Imponitur ὁ col-
 lectionibus lachryma, ὁ vulnerebus, ὁ ambustis, quæ
 decocto fovere prodest. Humor in folliculis arboris hu-
 jus nascens cuti nitorem inducit, faciemq; gratiorem
 præstat. Lachrynam hanc gummi vocat Dioscorides.
 Meminit hujus lachrymæ Theoph. Lib. 9. cap. 1. Hæc
 præcisus ramis, fluit ἐκ medulla, dum castratur arbor. Sed
 de hac non loquitur Nicander, verum de humore qui in
 foliorum continetur folliculis, ut jam probatum est. Non
 enim in tenuioribus ramis, quæ ὄχρας dicuntur, reperitur.
 Emendandus hac occasione Hesy. codex. κάρυκος θολα-
 κιον. ἢ τῆς διδύμων ἀγχοῖον, ὁμοιον ἀσκαῖ, ὅτι τῆς ἀγχοῖον, ὅτι τῆς λέγ-
 χλω. Scribe, κάρυκῳ, Athenæus Lib. 3. ἡ γαστέρα ἐστὶν ἐν ὑπο-
 γαστρῆσι, τὰς τετραγώνιας φησὶ κάρυκας ὑπο ἢ μακεδόνων κερύκους κα-
 λέουσι, ὑπο τῆς ἀθηναίων κρείους. Hegeſander in
 commentariis scribit asperas conchas à Macedonibus corycos appellari; ab
 Atheniensibus κρείους. Porro ut hanc de ulmo historiam
 absolvā, legi doctiss. Gaza, ἀπὸ ἀπὸ κρείους κέρυκας. ἀπὸ κρείους
 sensu quidē alio, sed meo iudicio meliori. Vulgatam & si
 quis velit servare, per me licet, interpretetur, ceteris ve-
 rò regionibus quid ferat ὁ C. Gaza, ut dixi, præstat lectio.

Sequitur populi utriusque historia. Prior Græcis λεύ-
 κη dicitur, quod altera folii pars alba admodum sit. A
 Plauto in Penulo farfarus dicitur.

Viscum legioni dedi,
 Fundisq; eos prosternam ut folia farfari.
 Antiquissimis Græcis ἀχρεῖς dicta fuit.

Homer. Iliad. 5.
 Ἦε περὶ δὲ ὡς ὅτι τῆς δρυὸς ἦε λπεν, ἢ ἀχρεῖς
 Ἦε τῆς πίτυος βλωθρῆ &c.

Cecidit sicut quercus aliqua, cecidit vel populus
 Vel picca alta.

Ἀχρεῖς vocatur διὰ τὸ πικρῆναι ὡς τῆ ἀχρεῖτη. Quod
 circa infernum prius apparuit. Fabulam hanc tradit Theo-
 criti Schol. eidyli. β. ubi hæc ex Olympionico refert.
 Ὀλυμπιονίκῳ φησὶ τὸν ἡρακλέα κατελθόντα εἰς ἄδου, εἶρεν ὡς
 τῆ ἀχρεῖτη φουρδίῳ τῶν λεύκῳ, καὶ εἰς ἀνθρώπους κοίμωσιν, ἡ
 ὄμνητος ἀχρεῖς ἴδα κελῆ. Olympionicus inguit, Herculem cum
 ad inferos descenderet, invenisse circa Acherontem inferni
 fluvium, nascentem populum albam, eamque ad homines por-
 tasse, quam Homerus idcirco acheroida vocavit. Narrat
 ex hac Herculem sibi fecisse coronam, eamq; capiti im-
 posuisse. Hinc folii partem superiorem porracea sit seu
 viridissimi coloris esse, ita ut nigra propemodū videatur, ac
 propter fuliginem ac caliginem tetri fumi, obscura adeo
 facta: alteram verò partem, quæ temporibus adhæsit, à
 fudore abluto exalbuisse. Vtrumque colorem, in rei me-
 moriā, huic remansisse volunt. Malunt alii, ab inferis re-
 deuntem primum arborem istam contemplatum, atq; se
 inde coronasse, conveniente plantæ colore albo, huic e-
 ventui, quum è tenebris in lucē commearet. Alia & verior
 ratio excogitari potest, cur superior pars porracea sit, in-
 ferior alba; quod pars superior humidior, siccior inferior;
 albus enim color in sicco, cuius subjectum primum ter-

ra; id quod ex cineribus, faxis, arenis, igni aut soli exu-
 stis palam est. Viridis ex humido crasso, cuius matricem
 videmus aquam: crassescens enim viridescit. Superior
 ergo magis viret, quod insolata trahat ad se humidum,
 quod deberet esse in inferiore. Herculi è populo coronam
 gratam legimus apud Tertullianū de corona. Herculem
 capite præferre, nunc populū, nunc oleastrū, nunc apium.
 Virgil. ecl. 7. Populus Alcide gratissima, vitis Iacho.

Qui ad Herculis aram sacra faciebant, populea fronde
 coronati erant, quod Salios fecisse ex Æneid. oct. constat.

Dixerat: Heculea bicolor cum populus umbra,
 Velavit que comas, foliisque in nexa pependit.
 Tum Salii ad cantus incensa altaria circum
 Populeis adsunt evicti tempora ramis.

Grata fuit hæc Herculi, quod is sub ejus umbra sæpius
 quievit; qua sanè hæc arbor inter cæteras arbores præci-
 pue commendatur. Apollonius Rhodius lib. 3. populum
 φῦλλοισι ἀπυρεσίσις κομοῖσσαι, foliis innumeris comantem, vo-
 cat. Latini quoq; hæc umbram laudant. Ovid. Lib. 10.
 Metamorph.

Et ecce
 Opportuna sua blanditur populus umbra.

Nec tamen est quod quispiam miretur, Plinium trade-
 re lib. 17. cap. 12. nullam esse populo umbram; cui sint
 ludentia folia. Hoc de nigra, Libycæque accipere oportet.
 Libycam lib. 16. cap. 23. folio minimam ait; nigram
 verò, lib. 17. cap. 23. folio minus densam, candidam;
 lib. 16. cap. 23. numerosiore folio. Cæterum exemplo
 Herculis cæteri heroes hac fronde amabant coronari.

Horat. Lib. 2. carm. Od. 3.
 Teucer Salamina, patremque,
 Cum fugeret, tamen uda Lyæo
 Tempora populea festur vinxisse corona.

Queritur; cur populo Teucer se potius coronarit,
 quam alterius arboris ramo? An quod arbor ea Herculi
 sacra, magnis ærumnis laboribusque perfuncto? An po-
 tius, quod ad Bacchantiū coronas & genio indulgentium
 respexit? Probabilius postremum. Dum enim lætitiarum
 præ se ferebat, ostendebatque, alios bene sperare jubebat.
 Demosthenes pro Ctesiphonte, exprobat Æschini,
 quod choreas intemperantiores interdū per plateas
 duxerit, coronatus sceniculo, albaque populo. ἐν δὲ τῆς
 ἡμέρας τῶν κελῶν διαστάσις ἄρα (αἰσχρῆ) διὰ τῶν ὀδῶν τῶν ἐπι-
 φανῶν τῶν μαρτύρων, καὶ τῆς λέξης. Ad hunc locum Gram-
 matici. ἐστὶ φωνὴ οἱ τὰ βακχικὰ πλουῦν τῆ λέξης, διὰ τὸ χθόνιοι
 μὲν εἶναι τὸ φυτόν. χθόνιοι δὲ καὶ τὸν τῆς προσηφίας δῖον ὄνομα. τῶν δὲ
 λέξεων πικρῆναι φασὶ ὡς τῆ ἀχρεῖτη, ἢ καὶ ἀχρεῖς ἴδα καλεῖται
 τῶν ὀμῆρων. Qui Bacchanalia celebrant coronantur populo al-
 ba, quod infernalis sit planta; infernalis Proserpinae Bacchus.
 Populum albam natam ad Acherontem fluvium ajunt, unde
 ab Homero ἀχρεῖς vocatur. Cæterum non tantum in de-
 licis hoc coronamenti genus habuit Hercules, sed cum
 rem etiam ageret seriam, populea fuit coronatus corona.
 Staius de Hercule iurandi verba concipiente.

Lib. 3. sylv. in fine.
 Sic ait, Et tangens surgentem altaribus ignem,
 Populeaque movens albentia tempora sylva,
 Et Styga, Et Ætherei juravit fulmina patris.

De hac coronā Valerius Flaccus Lib. 6. Argon.
 Populeus cui frondis honor, conspectaque glauco
 Tempora neciuntur ramo.

Glauco, id est albo, sed decolore. Hæc sola Athletis
 utilis propter Herculem. Artemiod. lib. 2. cap. 25.
 μὲν ἢ λευκῆ ἀθλητικῆς συμφορῆς, εἰς τὸν ἡρακλῆα. Theocr. Scholias.
 loco citato, ἐν τῆ κεφαλῇ εἶχε τὸν σάφαιον δῖον τῆς λεύ-
 κης ὁ φύλλῳ ὁ ἡρακλῆος, παρὰ τὴν ἑλευθερίαν ἑλευθερίαν ἑλευθερίαν
 περιφουρῆς ἐπιφανῶν δὲ εἶ, φησὶ, λευκῆ ἰληντῆς ὁ δὲ ἄλφει, ὅτι ἀθ-
 λητικῆς ἴσιν, ὡς καὶ ἡρακλῆς. οἱ γὰρ ἀθλητικῶν πύτων ἐπιφανῶν ὡς ἰε-
 ρῶ. ἰερον δὲ τῶν ἡρακλῆος τῶν πικρῶν ἀθλοῦ διπλοῦνται.
 In capite habens coronam ex populo alba Herculis planta,
 involutam purpureis undique lemniscis; coronatus venerat
 ut fertur, populo alba Delphis, quia certator erat, ut Hercu-
 les, certatores hac coronabantur tanquam sacra; sacra hac
 Herculis, quod multa perfecisset certamina. Populum fuisse
 coronamentum amantium, ex Theocr. versibus discimus.

Φράζο μευ τὸν ἔρωθ' ἔθεν ἵκετο, πότνα Σελάνα
 Ἦθον γὰρ κηγά, ναὶ τὸν γλυκὺν ἑρῶτα ἔρωτα,
 Ἦ τρεῖτος ἢ τέταρτῳ ἐὼν φίλῳ αὐτίκα νυκτός,
 Μᾶλα μὲν ἐν κέλποισι δωάντισιο Φυλάσσαν,
 Κρατὶ δὲ ἔχων λεύκαν ἡρακλέος ἱερὸν ἔρον.
 Πάντοτε προφουρέησι φειζώσθησι ἐλικτύων.

Dic amorem meum unde venerit veneranda Luna.
 Venissem enim ego, per dulcem amorem, venissem,
 Vel duobus vel tribus comitatus de nocte amans:
 Mala quidem in sinu Bacchi habens,
 In capite autem habens populū Herculi plantam sacram
 Undique purpurcis lemniscis involutam.

Coronamentum fuisse videtur amantium διὰ τὸ ὀμνηθεῖς πρὸς ὄψιν, propter magnitudinem & rectitudinem, ut Lucianus loquitur. Phyci arborem hanc sacram Herculi ajunt, quod tempora indicet. Nam ἰεροκλήσις dicitur quasi ἱερός κλήσις aëris gloria. Per populū albam antiquitus tempus indicabatur, tum quod bicoloribus foliis prædita sit, ex una parte nivei sive ceruffati; ex altera porracei viridissimi coloris, ex quib. præcipuas temporis partes, Diem scilicet, & noctem referre videtur; tum quod hoc habeat quoq; commune cum tempore, quod ejus folia post solstitium vel ipso solstitii die circumagantur, nec alio argumento certius intelligatur Sydus confectū, ut Theophrastus & Plinius scribunt. Vide cap. 16. lib. 1. hist. Nigra populus Græcis αἰγίριον, dicitur, διὰ τὴν ἰσχυρότητα & αὐτῆς ἀναδύσασθαι, ab extruptione & eruptione sursum versus. Ἐργασίαι enim non tantum excitationem, sed etiam extruptionem significat. Apud Herodotum enim legimus, ἰσχυρῶς τῶν τιχιδίων μυρον ἐκτρέφει. Hanc ob causam hanc arborem μακροῦς dixit Homerus Odyf. 4.

Μακροῦς αἰγίριον, καὶ ἰσχυρῶς ἀναδύσασθαι, longa populi nigra, & salices frugiperda. Alibi μακεδονία dixit Odyf. 7.

Ἡδραὶ οἶα πὶ Φύλλα μακεδονίης αἰγίριον.

Sedentes ut folia excelsa populi.

Etymon hoc habes apud Homeri interpretem, Iliad. 4. χομῆσι πῖσι αἰγίριον ὡς ἀνομῶδη δὲ, inquit, διὰ τὴν ἰσχυρότητα καὶ αὐτῆς ἀναδύσασθαι. Aliud etymon apud Phavorinū lego. ὡς τὸ ἐκ τῆς ἰσχυρῆς αἰσίου, ἢ ἔρμην, & κινεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ ἐκ τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἀνομῶδη & προσλιπνὸν cum impetu ē terra, vel, quia ἀνομῶδη ἀνομῶδη. Postremo populo Libycæ familiaris, quam nigra. Doctiff. Gaza lib. 3. Gramm. διὰ τὸ αἰγίριον mavult derivare. Fulgent enim splendent; hujus folia. Notandi interpretes Hesiodi, Diodori Siculi, & Strabonis, quod αἰγίριον alnum interpretantur. Hesiod. in Scuto.

Αἰγίριον τὸ πενύριον ἴσχυρον καὶ αὐτῶν. Vertunt. Alniq; totis radicibus confringuntur ab ipsis. Male, ut dixi, αἰγίριον alnum reddunt. Sed non melius πενύριον totam radicem dicunt. πενύριον longe lateque expansam radicem habens. ἀπὸ πῖσι extendo. Diodorus lib. 4. Bibliot. διὰ τὴν ἰσχυρότητα καὶ ἀναδύσασθαι τῆς φύσεως μεταρρημαποδῆσαι τὴν φύσιν, γενεαίως αἰγίριον τῶν αἰγίων καὶ ἰσχυρῶν αἰγίων, τὴν αὐτῶν ὄψιν ἀνομῶδη ἀφῆται. καὶ τῶν πηγυρῶν ἀνομῶδη τὸ καλῶν ἢ λαντῶν. Præ nimio luctu, exuta natura pristina, in alnos (populos nigros) transmutata sunt (Phaethontis sorores quæ Phaethontia in ostia Padi delapsam lugebant) quæ quotannis sub hoc ipsum tempus lachrymas emittunt, & quarum concretione electrum hoc, quod nominant, effici perhibetur. Strabo lib. 5. Geograph. τὰ δὲ πελάγη τῶν μεθυσσῶν ἢ κερκῶν ἀνομῶδη ἀπὸ τῶν δὲ οἶον τὸ σπῆρα φαίνονται, καὶ τὰς ἠλιάδας τὰς ἀπαιγίριον μῆνας αἰγίριον τὸν ἠελίον, τὸν μεθυσσῶν γὰρ ὄψιν, πῶς οἶον δὲ τὸ πῶν ἀνομῶδη. Interpres, Nam fabulosa illa multa & conficta alioquin omittenda sunt, ut de Phaethontia & Heliadibus, quæ in alnos fuerint mutatae apud Eridanū, qui nullibi terrarum est, quanquam ab iis vicinus Pado dicitur. In populum nigram, non alnum fuere mutatae. Fama est, sorores Phaethontis, mortem fratris adeo graviter tulisse, ut asfiduè lugentes Deorum misericordia in populos nigras fuerint conversa.

Ovid. Lib. 1. de Ponto.

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
 Cortice velavit populus ore novo.

Virgil. Lib. 10. Æneid.

Namque ferunt luctu Cygnam Phaethontia amatī
 Populeas inter frondes umbramque sororum,
 Dum canit, & mæstum musa solatur amorem,
 Canentem molli pluma duxisse senectam,
 Linqnentem terras, & Sydera voce sequentem.

Errandi occasione interpretibus, si non ipsius Poætæ erratū, præbuit Maro ecl. 6. ubi in alnos mutatas canit. Tum Phaethontiadās musco circumdat amarae Corticis, atque solo proceras erigit alnos.

Αἰγίριον populum nigram esse, ex ipso probatur Theophrast. lib. 2. de caus. cap. 21. ubi λέγουσιν ἰσχυρῶς αἰγίριον scribit, albam populū in nigram mutari. Alba populus quomodo in nigram mutetur cap. cit. docetur. Alnum in populum mutatam hæctenus inauditum, Dissimiles tota facie arbores: non valde dissimiles alba nigraque populus.

Μονοειδής. Theophrastus duo populi ait esse genera, al-

bam & nigram populum, utramque singulari constare specie. Plinius, Tria genera populi ait, quædam alba, alia nigra, tertia Libyca vocatur. Queritur, an Libyca populus sit cercis Theoph. quod multis videtur. Nec nobis horum displicet opinio. Meminit Hippocrates populi nigre Creticæ Lib. de natura muliebri. αἰγίριον κρητικῶν κήκων ἰσχυρῶς, τείφας ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν, populi nigra grana novem trita, ex vino bibenda dato. Idem Libr. 1. de morb. mulierum repetit. Hæc si diversa à vulgari nigra, non erit μονοειδής populus. Plinius sanè populū nigram Creticam laudatissimam ait lib. 24. cap. 8. Populus nigra efficacissima habetur, quæ in Cretica nascitur. Rectè tamen Theophrast. μονοειδῆ αἰγίριον dixit. Forma non differt à vulgari, sed majori facultate pollet. Putavi aliquando corruptum fuisse Hippocratis codicem, ac legendum, αἰγίριον ἰσχυρῶς κήκων. Sed temerè me hoc suspicatum fuisse, non inficias eo. Videndum, quid coccum sive granum populi vocet Hippocrates: an baccas, quæ uvæ oblongioris specie racematim adhærent; an primum germen. Certè uva illa sive fructus qui julum sequitur, tali non pollet vi, nec eoufque vis ejus extendi potest. Primum resinofum germen Ægineta & σπέρμα semen; & κήκων populi vocat. Diosc. resinam nuncupat. Prima enim hujus germina, futurorum foliorum rudimenta, oblonga, hordeaceo grano majora, pingue, oleosum, resinofum quiddam continent, digitis adhærescens, colore flavo, ad luteum accedens, odore suavi gratum, quod majoribus factis, & in folia jam abeuntibus perit. Objiciet quis, hanc resinam, sive germina hæc, ad factus pellendos non esse idonea, quod acopis & malagmatibus adhibeatur, ut Dioscorides, Galenus, & Ægineta testantur, ἢ δὲ ἐκ αὐτῆς ἰσχυρῶς θερμότερα τῶν ἀγίων ὄψιν μέγαν) ἀκόπισ π, & μαλαγμάσιν, resina flore calidior, acopis admiscetur & malagmatibus. Nihil impedit acopis & malagmatibus addi. Nam non rarò his adduntur, quæ pellendi factus vi pollet. Ipsum castorium acopis apud Æginetam admiscetur, Lib. 7. ἐν ποικίλῳ ἀκόπω, quod recipit χρυσὸν ἀλκυίας καὶ πῆλαιον — ὀφθαλμοῦ, περιβουδίνης ὑποπλάκων ἀνά γο σ. κισσαρίου γο γ. Quis euphorbium, opopanas castorium factus expellere negare auster? Præterea quæ tenuium partium sunt, ea tali vi pollere, mirum nemini videtur. Tenuium partium hæc germina esse, odor satis arguit, & recentiores fatentur omnes. Porro primum populi nigre germen ab Ægineta σπέρμα vocatur lib. 7. c. 20. ubi populneum, sive ægirinum describit unguentum. αἰγίριον. καὶ τὸν κήκων τὸ ἴσχυρον γίνεται. ὅτι πολλὰ ἀπὸ τῶν σπέρμα ἐκ ἰσχυρῶν. τὸν γὰρ κήκων οὐκ ἀνομῶδη τῆς αἰγίριον γο δὲ τούτων ἰσχυρῶς βαλάνουσι, εἰς ἃ γλυκίως ἰσχυρῶς. Verno tempore fit unguentum populneum (ægirinum hoc est, ex nigro populo interpres) quum resina circa semina copiosa existit: etenim grana populi confusa unciis quatuor in dulcis olei sextarium admittunt. Non tantum semen, sed etiam coccum vocat. De primo germine hæc intelligenda, eo argumento probatur, quod populus nigra vere fructum non ostendat, fructusque omni resina careat. Apud Ætiū legitur non verno tempore, sed æstate semen hoc colligendum. τὸ δὲ αἰγίριον, οὐκ ἀνομῶδη ἐκ τῶν κήκων οὐκ ἀνομῶδη ἐκ. populneum in æstate paratur, cum multa circa semen est resina; sumunt itaque ejus grana, modiceque confringunt. Erratum exscribens vel auctoris. Æstate nulla resina reperire est in hac arbore; vere germina resinosa sunt. semen, ut dixi, omni resina caret. Non magna mutatio si ἀνομῶδη æstate ἴσχυρῶς scribatur. Quod sanè libentius fecero, quam optimum virum, tam grandem commisisse errorem dixerim. Post julos, profert oblongum veluti racemum, uvæ oblongioris speciem exhibentem; cui baccæ adhærent rotundæ, quæ, ubi maturaverunt, in papposam vanescunt lanuginem. Magno ergo in errore versantur illi, qui non prima germina illa resinosa, sed racematim cohærentia granula in populnei unguenti compositione assumenda tradunt. Errandi occasione dedit Plinius, qui plurimos in populorum historia commisit errores. Hic lib. 24. c. 8. scribit. Populi albæ uvarū in unguentis usum diximus. Duplex error, Nemo n. populi albi uvam unguentis miscuit: deinde non uva, sed primum germen admiscetur. Confundit Plinius βρύου historiam. βρύον unguentis admiscetur. βρύον idem Plinius Libr. 12. cap. ult. uvam populi albæ, dicit; quod valde ineptum. Sed hunc errorem supra me castigare memini. Falsum est quod idem Plinius lib. 24. ait, populum nigram fundere resinam. Fundit, inquit, & illa resinam exiguam, qua utuntur ad malagmata. Immo adhæret primo germine resinofum quid, quod evanescit, germine in folium abeunte. Pergit idem Plinius; Humor ἐκ αὐτῶν populi nigrae effluens verrucas, papulasque & attrita corporis tollit. Humorem emittit dum accensa uritur, vel, dum castratur. Populi,

Populi, inquit, ferunt & foliis guttam, ex qua apes propolin faciunt. Vide quam parum eorum quæ scriptis memor sit. Lib. II. cap. 7. pissoceron gigni, ait. Pissoceros, ait, super eam venit, picantium modo ceu diluitor: ceræ initium plerumque è mtiore gummi. Propolis crassioris jam materie. Ceterum prima germina, de quibus modo mentio, κήκισ Græci vocarunt, quod grani magnitudine ef-

sent, aut paulò majora; tum quod forma granum nonnihil referant. σπέρμα, id est, semen ab Ægineta vocatur. Hesyeh. κήκισ vocari scribit. κήκισ κήκισ, ἡ γὰρ ἐκ αὐτοῦ βλάστησις. idem κήκισμα τὸς βότρυας. Intelligit primam germinationem, quæ grano major, uve non dissimilis est. Officinæ oculos populi, gemmam populi vocare solent.

Populus Nigra.

ὄρθρον &c. *Veramque populum rectam, inquit, sed celsiorem lævioremque nigram.* Excelsiorem nigram esse, experientia docet; lævior esse non videtur, sed nigrior. Populus alba perquam facilis auctu arbor, cito in altitudinem assurgit; superius ramosa: caudice crasso, cortice albicante, ac lævi: lignum candidum, quodque non difficile finditur. Nigra populus procerior rectiorque habetur, frequenter ramosior, non raro crassioris caudicis, cortex ejus levis similiter est. Sed nigricantioris quam albæ coloris. Ligni materies durior, flavior, ac minùs albida, nervosior, ac difficilius finditur. Vtriusque lignum cum aruerit levissimum. Populus alba cum anno est, ædificiis commodissima existit, eaque mirificè ornatur: habet enim crispum lignum, fluviorumque fluxus ac cursus mentitur. Ditiore ex populi albæ materia mensas, spondasque suas parari volunt. Ex ligno nigræ populi, quoniam arefactum fit levissimum, calopodia conficiuntur, in eoque imagines sculpuntur.

ὄρθρον &c. *Neutra, inquit, florem habere videtur.* Alba populus julum profert oblongum, papposum, initio purpurascentem. Nigra etiam julum producit, albæ non dissimilem, cui fructus, qualem dixi, succedit. Cum negat florem habere, sequitur eorum opinionem qui julum florem negant. Vide cap. 7. hujus libri.

τὸ δὲ γήμιον ἢ φύλλον. *Foliorum figura similis.* Profectò alia folia albæ, alia nigræ, si diligenter attendamus. Albæ folia sunt lata, profundius incisa, ac angulosa, vitiginèis ferè similia: sed multò minora, superiore parte lævia, glabra, ac virentia; averfa verò parte albida, ac lanuginosa. De albæ foliis quæ tradit Plinius supra lib. I. cap. 16. examinabimus, *Alba, inquit, folio bicolor, superne candidans, (id falsum est; decepti Plinium locus Theophrasti citatus.) inferiore parte viridis: huic nigræque, ut crotoni. (id est ricino. talia albæ, neutiquam nigræ, ac de alba tantum tradit Theophrast.) folia in juvena circinata & rotunditatis sunt, vetustiora in angulos exeunt; è contrario hederæ angulosa rotundantur, (vide cap. 16. lib. I.) populorum foliis grandissima lanugo (omni lanugine nigra caret, albæ averfa parte, lanuginem habent) evolat candida, tradita folio numerosiore candida, ut julus.* Hactenus Plinius. Facile videt lector, Plinium in re botanica valde rudem fuisse. Nigra populus folium habet neutiquam

Populus Alba.

angulosum, sed instar priorum hederæ foliorum latum, & acuminatum, per ambitum nonnihil crenatum, colore virens, læve & resplendens, longo tenuique pediculo appensum, quamobrem, ventis concussum, strepitum exhibet. Vides dissimilia utriusque folia esse. Quomodo ergo similia dixit Theophrastus? Ex ipso Theoph. respondemus lib. I. cap. 16. Omnium arborum folia sibi ipsa similia tradit, populi autem & hederæ dissimilia: recentia enim populi albæ, (malè vir magnus hoc de utraque populo accepit; λωδης ait Theoph.) & ricini folia rotunda scribit, vetera verò fieri angulosa tradit. Similia ergo cum utriusque folia ait, comparat folia recentia populi albæ foliis nigræ.

Ἡ κήκισ. Nomen accepit quod folium ejus in cacumen instar radii textoris, vel cunei exeat. Κήκισ enim, ut Pollux docet, radium vel pectinem significat. Sed hoc etymon an satis conveniens sit, dubito, quod facile ex descriptione foliorum, quam mox dabo, percipiet Lector. Κήκισ Hesyeh. acumen populi nigræ, picææque exponit. κήκισ ἢ τὸ πένθος κρησφὴ ἢ αἰγίλη καὶ εἰδὸς ὄρθρον. Κήκισ (si modo quam populi Libycæ nomine ostendunt recentiores sit κήκισ) dicitur, quasi κήκισ, (quomodo legendum quidam existimant) quod folia ejus etiam celo tranquillo crepent, sonitumque edant. Κήκισ Galenus in glossis exponit; ἀνοματυπησὶν τὸν μιστὸν ἤκειν ἐν τῷ δούρειῳ ἐπὶ νύκτι μίλτον; Fictitia vox & molestus odiosusque; sonus. Utitur ea Hippocr. major lib. de 2. morbis. Doctiss. Fœsius, & Galenus existimant κήκισ pro κήκισ legisse (nam in toto libro καὶ τὸ ἐν τῷ παλαιῷ vocem (κήκισ scriptam non reperies.) ut subnotare videatur locum, qui legitur (pag. 144. 42.) καὶ ὁ φάρμακον δοσὶ κήκισ. Idem apud Galenum in exegesi legit, κήκισ & ἀνοματυπησὶν τὸ μιστὸν ἤκειν. Ut κήκισ vox sit fictitia, quæ molestum aut odiosum quiddam infonare indicet. Est enim κήκισ κήκισ pulsare, & proprie τὸν κήκισ κήκισ significat, quod est, citharam pulsare. Hesyeh. κήκισ exponit κήκισ. Sic Aristot. in civibus, κήκισ αὐλὸν dixit, ἀντὶ τοῦ λαλοῦσαι, ut exponit Scholiastes. Κήκισ Gaza populum vertit Alpinam, Tertium populi genus Plinius Libycam vocat. Queritur, an Libycæ populi cercis sit Theophrasti. Negare videtur vir magnus. Ruellius, inquit, hoc amplius erravit, qui Alpinam cum Libycæ conjunxit; quippe si Alpina, Libycæ non erit. Nam & cæli segmenta alia, & natura loci diversissima: neque

convenit Pliniana cum hac Theophrasti. Plinius folio minimam ait ac nigerrimam; Theoph. φύλλον χροίματι χιόνος ὁμοίον, τὸ ὑπὸν καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ. Hic nihil nigroris intelligas,

Populus tremula Libyca.

tantò minus illius maximi nigri. Non conjunxit Ruellius Libycam cum Alpina. Sic enim lib. I. cap. 120. scribit; *Tertium genus Theoph. facit ejus quam alpinam, nonnullè Libycam appellant.* Quibus in verbis, quid commiserit Ruellius reprehensione dignum, non video. Non enim conjungit Libycam cum Alpina; sed tertium populi genus, nonnullis Alpinam, aliis Libycam vocari, tradit. Sed ponamus conjunxisse; ideòne erravit? minimè. At aliud cœli segmentum in Libya, aliud in Alpibus. etiam diversum in Norvegia, ab Italico, in utraque tamen pinus & abies. Loci natura diversissima Libyca & Zelandica: in utraque tamen nascitur laurus, floret, fructumque fert. Nulla itaque ratio est, cur Libyca populus in Alpibus nasci non possit. Negat idem, populum Libycam Plinii, cercedem Theoph. esse. Rationem audivimus. Respondeo; Plinium non simpliciter huic populo nigerrimum tribuisse folium, sed respectu aliarum populorum hujus folium nigerrimum & minimum dixisse. Quæri etiam solet, utrum tertia populus Dodonæo descripta, sit cercis Theophrasti. Botanicorum ea est opinio. Quædam tamen obstant: Cercidem Theoph. lib. I. cap. 18. in siliqua nudum semen ferre: ait: populus siliquam, aut siliquæ simile nihil fert. Corruptum codicem dicunt; sed videat lector, quæ cap. citato diximus. Cercidi Theophrastus folium ait esse hederæ, altera parte angulis carens. Huic subrotundum, margine profundius inciso quam nigræ in angulum acutum non desinens. Quare rectè à nonnullis tertium populi genus, nullo addito alio cognomine, vocatur. Altitudine albæ populo non multum cedit. Proceram etiam arbor, cortex ac ligni materies ad nigræ similitudinem accedunt: juli longiores ac nigriores: folia quoque nigriora ac duriora, subrotunda, marginibus profundius incisa; quæ è longioribus pediculis dependentia continuo fere moventur, atque inter se collifa crepitant (quare à Belgis *ratelaer* vocatur) cœlo etiam tranquillo ac sudo, vel quam minimum ventoso. Radices hujus firmiores, profundius quam albæ descendunt. Sunt quæ arborem Iudæ vulgo vocatam cercidem esse contendunt. Cercis cortice est populo albæ simili, verum asperiore & scabriore: Huic cortex è purpura nigricans, nec aspe-

rior, nec scabriore albæ populo. Cercis ramis albicantibus spargitur; Hujus ex purpura nigricant. De arbore Iudæ alibi plura. Corrige Theodori codicem, Scribe *scabriorque, ut pirus sylvestris.* Theophrastus cum folium χροίματι χιόνος ὁμοίον τὸ ὑπὸν καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ait; intellige, folii utramque partem eodem ferè esse colore, attamen parte superiore intensiore esse colore. Foliorum descriptionem si sequaris: quam nigram vocamus, propius accedit, quam tertia. Sin verò pediculi, tertia magis convenit; quanquam nigræ pediculus etiam longus.

Alnus.

Κλήρη vel κλήρη alnus Latinis vocatur, quod amne alatur, ut lib. 4. cap. 9. Scribit Theophrastus. Plin. lib. 16. cap. 18. non nisi in aquis provenire tradit. κλήρης nomen à contrario impositum est, quod lignum minimè compactum, clausumque habeat, sed fungosum & spongiosum. κλήρης ergo ἀπὸ τῆς κλείω, κλείω τὸ σπῆ κλήω, αἴτιον δὲ τῆς κλήρης ἡ κλήρη, ἢ κλήρη δὲ τῆς κλήρης ἢ κλήρης. id est, *clethra ergo à κλείω, quod in futuro habet κλείω.* Iones cum κλήρη & κλήρη, κλήρη unde κλήρη cum κλήρη & κλήρη. Dicta etiam esse hæc arbor potest, à κλείω vel κλήρω claudio, quod ex hac naves, in quibus multa retinentur & clauduntur, fiebant.

Lucanus.

Et fluctibus aptior alnus.

Virg. I. Georg.

Tunc alnos primum fluvii sensere cavatas.

Item alibi:

Nec non et torrentem undam levis innatat alnus

Claudian.

Qui dubiis ausus committere fluctibus alnum.

Prius etymon magis arridet; postremum nimis longè petium.

Ἀκροπυλ. in Bas. & Ald. *δυσπυλ* scriptum est. Supra cap. 6. alnum fructum habere tradidit; quod ipsa experientia comprobatur. Reprehendunt recentiores Theophr. quod alnum sterilem scripserit, cum ne per somnium quidem hoc cogitaverit. Maluerunt interpretes, & correctores Plin. sequi, quam cum Theophrasto bene sentire. Scribit Plinius lib. 16. cap. 26. *fructum arborum sola nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem. Tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus, atinia, alaternus &c.* Hæc omnia fructum & semen ferre autopsia docet. Nec vocis ἀκροπυλ. vim intellexit Plinius. Vide quæ lib. I. dixi. ubi probavi.

probavi, *αγορευσι* dici *δένδρον*, quæ fructu n ferunt esui ineptum. Scribe apud Theoph. *ἰσχυροῦ*; quomodo etiam legit Robertus Constantinus. Præter veritatem est quod scribit Aristoteles, in sola Creta fructum ferre: apud Batavos quotannis floret, & fructum fert. Fructuosa est arbor. Vere julos emittit oblongos, ex multis squamis compactos, fuscios, quales betulæ & fago; sed in alno non decidunt, ut in fago contingere videmus, sed durant cogunturque, Ita quidem, ut forma olivas imitentur. Atque hic alni fructus est, qui autumnio appetente maturatur, & dehiscit; ac tum semen decidit, ex quo nova planta.

Ὀφθαλμῶν; non tantum recto, sed etiam procero ac mediocri crassitudinis est caudice. Hinc Virg. *proceras erigit alnos*.

Ovid. lib. 13. *Metamorph. Floridior prato, longa procerior alno.*

Ἐδλον. Lignum alni molle & fungosum quasi cernitur, rami fragiles, nec insecti se patiuntur, ut alia aquatica ligna: cortice circumvestitur scabro; fragili, nigricante, incana ac muscosa barba obducto, non aliter atque vetulæ, ad corii aliorumque tincturas utili; lignum alni cortice spoliatum, & ipsum ruffum apparet, molle ac tractabile; quod extra aquas non diu incorruptum durat; sub ipsis verò aquis, & in aquosis, ad æternitatem immortale, ædificiorum fundamenta & immania pondera sustinet. Multa ædificia palos ex alno subdita habent. Alni idcirco materiam à Venetis expetitam narrat Marhiolus, ad palatiorum ædiumque fundamenta, quod crebro fixa, non modo ad æternitatem maneat immortalis, sed quod ingentes admodum ferat moles. Sed hæc antiquis incognita. Vitruvius, ubi de lignorum materie agit. *Alnus*, inquit, *quæ proxima fluminum ripis procreatur, & minime materies utilis videtur, habet in se egregias rationes. Etenim aëre est, & igni plurimum temperata, non multum tereno, humore paulo. Itaque quia non nimis (lege nimis) habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum, palationibus crebro fixa, recipiens in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad æternitatem, & sustinet immania pondera structure, & sine vitis conservat. Ita quæ non potest extra terram paulum tempore durare, ea in humore obruta, permanet ad diuturnitatem.* Plin. lib. 16. c. 37. *Licet alni sepibus muniant, contraque rumpentium annuum impetus, riparum muro in tutela ruris excubent, in aqua saturæ, casæque densius innumero hæredes profunt.* Cur alnus, extra aquas flaccida fiat, ac putrescat, sub aqua immortalis & æterna permaneat, lib. 3. de causis plantar. cap. 17. docet Theophrastus. Ne pigeat acutiss. Scaligeri, & nostras adire Annotationes.

Φύλλον ἁμείων ἀπίον. Cum piro non magnam habet similitudinem, nec majora quam pyrus fert folia. Constantinus corrigit *αγορευσι*; quia cap. sequenti *τῷ κληθέντι ἁμείων*. Hanc si sequi velis lectionem, scribe, *αγορευσι ἁμείων κληθέντι*. Nam *αγορευσι*, *αγορευσι* & sine adjuncto, juglandem denotat, cum qua nihil similitudinis alnus habet. Alni folia rotunda sunt, nervosa, coryli foliis satis similia, sed nigricantiora, angustiora, longiora, læviora, per ambitum instar coryli crenata, tactu gummosa, ac glutinosa, non aliter, ac si visco seu pinguedine quadam oblita forent: Alni folia. Plin. lib. 16. c. 24. crassissima dixit. Hæc tabellarii, ut fama est, aliique, si quando in æstu defatigati fuerint, ut comòde pedibus incedere queant, calcibus imponunt; quæ ratione dolorem mitigari ajunt, & calorem lassitudinemque extrahi.

Τεχνόφλοιον &c. Corticem, inquit, habere asperum & ruffum intus, ad coria tingenda utilem. Supra, ubi de ligno ac caudice egi, corticem descripsi. Ex cortice alni ater color conficitur. Infectores namque & pilearii cortices alni, & ferrum vetus, aqua per aliquot dies macerant, hinc color efficitur niger, atramento similis.

Ῥίζα &c. Radices habet mediocres, per summam tellurem repentes, quales describit Theoph. Ad radices has quandoque excrescentia ramosa, uva quercinæ similis observatur.

Φύλλον δὲ ἐν ἰσχυροῖς. Humectis & uliginosis locis gaudet, potissimum verò frigidis & opacis convallibus, ad ripas torrentium & amnium quam lætissimè provenit. Sed quod ait, nullibi quam in aquaticis vivere, id cave credas. Lib. 1. cap. 7. ancipitem vitam agere scripsit: quod verissimum est. Siccis locis æquè proceras ac pulchras, quam uliginosis nascitur. In agro Zypiano locis sterilibus & arenosis, ubi ne gramen quidem provenit, alnus, si plantetur, pulchrè provenit. Quæ causa, quod multa millia al-

norum recenter natarum, quotannis eò deferantur, & plantentur: solo, ut dixi, ad aliud nihil apto. Dicendum pro Theophrasto, sponte sua uliginosis tantum provenire locis, in agrum vero istum esse translatam & ibi plantatam.

Alnus nigra.

Theophrastus alnum unigenam tradit: recentiores plura observarunt genera. 1. alnus rotundi-folio, vulgaris, glutinosa, viridis, quæ in Creta *Schiro* vocatur. 2. alnus folio oblongo viridi. 3. alnus folio incano. 4. alnus alpina minor. Hæc cum prima convenit quidem, sed per omnia humilior est, nec folia ita lento humore aspersa sunt. His addi debet baccifera; quæ ob similitudinem quam cum foliis alni habet, illud nomen accepit. In arborem vix affurgit, neque crassescit, sed virgas quam plurimas emittit, x. aut xii. pedes altas, pollicaris crassitudinis, in alias virgulas divisas; quarum exterior cortex tenuis, ac niger est, glaucis maculis asperus, qui vera ligno proximus subest, luteus, ac luteo quoque croci colore tingit: ligni materies candida & fragilis, medulla media ex rubro nigricante. Folia sunt qualia alni vel cerasi, nigriora tamen, & paulò rotundiora; sed dum adhuc pusilla planta est, soloque pingui consista, oblonga, & magna: flosculi inalbicant. Baccæ rotundæ, fructus sunt magnitudine piperis; in quibus fissura quædam apparet, quasi ex duabus in unum coaluissent, primum virides, deinde rubræ, postremò nigre cum mature fuerint; nuclei verò in his sunt exigui duo; gustus planè ingratis; radix per summa cespitem vagatur. In Angliæ, Germaniæ, Brabantiæ sylvis, udis, & humidioribus locis frequens. Folia primo vere emittit, floret Aprili, fructus Augusto maturus, vulgò *spozhen-hout* a maculis glaucis, vocant. Alii *pyl-hout* / quod pueri ex his sibi tela conficiunt. Cortice interno rustici pro rhabarbaro utuntur. Expurgat crassos, lentos, pituitosos, biliosos humores, & non modo per inferiorem sedem, sed frequenter etiam vomitione, cum magna ventriculi perturbatione & molestia. Rusticorum idcirco, non urbanorum esto medicamentum.

Σημῶν: Nomen accepit *δένδρον ἰσχυρῶν, ἢ μεδῶν*, quòd primo vere humorem avidius & citius quam aliæ arbores è terra trahat, excernatque; tum quòd humore succoque dulci plena sit; vertunt *Betulam*. Betulam quidam dici putant, quòd bitumine scateat. Apud Plinium enim

enim lib. 16. cap. 18. legere est, bitumen ex ea Gallia excoquunt. Malunt alii à batuendo nomen accepisse: batuere enim cedere est. Sic, batula levi mutatione, betula. Plin. loco citato. *Gaudet frigidibus forbus, & magis etiam betula. Gallica hæc arbor, mirabili candore, atque tenuitate, terribilis magistratum virgis. Eadem circulis flexilis, item corybium sportis. Bitumen ex ea Gallia excoquunt.* Etiam hodie virgæ ex betula conficiuntur, quibus parentes & pædagogi pueros terrent, eorumque ignaviam & lasciviam emendant, coercentque. Utrum, quam betulã vulgo vocant *σημίδα*, non constat. Mirabili candore, ait esse Plinius. Theophrastus cortice versicolore, ait.

Φύλλον ἔχει ὁμοίον τῆ καλυμμένη κερύου. Nullum nucis genus novi, quod folium betulæ simile habeat. Præterea, ut rectè monet Scaliger, notis rebus non addi solent voces τὸ καλυμμένον, τὸ καλυμμένον. Pyro similis folium habet. Forte negligentia exscribentium contigit, ut quod Theophrastus alno, hoc illi betulæ, & quod betulæ Theophrastus, hoc alno iidem adscripserint. Constat, αὐτοψία alnum folia habere corylo similia, betulæ pyro non dissimilia esse. Scribo ergo, ἡ ἡ *σημίδα καλυμμένη φύλλον ἔχει ὁμοίον ἀπίου.* Quæ vocatur betulã, folia fert similia pyro. Malunt alii, *φύλλον ἔχει ὁμοίον ἰξυῆ.* sed propius ad vulgatam lectionem ἀπίου accedit: tum etiam, videtur transpositio facta, & quod Theophrastus alno adscripserat, id betulæ adscriptum esse, & contra.

Betula.

Betula non rarò ad mediocris arboris altitudinem excrescit, quandoque humilior & fruticosa magis. arbor ramosa, mediocriter crassa: cortex exterior caudicem conveſtiens, crassus, durus, scaber, rimosus; qui verò huic subest interior, tenuis admodum, lævis, candidus, atque membranæ instar pellucidus, aut chartæ nostræ; in quo veteres sua opera inscribebant, ante repertum chartæ usum. *Vidimus, inquit Tragus, Curio, oppido Rhetia superioris, nonnulla carmina in cortice betulæ exarata.* Crassiorum ramulorum cortices maculosi sunt & inalbescant; minorum verò cortex lævis est, succosus, resplendens colore fusco, aut puniceo, qualis est castaneæ, echino exemptæ, color. Rami hi lenti sunt, in quamvis partem flexiles: qui ferè deorsum reclinati, ex arbore dependent, veluti iulorum, aut foliorum pondere gravati. Ligni materies alba est, ut & ramulorum, qui propter

flexibilitatem, ad circulos vasarios non minùs utiles sunt, quam saligni. Folia latiuscula sunt, in ambitu parùm crenata, minora quam fagi, lævioraque, virentiora, & oblongiora quam piri; quæ causa quod paulò angustiora dixit Theophrastus. Primo exortu plicata ac cripa prorumpunt, viridi, pulchreque; herbaceo tincta colore, singula singulis eisque tenuibus dependentia pediculis, scuto exiguo forma similia. Iulos edit oblongos, coryli alnique modo, nec decidunt ante autumnum. Sunt enim betulæ loco fructus, semenque continent ex quo nova nascitur planta. In Germaniæ ac Bohemiæ sylvis, tum & alibi gignuntur, quandoque in arenosis & aridissimis, veluti in Brabantia Campania, quibusdam locis adeò sterilibus, ut ne herbam quidem producant, in quibus tamen betulã viget ac crescit. Iuli vere novo prodeunt, deinde folia Aprilis mense, aut paulò serius. Inter omnes arbores (ut scriptum reliquit Tragus) vix aliam quamcumque reperies, quæ vere tam cito tantaque copia, humorem ac succum suum à terra hauriat atque betulã. Nam in initiis veris, antequam folia prodire, jam dulcem suum succum, eumque adeo largum recipit, ut si arbor vulnèretur, limpidissimus liquor copiosus effluat, quem siti pressi pastores, in sylvis sæpe numero potare solent. Quemadmodum & nos (Tragi verba sunt) non semel eo liquore recreati fuimus, cum herbarum gratia vastas peragraremus sylvas.

Καλυμία. Infra cap. 17. *κηρύου* legitur. Vera lectio *κηρύου*. Hesy chius *κηρύου*. *δένδρον η̄ coloitea arbor quædam.* Idem apud Phavorinum & lib. 1. hist. c. 18. Nomen hoc inditum, quod decurtata non resurgat, nec amplius excrescat, sed moriatur, ut infra cap. 17. docet Theophrastus.

Τῆ πῆς ἰπίου. Infra cap. 17. *φύλλον ἔχει παρήμερον τῆς η̄* legitur. Corrigunt, *πέλει*. Malo ex hoc loco, *ἰπίου*. Doctissimi quidam, ut arborè Iudæ coloiteam probent, totam hanc periodum in hunc sensum legunt; ἡ δὲ κερύου, ἀσπίρ κερύου, ἰλλοῦ, ἔχει τὸ μὲ φύλλον ἰξυῆς κισσῆ: πολύλορον, ἔ πολύφυλλοι τὸ δένδρον, ὅλον μίγξα, τὸ δὲ κερύου καλυμμένη κερύου τὸ λοβοῖς, ἔχει παρήμερον, ἔ τὸ σπέρμα τὸ τῆς ἰπίου, μικρόν, οὐ γνηθὸν δὲ μετὰ τῆς, ὅλην δὲ πικρὰ τῆς δένδρον; deletis aliis vocibus quæ in eptam & ridiculam stultitiæ imitationem præ se ferunt, indignam oratione disertissimi Philosophi. Sonant autem hæc verba: *Siliquata est cercis, ut & colytea, arbor tota nodosa, foliosa, magna, fructus, ut leguminum, in siliquis latis, semen exiguum, paucum, pro magnitudinis ratione inclusum siliquis, modicè durum, tales pauca arbores.* Si probetur, inquit, hæc lectio, arborem Iudæ hanc stirpem esse, omnino arbitramur: præsertim si turbatis his & confusis historiis, ex descriptione secundæ colyteæ, huic assignes folium esse, *ἰπίου ἰξυῆς κερύου, ἔσπερον δὲ ἰπιδόκωιον, ἔ πολύλορον ὅλον μίγξα, τὸ δὲ κερύου καλυμμένη κερύου τὸ λοβοῖς καλυμμένη κερύου.* id autem est, altera parte vivere, in inferiore & aversa parte candidare folium, tenuibus multis fibris nervosum, inter eas sitis, quæ costarum instar à media protenduntur. Sed quæro qua auctoritate hæc lectio, à vulgata tam diversa, stabiatur. Temerè enim & sine magnis rationibus auctorum scripta non mutanda, Sed examinare libet hanc lectionem, ἡ δὲ κερύου ἀσπίρ κερύου ἰλλοῦ. Ita ex lib. 1. cap. 18. legunt; Ubi & cercin & coloiteam (ita eo loco, ut apud Hesy ch. legitur) in siliqua ferre semen, ait Theophrastus. Iidem pro cercide habent populum tertiam, quam Lybicam vocant. Atque huic siliqua nulla, nec siliquæ quid simile fert. τὸ μὲ φύλλον ἰξυῆς κερύου. Non verrunt hæc verba. Sonant autem Latine. *folia habet similia ferè hederæ. circinata rotunditatis ferè. Arbori Iudæ sunt folia asari similia: hederæ folia adulta angulosa sunt, oblonga, vel in longitudinem exprorecta, dum tenella sunt. hederæ folia intenso viridi sunt colore, arboris Iudæ, dilutè virent: nec foliosa dici potest arbor Iudæ. ὅλον μίγξα, id est, valde magna.* Inter frutices numeranda arbor Iudæ dicta, non nisi cultura arboreſcit; qua accedente, ad mediocris tantum arboris altitudinem assurgit. Videt lector, etiamsi hanc sequamur lectionem, (quam planè improbamus, quod ne vestigia quidem ejus in vulgatis extant codicibus) arborem Iudæ non esse coloiteam. Sed de hac arbore plura cap. 17.

Σπάρτιον. Paucas, inquit, esse arbores, quæ fructum in siliqua ferunt. Cerrè paucæ sunt; nam plurima pars, immò ferè omnes, paucis his exceptis, siliqua carent. utraq; acacia Spartiū (si modo atborib. adnumerari debeat) ejusque genera colutea. anagyris, laburnum, arbor Iudæ, siliqua, cassia fistuca. ceronia Ægyptia, nerii sive rhododendrum.

De coloitea, alteraque quam colytam vocant plura infra cap. 17. dicuntur, auctorumque diversæ examinantur sententiæ.

ὡππερ κακείνο. γίνεται δὲ τὸ δένδρον ἔτε μέγος λίαν, ἔτε παχὺ τὸ δὲ ξύλον, ποικίλον, ἰσχυρόν, ξανθόν. ἐξ δὲ δὲ φλοιὸν λεῖον οἶον μεασίλη. μονόριζον δὲ εἰς βάθος ὡς Ἰππιοπολύ. καρπὸν δὲ ἐξ ἑσπογγύλον ἡλίκεν ἢ ἡ κόψιμα. πεπαισῶμεν δὲ, ζήρος γίνεται. καὶ Ἰππιμελαινται καὶ δὲ τὰν γεύσιν καὶ τὸν χυλὸν μεασιλῶσιν. διόπερ οἶον ἀγρία δόξεν αὐ εἶναι. μονοειδὲς δὲ καὶ ὄντι ἔχον διαφορὰς.

dix singularis acta in profundum. Magna ex parte fructus rotundus, qui maturefcens siccatur, nigrescitque: gustu, & succo, mespilaceus. Quapropter veluti sylvestris mespilus videri possit, verum specie simplex, & sine ullo discrimine.

ἢ κρῖνος πεινῶμεν ἢ ξανθὸς γίνεται καὶ ἰππιμελαί νεται. Const.

fructus rotundus maturefcens siccatur, nigrescitque: gustu, & succo, mespilaceus. Quapropter veluti sylvestris mespilus videri possit, verum specie simplex, & sine ullo discrimine.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τὸ τε μηδὲν μηδὲ πολὺ χεῖρον γίνεσθαι ἢ κέρειον ἢ κερπὸν. Theodorus, quoniam sylvestris nullo, aut non multo deterius, quam urbana fructificet. Sanè loquutio dura, nullo deterius fructificare.

ribus, ἢ ἀκρῶν ἢ ἀπειλῶν, ὡς περὶ αἰνῶν ἀπειλῶν. In summo pediculo unum, præter cætera. Ideo addit, impar exit. Sed verbum, acuminet, est sanè ἀπειλῶν. Καὶ λίσσασθαι ἄμα ἄπαν τὸ κερπὸν. Theodorus, pingua cum univervo fructu. Ἀπὸ ὡππερ de folio dixit Theophrastus: ad fructum vertit Theodorus. Ἐ κερπῶν, melius hic appellasset nucamenta, quam supra κόψιμα.

Καὶ τὸ δένδρον χειμῶντος ὑπερβίβειν. Theodorus, hyemes quacunque perpeti possit. Profeῖδῖ ἰμπορτυνὸν ἀδερβίβιον, ne dicam temerarium. Neque enim verum est, ubique, & quocunque loco frigido provenire. Nihil concinnius illud, καὶ πολὺ κερπὸν ἐν ταῖς φασαῖς. Et quidem fecundissima, inquit, tempora ubertate. Monstruosum est, temporium; neque φασαῖς significat ubertatem, sed τὸ κερπὸν ἢ φέρον.

Ὁ δὲ πύξος. Aliud caput. Hic negat Buxum valde crescere. Supra tamen videtur dixisse contrarium. Habeas locorum rationem: vidimus enim nos grandissimas.

Τῆς δὲ περιδίδου. Aliud caput. ἢ ἰσχυρὸν ἢ ἰσχυρὸν φέρον κερπὸν. Theodorus, ruffum, sicuti supra de flore Mespilis. Ἀπὸ ἰσχυρὸν est rubrum. Is color Rosæ, & sanguini. Ruffus Bovi. Fulvus atrior, ut Leoni. Flavus remissior ruffo, qualis succino. Gilvus ruffo dilutior, flavo plenior: equorum est infra spadiceam. Itaque Plinius rectissime, alteri fructus rubet. Neque illud rectè: ἢ ἢ χροῖος, οὐ γὰρ καὶ μετὰ τὸν ἰσχυρῶν. Alia, inquit, viridem editum, ruffum post modum tingit. Immo viridem rubore tingit. Non enim ruffum permaneret, si ruffum tingeret.

Τὰ κύτωρα. Theodorus; Cytora talis est. Virgilius, undantem Cytorum buxo. Ita habes tria genera. Et spectat orationem Theophrasti. καὶ τὰ κύτωρα τινῶν, scilicet, locum habent. Adverte etiam mutationem sexus in ipsa arbore. μεγάλοι. Ἐ ἢ πλείστη.

Καὶ τὸ ἰς ἀκρῶν ἀπειλῶν. Theodorus; quodque parte postrema acuminet. Non: sed, ut supra de Sorbi foliis impa-

stantior. Cyrenaica enim cum calida, tum feruida. Theodorus omisit, πλείστη δὲ πολὺ.

Κερίταινος. Aliud caput. Observa loquutionem. κερίταινος δὲ ἰσχυρὸν ἐν δὲ κερίταινος καλεῖται. ἴσχυρὸν δὲ. Quid ἰσχυρὸν autem Mespilo similem agnoscat, et hanc historiam adaugere debuit, tanquam analogum. Theodor. omisit illa verba, ἰσχυρὸν ἢ κόψιμα.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Ἡ δὲ ἡσυχιωτική. Corylum hic vertendum, quæ Ἐ in plana descendit. Inconsideratè hoc loco avellanam quis exponat. Nam avellanæ nuces sive abellinæ, Ponticæ sunt, id est, πόντικὰ κάρυα, ἢ λιπτικῶνα. Non speciei vox convenit hic, sed generis, ut Coryli. Sed hujus capsitis principium quia mutilatum Ἐ corruptum, cetera ἀνακρίβηται καὶ ἀνατυπῶνται περὶ φερὲ ὅμια. Itaque sic lego, Ἡ δὲ ἡσυχιωτική, καρύα (φύσει γὰρ καὶ τῷ ἄγγειο) ἀγγεῖον καλεῖται, τὸ πὲρ μὲν, ἢ μὲν, Ἐ. Ποντικῶνα; legend. πολυκαρπῶν, vel subaudiendum ἄνα. Ἐν ταῖς φασαῖς. Hoc additum, quia sæpe coryli non πολυκαρπῶν, sed in anni proventu. φασαῖς autem etiam proventum Ἐ ubertatem significare, multis exemplis probatur in Crispiniano Lexico. Πλὴν ὡς ἀπὸ πηγῶν. Hæc tota clausula ad alium referenda, ut patet etiã ex præcedenti cap. ubi de alno, non ad corylum. Γίνε δὲ δύο, ἀμφότεν. Sunt ergo coryli species 4. duæ sylvestres, τοῖσδε καὶ urbana. Πλὴν ἰππιμελαίων. legend. πλὴν, non πλείων. Ἐ illa includenda parenthesi. Ἐ αὐτὰ, non vacat, sed positum ut externa excludat, Ἐ ostendat rei substantiam: quia naturales macula, non adventitia, quales etiam videntur in arboribus. Sed scribe, ἐν αὐτῷ. Πηλοπονηστικῶν, malo per ἢ in antepenultima. Et, via, quod sequitur, mutilata vox est, integra καρύα, ascribenda: Ἐ particula ἢ post πικρῶν οἴσος est atque obliteranda.

πισ, supra Cap. 14. Plinius, Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremque resinofum, qui & cortice erumpit. Πλὴν. Scribend. πλὴν. ἰππιμελαίων. Corrige ἰππιμελῶν, id est, ἰππιῶν, ut lib. 4. cap. 2.

Ἡλίκεν φακῶν. Supra dicebat cum Genitivo ἡλίκεν δάφνης. Dic igitur φακῶν, vel φακῶν, intelligitur ἰσχυρῶν. Plinius ex hoc loco lib. 13. cap. 6. Syria & Terebinthum habet. (Immo Ἐ Provincia Ἐ Italia, in qua vocatur corno capra, à folliculis sive corniculis non dissimilibus cornibus caprarum: item Trivente, Ἐ Paduæ Lentisco falso) Ex his macula est sine fructu. Fœminarum duo genera. Alteri fructus rubet lentis magnitudine, &c. Χροῖος. Plinius, alteri pallidus. Videtur legisse γλωσθῶν, quod pallidum (ut pallere aurum dicitur) Ἐ viride significat. Οὐδὲν ἔστι. Alii fortasse θουαδῆστρον: vel θουαδῆστρον: quia θῆλον, non θῆλα, dicit Plinius. Vera autem lectio est, θουαδῆστρον, ut Ἐ legit Plinius: Cum vite, inquit, maturefcit, non grandior faba, odore jucundior, tactu resinofus. ἀπὸ ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν. Corruptus codex Plinii; sic emaculandus ex hoc loco, resinofus. Circa Idam Troadis, & in Macedonia brevis arbor hæc atque fruticosa, in Damasco Syriæ magna. Τριβιθῶν. Scribe, τριβιθῶν. καὶ βιάδῶν. legend. Ἐ λείων, τὸ γλωσθῶν δὲ ἰσχυρῶν. φύλλα, Ἐ. Sic enim legend. Ἐ Plinius; flos racemosus, olivæ modo, sed rubens, folia densa. Ἀγωνιώπερον τῆς ἰσχυρῶν. Falsum, si ita legas. sed deest ἢ particula, ante τῆς. Κορυμῶν. legend. κορυμῶν, id est, θυλακῶν. lege Adnotat. Ἐ ταῖς κορυμ-

Ἡ δὲ πύξος. Loquitur de buxo vulgari. Hic enim Ἐ arborefcens, ut Gallicum illud genus, quod in metas emittitur, amplitudinemque proceriorem. Ἐ γλωσθῶν. Constantinus verὸ γλωσθῶν. lib. 11. χροῖος ἢ κερπῶντος χροῖος. ἀσχυρῶν δὲ. Κορυμῶν πύξος. intelligitur χροῖος. Et Plinius lib. 16. cap. 16. Buxus Pyrenæis, ac Cytoro montibus plurima. Unde pehines, Ἐ radii Cytoriaci, id est, buxus Ovidio. Et buxifer Cytorus dicitur à Catullo. Ἐ κορυμῶν. mendum in signe. Legendum enim ἐν κόψω. Plinius lib. citato, Craffissima in Corsica, flore non spernendo, quæ causa amaritudinis mellis. Habesque apud Servium Corsicana mella esse amara, ob eamque causam dixisse Poëtam discernens epibetho, Dulcia mella premis.

Et ἀπὸ κύρου dicit Theophrast. lib. 5. cap. 9. Διὸ καὶ τὸ μέλι. Nempe ἐν κύρω, quod repetendum, sumendumque ἐν Ἐ κρυμῶν. Alioquin essent ista ἀναπολόγητα; quum διὰ causam reddi demonstrat.

Κερίταινος δὲ ἰσχυρὸν, ἢ ἢ κερίταινος, Ἐ. Sic enim legendum. Reliqua verò corriguntur in Crispiniano Lexico in ea voce, nec repetam. Cratægus non est Magalet vulgò, nec ea arbor, quam nos vocamus Allier; sed est sorbus torminalis Plinii, de qua Ἐ Tragus, Ἐ Dodonæus rei herbariæ peritissimi scriptores. Μισυλῶν. non nostrati Ἐ vulgari, sed Anthedoni, quam supra descripsit. Πλὴν μείζον ἢ δεινῶν. (Nam Plinio sorbus torminalis est, foliis pene platani) καὶ Ἐ. Κόψιμα. Ita vocatur à quibusdam frutex, nobis vulgò dicitur Neprun, vel verd de velcie, qui etiam volunt vaccinium esse Plinii. Sed hic κρῖνος lego cum Athenæo, id est, oleaster. Est vero alius Cotinus, frutex; de quo ita Plinius lib. 16. cap. 18. Est & in Appennino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modo conchylii colore insignis. Quod de cortice intelligendum. Adhuc Appennini incolæ vocant Scotano, Ἐ Scoteno corrupta voce: Ἐ qui siti in Appennini radicibus, à colore roseo, Rosolo, Ἐ Rosa: Sabaudi du Fustet: Allobroges Rhu falso, sed propter usum in cinctura. Nam radicibus utuntur insectiores, illisque pannum ruffo colore inficiunt, Ἐ ramis luteo. Foliorum etiam Ἐ ramulorum usus apud coriarios in repurgandis coriis, quod etiam digessit in literas Aloisius Anguillara, vir exercitatusissimus in stirpium historia.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

DE utraque nuce hoc loco nobis agendum. κάρυας vox latè patet. quandoque pro omni fructu, cortice duro tecto, sumitur. Nicandri Scholiastes ex auctoritate Theoph. lib. 14. docet. (quem librum periisse dolendum) ἡρόφρατος ἔν, ait, ὅτι τὰ πύσσαρις καὶ δένδρα τῶν φυτικῶν κάρυος αὐτὸ πρῶτον ἔχουσι. κάρυα δὲ λέγονται ὅλα (forte ὅσα) τὰ ἐυλαδὸς λίπῳ ἔχουσι. Athenæus lib. 2. οἱ ἀπικτοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι συλλεγεῖσθαι κρινῶς πάντες τὰ ἀπεθδύρα κάρυα λέγουσιν. Carya, id est, nuces; Attici, ἔ alii scriptores communi vocabulo, fructus omnes operimento duro tectos, appellant. Hos fructus ab Atticis Hesychijs ἄδρυα vocari ait. σκυλοὶ δὲ ἄδρυα λέγουσιν τὴ μῆλα, καὶ ἡ ἀπικτοὶ ἀπεθδύρα. Ipsam amygdalam κάρυον vocari auctor Hesyhius, κάρυα τῆς ἀμυγδαλῆς, καὶ κάρυος, καὶ ἴπυος ἄρτιμιδος, καὶ ἰορτὴ κάρυα. Latè etiam in verbis Theophrasti, quæ ab Athenæo lib. 3. citantur, accipi debet vox κάρυον. ἐπὶ τῆς μετρίων φωνῆς πάντων ἡ δόξη, καὶ ἡ ἀμυγδαλῆς, ἔ κάρυος, ἔ τῶν ἄλλων, ὅσα ἐπιπύρα, πλὴν ἔ περιεῖ τὸ τὸ ἡ κάρυα. Manifestum quidem est majorum omnium plantarum principium; ut amygdale, nucis, ἔ aliarum hujusmodi, excerpta Persica, cujus minime tale est. Κάρυον Græcis species quatuor γαίκαπτου, quæ hoc nomen sibi vendicant & à Græcis scriptoribus nominantur, τὰ κάρυον, τὸ λαπικάρυον, τὸ ἀμυγδαλῶν, καὶ τὸ κάστανον. Ausonius quinque nucum genera facit, ac quatuor his pineam addit.

Et duplici defensione putamine nux.

Alii quatuor genera nucum faciunt, castaneasque ab hoc genere excludunt, & glandibus, ut Græci nonnulli, adscribunt. Apicius de nucleis hæc: *nuces majores, nuce pineas, amygdala, avellana; nucleos vocant, quod intus est.* Græci κατ' ἐξοχὴν βασιλικὴν, seu juglandem Latinorum κάρυον vocant. Gal. lib. 2. de alimentorum facult. βασιλικὰ πνεύματα κάρυα, ἡ δὲ τὴν ἰδὴν τῶν πάντων ὀνομαζομένη κάρυα. Quæ vocantur basilica regia, nunc simpliciter ab omnibus caryæa nuce vocantur. Cassianus Bassus lib. 10. cap. 73. κάρυον dictam putant à Carya Dionis, Laconia Regis, & Iphææ filia, à Baccho amata, ac in arborem sui nominis mutata, cum arctius à fororibus custodiretur, ut narrat Servius, in octavam Maronis eclogam. *Caryam verò quam amaverat, in eodem monte in arborem sui nominis vertit, quæ Latine nux dicitur. quod postea Diana ita factum Laconas docuit, unde templum caryatidi Dianæ à Laconibus consecratum.* Aliam hujus consecrationis rationem refert ex antiquissimo interprete Statii Doctiss. Salmasius: *Caryæ templum Dianæ in Laconia sacrum, quod etiam caryaticum (scribe caryaticum Hesychijs. κάρυα ἰορτὴ ἄρτιμιδος, καὶ ἰορτὴ) nominatum est, ex hac causa: cum luderent virgines, minitante ruina, omnis chorus in arborem nucis fugit, ἔ in ramo ejus pependit, quam nucem Græci caryam vocant.* Sed & aliam nominis rationem ex Plutarcho petere licet. hic lib. 3. sympos. cap. 1. πῶτε γὰρ κάρυον ἔως ὀνομασται, ὅτι πρῶτον βαρὺ ἔ καριωπικὸν ἀφίεται, λυπεῖ τὴν τῶν αὐτῆς ὀδύνην. Nam ἔ nucem caryam dixerunt, quod spiritum gravem, ac soporem incutientem profundum exhalans, ledat, qui sub ea recumbunt. Plin. lib. 23. cap. 8. Nuce juglandis Græci à capitis gravedine appellavere. Etenim arborum ipsarum, foliorumque vires in cerebrum penetrant. Juglandè ne vocarunt à capitis gravedine Græci? Latina vox est juglans. Scribe, nuce juglandis Græci caryas, à capitis gravedine appellavere. Idem Plin. lib. 17. cap. 12. Iam quadam umbrarum proprietas. Juglandium gravis ἔ noxia, etiam capiti humano omnibusque juxta satis. Noverca ergo verius quam nutrix, ob id in hortis agrisque inutilis & noxia, extremisque partibus locatur ac plantatur. Ovid:

— Quoniam sata ledere credat
Me quoque in extremo margine fundus habet.

Κάρυα igitur, quod κάρυα, id est, τῶν κεφαλῶν caput, lædat umbra sua. Cur umbra noxia? Causam dixi ex Plutarcho, quod spiritum gravem emittat, odoremque viscosum. Sed quæ causa, cur spiritus hic gravis, odorque, non dissipatur ac extrahitur Solis, aut ventorum vi? Hoc fit partim propter spiritus vaporisque quem emittit crassitiem, partim propter multitudinem densitatemque foliorum, quæ impedit, quo minus Solis vis eò deferatur ut consumi, corrigi vapor ac spiritus possit. Cæterum arbor Græcis κάρυα; fructus κάρυον dicitur. Apud Suidam tamen κάρυα τὸ δένδρον, κάρυα ἢ ὁ καρπός. Idem apud Phavo-

rinum legitur. Accentus ergo si in antepenultima sit, fructum significat; cum in penultima, arborem. Contra Nicandri scholiastes, arborem fructumque κάρυον vocari auctor est. κάρυον ἢ δρομύμωσ λίγεται καὶ τὸ δένδρον, καὶ καρπός. Latinis nux dicitur. Vox hæc Latina, non minus latè, quam Græca caryon sumitur. Grammatici fanciunt, nuce dici generaliter, omnia tecta corio duriore, ut sunt avellana, amygdala, juglandes, castanæ; & contra poma dici omnia molliora. Græci ἀπεθδύρα vocant, quæ cortice duriore teguntur; ἰπύρα, quæ molliore. vide cap. 7. lib. 2. De nucis etymo hæc Varro lib. 4. de lingua Latina tradit; Eadem (juglans) nux, quod ut nox ærem, ita hujus succus facit atrum. Juglandis corticem lanis tingendis & rufandis capillis adhiberi, auctor Plinius lib. 15. cap. 22. Tinguntur, inquit, cortice earum lana, ἔ rufatur capillus, primum prodeuntibus nuculis. Id compertum infectis tractatu manibus. Quod querula nux, poeta Sulmonensis testatur.

Nostra notat susco digitos injuria succo,
Cortice contactus inficiente manus.

Alii nucem à nocendo dictam volunt, ut κάρυον τὸ ἄρτι τὸ κάρυον. Nucem infestam ac vitiosam, non tantum Plutarchus, Plinius, sed & medicorum ab Hippocrate coryphæus testatur Galenus, circa finem comment. 1. ad 3. lib. Epidem. ἴπυτε δὲ τὸν λαζάριον, καὶ δένδρον, καὶ ζυμῶν ἀναθυμίασιν, ὡσαύτ' ἀπὸ τῆς κάρυος ἔ κάρυας (vulgo κάρυας) καὶ πύρα. Φανερῶς γὰρ ὁ πύρα ἡ καὶ μοχθηρῶς, δὲ τῆς τῶν ὀμυλίας γίνεται. Olerum, item arborum fruticumque halitum ut brassica, nucis juglandis (careæ, interpres) ἔ buxi: nam manifestè vicinus ær ab horum inficitur ἔ corrumpitur consuetudine. Iosephus Scaliger in doctiss. in Varronem annot. Syriacam vocem ait, ac à Syris lur vocari, verum I in n abiisse, ut à lymphâ nympa. Juglandem dictâ volunt, quasi jovis glandem, interlitis litteris: quo nomine non procul à primo mundi ævo, nucem hanc appellatam fuisse quidam tradunt. Quippe cum homines diu glandibus nutriti essent, inventa tandem arbore quæ nuce ferebat, & degustato nucleorum tam suavi sapore, illicò nuce has Iovis glandes, ob præstantiam & excellentiam, vocarunt. Juglandem quasi Iovis glandem dici, auctor apud Macrobius Cloatius. Juglans D præter vissum quasi diuglans, id est, διὸς βάλαον. Antiquissimos hac nuce nutritos ob excellentiam ei hoc nomen imposuisse, parùm sit verisimile. Græcis & Romanis antiquioribus hæc non διὸς βάλαον dicitur, sed avellana, aut castanea, ut cap. de castanea dixi. Ubi illos in errore versari ostendimus, qui juglandem vel διὸς βάλαον Latinorum, & Græcorum eandem putant arborem, vel eundem fructum. Diximus etiam, utrumque fructum à doctissimis sæpe confundi. Nemo insuper Græcorum memoriæ prodidit, hoc fructu antiquissimos nutritos. Accedit, non per excellentiam nuci nomen hoc impositum; cum multis corporis partibus officiat. Malunt alii nomen hoc accepisse, ob suavem gratumque quem habet hæc nux saporem, ideoque Latinos eam decorate voluisse, digna appellatione. Alii malunt ita nuncupari, quod Iovi sacra foret. Varronis opinio lib. 4. de Lingua Latina hæc est; *Nux juglans, quod hæc nux antequam purgetur, similis glandi, hæc glans optima ἔ maxima, ab Iove ἔ glande juglans est appellata.* Avellana tamen majorem cum glande similitudinem habet, quam regia hæc nux. Vocatur puta βασιλικὰ. Diosc. lib. 1. cap. 78. κάρυα βασιλικὰ ἢ ἰνιοὶ ἀφισκὰ καλεῖσθαι: fuitque ut hic, docet Dioscorides etiam persica dicta. Pollux. ἀφισκὰ κάρυα ἢ ἰνιοὶ βασιλικὰ. Persica ergo prius dicta fuit, postea basilica sive regia. Verum non omnis juglans Persica dicta fuit, sed genus quoddam optimum, è Perside allatum. Nec bofera, nec molucca eò donata nomine, nec ex Perside primum advecta. Plin. loco citato *Et hæc è Perside à Regibus translata, indicio sunt Græca nomina.* Optimum quippe earum Persicum atque basilicum vocant. Et hæc fuere prima nomina. Basilici nomen, ut dixit Pollux, imposuerunt recentiores, non antiquiores, nec apud eos nomen illud reperitur. Juglandem κάρυον vocarunt, quod ex plurimis Theophrasti locis probari potest. Vide cap. 18. lib. 1. histor. τὴν ἢ ἐπιπύρα ὡσαύτ' ἢ ἀμυγδαλῆς ἔ τὸ κάρυον. Lib. 4. cap. 6. καὶ ὁ μύσος ὀλυμπος πῶλον τὸ κάρυον ἔ τὸν διὸς βάλαον. Vide cap. 8. hujus Libri. Monendus lector, ne cum viris magnis, Persicum malum, & nucem Persicam confundat. Vide quæ cap. de Persica diximus. Arborem

Arborem non delineat Theophrastus, sed sparsim quædam de ea tradidit, quæ à nobis suo loco examinantur. vide lib. 1. c. 16. lib. de caus. c. 23. lib. 1. hist. c. 19. lib. 4. de caus. cap. 2. lib. 3. hist. cap. 7. lib. 3. hist. cap. 4. & 6. lib. 5. hist. cap. 8. Folia Diosc. lib. 3. cap. 3. comparat gentianæ, quæ radici proxima sunt, *ἢ τὰ φύλλα τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ρίζῃ κερύει. ἢ ἀποτολόσθαι ὁμοίως, ἐπιεύθερα.* Eodem loco citato cap. 8. centaurium magnum folia juglandi familia habere, tradit. *φύλλα ἐξ ἡ κερύει βασιλικῆ ὁμοίως, ἀεγμύκη, χρῶματι χλωρῶ, ὡς κερύμβου.* Comparat etiam pœonia mari lib. 3. cap. 157. Lib. 4. cap. 174. sambucum folia juglandi non dissimilia habere, ait. vide cap. de sambuco. Vix potest fructus elegantius describi, quam fecit Plin. lib. 15. cap. 22. *Ab his locum amplitudine vindicaverunt, quæ cessere auctoritati, nuces juglandes, quanquam & ipse nuptialium Fescennioralū comites, multum pineæ minores univertitate, eademque portione ampliores nucleo. Nec non & honor his nature peculiaris, gemino protectis operimento, pulvinati primum calycis, mox lignei putaminis. Quæ causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis sœtu munito: quod est verisimilius, quam, quia cadendo tripudium sonumve faciunt.* Nonnulla plenius explicanda. Fescenninus versus, carminis genus erat, inter nuptiales jocos & lusus cantari solitus, omni obscœnitate & opprobrio plenus, licentia quadam majuscula matrimonii statum aperiens, Nomen accepit à Fescennio Campaniæ, vel Sabinorum urbe. Hoc in carmine, conjugiorum præfides, quinque Deos, Iovem adulterum, Junonem adulteram, Venerem, Dianam, Suadelam rogabant, ut adessent propitii, ac prolem secundarent. Qua de causa, inquit, Plinius, *nuptiis fecit religiosas?* Multis de causis spargebant nuces, quarum hæc non postrema; quod nucleum habeat suavissimum, sed intus munimentis tectum ac munitum, ita, ut divinum, quod intus continetur, esse videatur. Indicare voluerunt, connubii fructum dulcissimum, sed ad ejus dulcedinem ac suavitatem tuendam multa, firma, ac diligenti custodia opus esse. Imprimis acerbi labores subeundi, perferenda quæque aspera ac dura, ut ea suppetant quibus conjugii & suavitas, & præstantia, & dignitas, non modo constare, sed etiam augeri possit. Hæc si numerare velim, calamus prius quàm materies deficiet. Qui è nuce nucleū esse vult, frangat nucē oportet, inquit Comicus. Qui matrimonii dulcedinem percipere vult, eamque dum vivit sibi æternam servare, custodiat oportet id, quod charissimum habet, multo labore, magnis molestiis, amarissimis curis, plurimisque diligentia involucris, non secus ac naturam nucleum in nuce fecisse videmus. Sequitur alia ratio cur nux nuptiis religiosa, Indicabant, tot modis involucrisque munitum fœtum. Etenim ut fœtus in utero tribus membranis, amnio, allantoides, & chorio custoditur: ita nucleus tribus operimentis munitus cernitur. Quorum exterius herbaceus ac virens, quasi cortex est: huic lignosum putamen subest; sequitur tenuis cuticula, quæ nucleum undique ambit, ac continet. Extimum operimentum sive corium herbaceum Festus culeolam vocat, interiorē verò cuticulam tenuem, idem nauci vocat; medium lignosumque nucis tegmen; putamen ligneum nucis vocari solet. Notandus Plinius, quod gemino tantum operimento tegi scribat, cum tribus jam dictis nucleus inclusus sit. Spargendarum nucum hanc rationem adfert Varro, ut Iovis nomine matrimonium celebretur, & nupta matrona fit sicut Iuno. Nam nuces in tutela Iovis sunt. unde juglandes vocantur, quasi Iovis glandes. Apud Græcos eadem de causa, novus sponsus sponsaque *τοῖς κερύμβουσι, amygdalis, nucibus juglandibus,* spargebatur. Suidas. *κερυμβουμαλα ἐστὶ τὸ ἀθηναιῶν ὅτι νεώτῃσι δίκης εἰσέρχεται ἀκίαν τὴν δεσπότιαν ἢ τὴν δεσποτικὴν ἐξ ἀδελφῶν, καὶ κερύμβου κατεχρεῖται αὐτῶν ἢ κερύμβου μαλα ἐκλάττω. φασὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρῶτων πρὸς ἐδόντων, καὶ ἐπὶ τῶν νεωτέρων τῶν γίνεσθαι ὅτι πρῶτον τὸ πτοῖσιαν, κερύμβου μαλα. Ἔστι δὲ ἀθηναιῶν τῶν νεωτέρων ἢ τῶν ἀδελφῶν, ἢ πρῶτον εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀκίαν, ἢ ἀπὸ τῶν πρῶτων ὡς ἀνωτατάτης π αἰχῆς ἐξ εἰς τὸν νεφέλιον ὡς τὸν κερύμβου μαλα κατεχρεῖται εἰς σημεῖον δεσποτικῆς οὐκείας, ἢ κατεχρεῖται ἀπὸ φονικῶν, κερύμβου, κερύμβου, κερύμβου, ἢ κερύμβου, ἢ κερύμβου ἢ κερύμβου ἢ κερύμβου. Mos erat Athenis, quando novus sponsus vel sponsa in domum inducerentur dominum vel dominam suam, spargere (ad verbum, perfundere) magnam nucum & caricarum copiam, quæ catachysmata vocabantur. Idem fiebat iis, qui primum legationem obiturs, aut oraculum sciscitaturi mittebantur. κερύμβου μαλα. Mos erat Atheniensibus juvenes, aut servos cum primum domum intrarent, vel etiam quibus bonum augurium exoptabant, sponsum, sponsamque domum ingressam bellariis, boni ominis causa, perfundere. Constant catachysmata hæc ex palmulis, collybis, trogalis (Helych. bellariorum inquit esse gene-*

ra.) caricis & nucibus, quæ rapiuntur à sociis. Et hæc tertia causa, cur nuptiis dicantur nuces, Sequitur quarta ac vulgaris. Ideo nuces spargi, ut à rapientibus pueris fiat strepitus, ne puellæ vox virginitatem deponentis possit audiri. Hæc causa à Grammaticorum filiis adferri solet, quando hos versus Virgilii exponunt.

Mopse novas incide faces, tibi ducitur uxor.
 Sparge marite nuces, tibi deserit bestepus oetan,
 Mopso Nisa datur, quid non speramus amantes.

Non tantum Latini, sed & Græci hanc nucū sparsionis causam dicunt, adduntque, strepitus hos *τὴν κτύπον* vocari. Scribunt enim, *τὴν κτύπον εἶναι ἐπικρύματα τῶν ζυγαλέων, ὃ ἐπικτύπον ἔχουσιν, ὅταν συγκατακλίνηται τὸ νυμφίον ἢ γαμήλιον.* Esse sonos qui fortis excitantur, quando sponsa sponso accumbit. Hanc opinionem explodit Plinius. *Quæ causa, inquit, eas nuptiis fecit religiosas, tot modis sœtu munito, quod est verisimilius, quam quia cadendo tripudium sonumve faciunt.* Corrigunt ex antiquis libris tripudium sonivium. Est autem tripudium sonivium, interprete Festo, tripudium sonans. Sonant in humum cadentes nuces. Malunt alii tripudium solistimum legere, de quo Cicero lib. 2. de divinatione. *Sed quia cum pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere, & terram pavire, terripavium primum, post terripudium dictum est. Hoc quidem jam tripudium. Cum igitur offa jam cecidit ex ore pulli, tum auspicianti, tripudium solistimum nuntiant.* Idem eodem libro. *Si enim satum fuit, classes populi Romani, bello Punico primo, alteram naufragio, alteram Penis depressam interire, etiamsi tripudium solistimum pulli fecissent. L. Iunio & Pub. Clodio consubibus classes tamen interissent.* Prægrandis arbor Juglans,

Nux Juglans Lobel.

multis prælongisque nixa radicibus, caudice procero, ac crasso, ad binum ternumque sæpius cubitorum amplexus, multis ramis in summo sese diffudentibus. Cortice truncus vestitur cineritio colore, subvirente, per semium hiulco, & in rimas altas dehiscente. Materie constat ampla, nigricante, undatim crispa: foliis primum teneris, rubicantibus, suaviterque odoratis; cum adoleverint latris, oblongisque, quinis senisve ad unam costam coherentibus, unoque eminente, quæ latiora, longioraque sunt fraxini; lævia item, & odore graveolentia, parulam jactantia umbram, sed infalubrem, autumnò decidentia. Iuli cum foliis vere erumpunt, juxta foliorum pediculos salignis ferè similes, longiores, callo squamatum compactis protracti, ordine nucis pineæ; qui dehiscunt, flavescents

vescentes flaccentesque statim ac folio majora esse ceperint, decidunt. Tum super horum julorum petiolis, flores erumpunt, totidemque geniculata calicamenta occlusa, petiolis nixa, gignantur, quot flores; singulisque his singulae nuces includuntur, herbaceo ac virente contexta cortice; cui lignosum subest putamen, in quo nucleus continetur, tenui velatus cuticula, quadripartito fere divisus, intermedia lignosa veluti membrana, cujus interior caro albida, dulcis, & ori grata est: recens quidem, aridum enim oleosum ac rancidum quid subinde contrahit. Plinius loco citato; *Solum hoc pomum natura compatiibili operimento clausit. Namque sunt bifida putaminum carina, nucleorumque; in illis quadripartita distinctio, lignea intercurstante membrana.* Testaceo operimento tectus fructus; ut plurimum continuo teguntur tergo paucae biflores. Putaminum carinas quidem habent, sed non sola juglans, ut Plinius ait. Manifestae satis juglandi, & faciles aperiri, in persico altera tantum ex parte manifestissime, sed difficiliore ad separationem: in pineis obscuriores, in avellanis obscurissimae, mediocres in amygdalo: in pistaciis vestigia, quae per se ipsa hiant aliquando vetustate. In agris secus vias ac semitas pingui ac reffibili solo nux proficit, & in hortis: laetis gaudet collibus, montibus delectatur, aquas odit, aquosofque tractus spernit. *Sola, inquit Plin. differentia generum in putamine, duo, (in antiquo duro) fragili ac tenui, crasso, loculoso ac simplici.* Differunt etiam magnitudine. Alia enim nux major, minor alia, Quare recentiores quinque differentias potissimum notarunt. 1. nux juglans sive regia vulgaris. Hanc a duro cortice, & frangendi mora moraciam & moracillam vocari tradit Hermolaus; non facile a putamine purgari potest, surdam nominat Caesalpinus. 2. fructu maximo. caballinam Dalecampius vocat, nostrates *Molenaers noot*. Ex harum cuppis marfupia pueris gestanda fiunt. 3. nux juglans fructu tenero, ac fragili putamine; a Dalecampio molusca dicta, cum Tarentina eadem, aut proximae naturae. *Tarentinarum, inquit Plinius loco citato, duo genera, fragili putamine, ac duro: quae sunt & amplissima, & minime rotunda.* (tales quas *Molenaers* vocamus) *Præterea mollusca putamen rumpentes. sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iovis glandem esse dicunt.* Videtur Tarentinam, molluscam, a juglande diversam facere; non dubito tamen, quin eadem sit. 4. juglans bifera, quam Hermolaus in agro Patavino provenire scribit. Plin. loco citato. *Nuper consularem virum audivi, biferas & juglandes nuces se habere profitentem.* 5. Nux juglans fructu serotino. Nuces Ioannis vocant; quia ante diem D. Iovanni sacrum, neque folia, neque nuces ostendunt: cum id tempus adest, pares reliquis nucibus quo ad fructum & folia. Harum Tragus meminit, Bauhinus circa Tigurum, Dalecampius circa Lugdunum observavit. 6. nux juglans folio ferrato, fructu teneriore & longiore, a Clusio descripta.

Alterum nucis genus *ἡρακλειωτικὸν κάρυον* vocat Theophrastus, ab Heraclea Tracum urbe in Ponto. Stephanus *ἡρακλειῶν πόλις τρέφει, ἐν τῷ πόντῳ.* Pontica quoque nux dicitur. Plin. lib. 15. cap. 22. *In Asiam Graeciamque de Ponto venire, & ideo Ponticae nuces vocantur.* Gal. Lib. 7. simpl. *ἔστι δὲ ἑτέρον τὸ γένος κάρυον μικρότερον, ἀπὸ τῆς ποντικῆς ὡς ἑξήκοντα ἴσται.* Est aliud genus nucum *τίνις*, quod Ponticum dicunt. Vocatur etiam *λεπτοκάρυον* Diosc. Lib. 1. cap. 179 *τὸ δὲ ποντικὸν ἄνιστοι λεπτοκάρυα καλεῖσιν.* Nuces vero Ponticae, quas nonnulli *leptocarya*, id est, tenuis nuces vocant. Geoponicōn auctor Lib. 10. *κάρυον δὲ ἔστι ποντικόν, τὸ λεπτοκάρυον.* Gal. Lib. 2. de Aliment. Facult. *καλεῖται δὲ καὶ ἄλλα πινὰ λεπτοκάρυα, πῶς καὶ μικρότερον τούτων ἂν ὡς ἑξήκοντα ἴσται ἑστὶ ποντικόν.* Idem Lib. 7. simpl. *ὡς ἑξήκοντα ἴσται ἢ τὸ μικρόν τούτου κάρυον ὑπὸ τῶν πολλῶν λεπτοκάρυον.* Vocatur hæc eadem *διὸς βαλάνου*. Atheneus Lib. 2. *ἱερμάνης δὲ καὶ πμαγίδας ἐν γλώσσῳ διὸς βαλάνου φησὶ καλεῖσθαι τὸ ποντικόν κάρυον, Hermonax & Timachidas in linguis, nucem Ponticam, διὸς βαλάνου, id est, juglandem vocari scribunt.* Idem *τὸ δὲ ἡρακλειωτικὸν καλούμεθα καὶ διὸς βαλάνου κέφει ἢ ἐπὶ ὁμοίῳ τῆς ἀμυγδαλῆς.* Falluntur qui Athenæum falli scribunt. Pollux idem testatur, *ἢ τὸ λεπτὸν κάρυον ἂν καὶ διὸς βαλάνου καλοῦσι.* Afferit Hesych. *διὸς βαλάνου, ἱερμάνης, φορμάφορος.*

Τὰς δὲ διὸς βαλάνους καὶ ἀμυγδαλά στρογγύλενται.
Τὰ κάρυα πινὰ ἢ ποντικὰ ἢ ἡρακλειωτικά. Quid clarius? Dicendum tamen antiquissimis, *διὸς βαλάνου* castaneam esse, ut cap. De castanea, probavimus, ubi simul etiam a Doctissimis viris castaneam & avellanam confundi ostendimus. Scribit Athenæus *λόπιμον* dici avellanam, ὅτι πον-

τικὸν κάρυον καλεῖται καὶ διὸς βαλάνου πινὰ διὰ μέγιστον μνημονεύει. κινδρὸς. Versus Nicandri pagina versa citat.

*Λόπιμον κάρυόν τε,
 Ἐυβοίης, Βάλανον δὲ μετεξέτιροι καλέουσι,
 Lopimum nucemque.
 Euboicam alii glandem nominantur.*

Hic vel excribentis est erratum; (nam ὅτι *Ἐβοικῶν κινδρῶν κάρυον*, scribere debuit;) vel ipsius auctoris, Nemo *λόπιμον*, nemo *Ἐβοικῶν* avellanam vocari tradidit; Vide caput de castanea. Hesychius avellanam *αὐαγοῦ* vocari tradit, *αὐαγοῦ τὸ ποντικὸν κάρυον*. Latini avellanas Ponticas nuces vocant, ab Avellis Italiae oppido. Plin. loco citato. *Ceteris quicquid est solidum est, ut in avellanis & ipso nucum genere, quas antea abellinas, patrio nomine, appellabant.* In Toletano codice notat Pintianus, scribi *abellanas* non *abellinas*, ut vulgati codices habent. *Vulgata melior videtur.* In Priapeis enim legere est: *nucem vero longam, quam vocant avellinam.* Longa, quod ex oblongo rotunda est, arbor ipsa corylus vocatur, Belgis *Hafenoote-boom*.

Avellana.

Elegant Heracleoticam nucem describit Theophrastus. In Basiliensi editione legitur, *ἢ δὲ ἡρακλειωτικὸν κάρυον (φύσει γὰρ καὶ τούτῳ ἀγροῖον) τὸ πινὰ μὲν μὴ πολὺ χροῖον γίνεσθαι, &c.* Hæc corrupta esse, nemo non videt. Scribit doctiss. Constant. *ἢ δὲ ἡρακλειωτικὸν κάρυον (φύσει γὰρ καὶ τούτῳ ἀγροῖον) ἀγροῖον καλεῖται τὸ πινὰ μὲν, ἢ μὴ, &c.* Verte, *corylus* (etenim hæc quoque natura sylvestris est) *sylvestris vocatur, quoniam nequiquam aut saltem non multo deterius, quam urbana fructificet.*

Χειμῶνας. Mira res. ideo fecundiorum corylum esse, quod hyemem ferat. Sed videtur velle, ideo sylvestris naturae esse, quod ferat hyemem. Utro modo sumas, ridicula videtur sententia. Juglans fert hyemem, idem facit cerasus; sorbus; sed ideo nec fecundiores, nec sylvestres dici merentur. An hæc sententia magistri, sylvestris planè naturae hanc esse, indeque probari, quod nullo modo ab hyemis injuria lædatur, aut aliquod incommodum ab ejus sævitia patitur? Vel expone: *non multo deterius quam urbana fructificet. Hyemes perpeti potest.* Ut sit a priori diversa sententia *πολυφύων καὶ ἄλλων.* In Geoponicis traditur aquosos & argillosos amare tractus. Lib. 10. cap. 68. *χαίρει δὲ τῶν τοῖς ἄρχαῖς ἀγροῖς ἐ πολυφύων.* Gaudet argillosis & multum aquosis locis. In sylvis aculiginosis locis sæpius proveniunt, etiam in montibus, sed humidis lætior arbor assurgit, fructusque sapore præstantiores fert, ut infra fatetur Theophrastus.

Καὶ πολυκάρυον ἐν ταῖς φοραῖς. Scribe cum Roberto Constantino *πολυκάρυον εἶναι* vel *πολυκάρυον.* Et quod fecundis-

similitudo quum annus proveniunt attulerit. *Φορξ* de fertilitate terræ fructibusque dici solet, ut *Φορξ ἰλαίου*, olearum proveniens, & copia largior. Quo sensu dixit Aristoteles, *ἔτι τῶν φορξῶν πᾶσι δένδρσι ἐνεκαίωσθαι*, arbores post fertilitatem uberiorē arescere. Theophrastus Lib. 3. de caus. *ἔτι τῶν ἡκαρπῶν φορξῶν, ad fructum ferendum*; quasi fructificationem, si latine diceretur.

Ἐτι δὲ τῶν μὲν δὲ τελεχάδων. Vide quæ cap. 5. lib. 1. dixi. Vide cap. 18. lib. 2. de caus. Corylus raro procerā spectatur, sed quæ ab ipsis statim radicibus numerosos emittit caudices, robustos, crassos, hominis staturam superantes, ut fructuosa sit, arborefcit tamen, unde in summitate exeunt rami, enodes, lentī, & obsequiosi.

Διαφορῶν &c. Urbana corylus folio est ampliore, fructuque suaviore.

Κεχρογγυμένον &c. Folia lata sunt, majora, latiora, rugosiora, crispiora quam alni, in marginibus serratim incisa, colore virentia, aversa parte albidiora. De flore & julo supra cap. 7. egi, ubi ostendi contra recentiores, quod & florem & julum avellana fert. Iulos emittit in locis paulo calidioribus, Italia, Gallia, autumnō, postquam decidere folia. Apud nos primo tempore erumpunt, nondum soluta hyeme, deciduntque Martio, Aprilique mensibus. Sunt hi oblongi, tenuēs, compacti, lutei, antequam cadant; quibus decidis, exigui rubri flosculi, croci staminibus brevibus persimiles, erumpunt: à quibus calyculacea tegumenta, totidem quot flores, super pediculum videntur, eorumque singulis, singulae nuces, quæ juglandibus multo minores, membrana vestiuntur callosa, herbacei coloris, extremis partibus mollioribus, & fimbriatis in barbæ modum, rosarum alabastra propemodum referentibus. Putamen læve & lignosum est, interior nucleus carne constat candida, dura, solidaque, tenuis quem contegit membranula, quandoque rubicunda, sæpius candicans, sapore non ingratus.

Καρπιώτερον &c. Vide cap. 5. lib. 1. & cap. 18. lib. 2. de caus; ubi Theophrastus cur virgis præcis fit fecundior avellana docet. Fecundiorē esse virgis præcis lib. 1. dixi, à recentioribus observatum esse.

Ἦν δὲ οὐκ ἀμφότερα. Ergo quatuor agnoscit avellanarum genera; Ex domesticis aliæ oblongæ, aliæ rotundæ sunt. Veruntamen oblongæ & præstantiores & gustui gratiores esse constat, & illas præfertim quæ putamine vehementer rubent nucleumque tegmine rubro, cinctum habent; & fractu sunt contumaces. Non omnibus avellanis idem sapor reperitur, neque eadem pulpæ gratia; siquidem aliæ prædulces, ac mansu faciles, aliæ verò asperiusculæ, & ingratiore, & mansæ duriusculæ habentur. Oblongæ seriùs maturitatem sentiunt, celerius verò rotundæ. Quapropter illæ vegetiore sunt nucleo, diùque perdurant. Sylvestres coryli, nuces etiam largiuntur rotundas & oblongas; tanta quidem ubertate, ut eas rura faccis legant, ubi maturitatem senserint. Cum urbanam *ἐκλεχάδων* scribit Theoph. id de nucleo vel carne nuclei accipe, non de tegmine.

Quæ de generibus nucum tradit Plinius, ea examinanda restant. *Adjicit*, inquit, *præterea avellanas, & gallas, Prænestinas, quas maxime laudat, & conditas ollas in terra servari virides tradit*. Desumpsit hæc Plinius ex octavo cap. Catonis, ubi non galba, sed calva legitur. *Laurum Delphicam & Cypriam & Sylvaticam; nuces calvas avellanas, Prænestinas & Græcas, hæc facito uti serantur*. Quæri solet, an calva nux ab avellana diversa? Item an species avellanæ? Postremum quibusdam, aliis primum verisimilis videtur. Nam nisi nuces diversæ, quorsum tanquam diversas poneret? Præterea, si calva & avellana eadem nux; certè Græca, quam Plinius amygdalam interpretatur, sub avellanæ genere comprehendit debet. Auctor glossarum Græco barbararum, *Calva nux*, *καρπὸν βασιλικόν*, nux regia, tota facie ab avellana diversa. Sed auctor hic, parum vel nihil fidei apud me meretur. Puto tamen calvas ad avellanarū classē referri debere; & antiquos Latinos arborē corylum vocasse, quæ cum diversas & sapore, & figura ferat nuces, earum aliàs avellanas, aliàs calvas appellarunt. Recentiores omnem coryli fructum avellanam vocarunt, quod vel præstantior esset, vel vulgarior. Sed qualis fuit nux calva? Glossarum barbararum auctor calvas interpretatur *ποτικὰ πηφρυγμένα*. Nimirum calvas non natura intelligit, sed tostura factas. Sed id repugnat verbis Catonis; qui virides condi tradit. Alii calvas interpretantur nuces, non undique corticis putamine obductas, sed summo apice nudas, quales avellanæ, & Prænestinæ, & Græcæ. Ergo calva nux foret genus; reliquæ species. Quod non videtur verisimile. Nec nux calva videtur, quæ non undique corticis putamine

obducta est, summos; apice nuda. Cato enim calvatam vitem vocat, viduatam, destitutam, orbatam fructu. Nam ut homines calvi dicuntur, vel quibus nullus vel rarus admodum capillus: ita calvata vitis, in qua vel fructus nullus, vel rarus conspicitur, Cato cap. 33. *Si vinea à vite calva erit, sulcos interponito, ibique vivi radicem serito, umbram ab sulcis removeo, crebroque fodiro*. Plin. lib. 17. cap. 22. *Si vinea à vite calvata erit, sulcos interponito &c.* Calva itaque vitis, si non mendum apud Catonem, calvata, id est, orbatā, viduata, Columella, lib. 4. cap. 29. vitis calvitium dixit. Idem lib. 4. cap. 33. *Propter quæ sæpe novella castaneta calvescunt, atque ibi frequentanda sunt &c.* Calvescunt, raræ fiunt, castanearum arbores. Calva nux non potest dici, quod fructu non ferat. Si enim fructu caret, qui condiri potest? Quare illorum opinionem magis probo, qui calvam dici volunt, quod non undique corticis putamine obducta sit, sed summo apice nuda. In eo tamen dissentio, quod non omnis coryli nux calva, sed certa quædam species sic dicta fuerit. Sequitur Prænestina. Hanc cum calva eandem volunt, Pliniusque codicem corruptū scribunt, leguntque, *Adjicit præterea avellanas, & calvas Prænestinas, quas maxime laudat, & conditas ollis in terra virides servari tradit*. Genus, inquit, avellanæ Prænestinæ, calvam dicebatur, quod in summo minus barba reatum esset. Nam id genus nucis molli barba vel capillo protegitur. Plinius. *Has quoque mollis proteggit barba*. Quæ barbā illam non habebant, in hoc genere, calvas vocabant, quales erant Prænestinæ. Totum genus Græci *καρπὸν λέπιδον* dicebant. Postremum non inficias imus; sed Prænestinam & calvam eandem nucem esse, non facile persuaserint, quas manifestè separat Cato. *nuces calvas*, inquit, *avellanas, Prænestinas, & Græcas*, Athenæo hoc nucis genus cognitum fuisse asserunt; sed locum corruptum. Lib. 2. deipnolō phistō, legitur, *ἡ βολὴ φησὶ, καὶ ῥυὰ κερύσαι: καλεῖται δὲ πᾶσι & μόνον καρῶνα*. Corrigunt, *καλεῖται ἢ τινὰ & πρᾶνισινα καρῶνα*. id est, ut apud Plinium legitur, *quoddam genus nux Prænestina vocatur*. Corrigit Dalecampius, *καὶ μόνον καρῶνα*. quibus putamen valde lignosum ac durum. *μόνον τυρρις, domus lignea, sedile ligneum Hesycho. μόνον πύρρον μόσσην τυρρις. μόνον πύρρον μόνον πύρρον, tardè mandere*. Nux hæc tardè mandebatur, propter putamen durum, ac lignosum. & talem nucem dari ipsa experientia probat. Recentiores has corylorum differentias observarunt 1. corylus sativa, fructu albo minore, sive vulgaris. 2. corylus sativa, fructu rotundo maximo. 3. corylus sativa, fructu oblongo rubente; quæ præstantior, & tardius rotunda maturatur. Hanc quæ fructu est oblongo, etiam duplicem faciunt, cujus alterius nucleus rubra, alterius alba pellicula integitur. 4. corylus nucibus in racemum congestis. 5. corylus sylvestris, fructu est minore, albidiore, & rotundiore quam sativa. 6. avellana pumila Byzantina, à Clusio Lib. 1. hist. descripta, quæ crassos admodum magnosque fert in tenuibus pediculis calyces, callosos, durosque, modo singulares, modo plures simul in eodem pediculo cohærentes, ut vulgaris, extrema parte in multas, crassas, longasque lacunas divisos, sed etiam multis fimbriatis appendicibus obfitos. Sunt verò ii calyces foris admodum dura asperaque lanugine hirsuti, interiore parte læves, continentes fructum avellanæ sylvestri & sponte nascenti ferè similem, vel aliquantulum breviorē, duroque putamine, ut illa, constantem, & nucleum similem continentem. Hanc barbatam Plinii nucem esse contendunt, cujus nominis lib. 19. cap. 1. *Superior pars Egypti in Arabiam vergens, gignit fructum, quem aliqui possipium vocant, plures Xylon, & lina inde facta Xylina. Parvus est, similisque barbatae nucis deserti fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur*. Certè nullum nucis genus vidi, cujus major cum Xylo fructus similitudo, quam avellanæ Byzantinæ. Attamen nucem barbatam Plinii, à vulgari avellana diversam, non puto. Nam cap. de juglande 24. lib. 15. de avellana hæc tradit. *In Asiam Græciamque à Pontō vendit, & ideo Pontica nux vocatur, Has quoque mollis proteggit barba, sed putaminibus nucleisque solida rotunditas inest. Eæ & torrentur, umbilicus illis intus in ventre medio*.

Φλοιὸν ἢ ἔχθ. πῶλον ἐπιπόλαιον &c. Aliquid deesse diligens facile videt lector. Quis ille sensus, *corticem habet, præterquam tenuem*. In Ald. & Bas. legitur, *πῶλον ἐπιπόλαιον*. Nescio qualis cortex ἐπιπόλαιος. Cap. præcedenti κλήτρων *πυρρῶν* dixit, *καὶ εἰσὼθεν ἐρυθρῶς*. Magnam similitudinem corilus cum alno habet, adeo ut recenter nata, difficulter dignosci queant. Scribo *φλοιὸν ἔχθ. ὅμοιον κλήτρων πῶλον ποικίλον, λεπτόν, ἰσχυρὸν, ἰδίως εἰς μέγας λόφους ἔχθ. οὐδὲν αὐτῶν corticem habet alno similem, sed varium, tenuem, pinguem* (cur

(cur *λίπα*) non vertant, causam video nullam) *maculis albidis peculiariter variatum*. Corylo cortex tenuis, pinguis, maculis albis notatus. Pinguem corticem alni respectu habet, cui scaber & rimosus: huic pinguis & æqualis, quicque nonnunquam, ubi annosus est, incanus evadit, viscum profert.

Πελοπόννησος κρήνη. Malè in Ald. & Bas. *πελοπόννησος* legitur, ut ex prægracilibus desquamatis, ex crassioribus verò derasis canistra fiant. Ex crassis hodie virgis circulos doliare elegantissimos conficere norunt. Radicem habet longè lateque se diffundentem, nodosam, ac undatim crispam: ex qua vasa & supellestilia varia fabricantur, quæ diutissime durat, nec facillè corrumpuntur.

Τῆς δὲ περιβόθου, &c. Dictam hanc arborem volunt *περιβόθου* à coccineis ramulorum baccis, aut acinis rubellis, similibus & concoloribus quadantenus cineri. *εἰρήνης* Græcis *Cicer*. à Nicandro *τερμίνθου* vocatur.

Καὶ τερμίνθου νέον πολυείδεα καρπὸν.

Scholias. *τερμίνθου* δὲ ὁ λεγόμενος *περιβόθου*, ἔστιν καρπὸν πολυείδεος φησὶν δηλαδὴ ποικιλῶν τῆς χροίας. ὁ γὰρ *περιβόθου* τὸν κρηνοὺς φέρει διαφόρους χροίας καὶ εἶδη ἔχοντες. *Trimitbos*, quam *terebinthum*, nominant cujus fructum *πολυείδεα* diversum dicunt, ob varium videlicet colorem, fert enim *terebinthus* coccos colore & forma differentes. A Dioscoride, Galeno, aliisque *τερμίνθου* dicitur. Geopon. αὐτῶν. lib. 10. cap. 73. *Τέρμινθος* ἐστὶν ἡ καλεῖται *περιβόθου*. *Terminthus* est quam *terebinthum* vocamus. Idem eodem lib. 16. c. 65. ἐστὶν δὲ εἰς *τερμίνθου* ἡ δὲ ἐπιπέλας *περιβόθου* καλεῖται, μέγιστος ἦν τῶν ἔχοντων. Ego enim in *terminthum*, quam vulgus vernacula voce *terebinthum* vocat, & maximè resinam habet. Ergo vulgus antiquam vocem servavit; docti alia usi sunt. Apud Theoph. enim hoc loco *περιβόθου* legitur. Puto corruptum codicem. Nam aliis in locis ut lib. 1. cap. 16. & lib. 3. cap. 4. ubi inter *ἀείφυλλα* numerat; & cap. 6. ubi de germinatione agit *τερμίνθου* legitur. Verisimile admodum fit ex loco Cassiani Bassi citato, recentiores tantum *terebinthum* dixisse. Nam apud Dioscoridem & Galenum, *τέρμινθος* legere est. Pollux *τέρμινθος* arborem esse scribit, *τέρμινθος* fructum, lib. 1. cap. ult. *τέρμινθος*. εἴρηται δὲ αὐτῷ ὁ καρπὸς τῶν ἐπιπέλων ἢ *περιβόθου*. Hesychius *terminthum* plantam quandam lino similem scribit. *τέρμινθος* φυτὸν ἰσοφύει τῷ *λίνο*, ἐξ ἧς ὀλοκαυτοὶ ἀθηναῖοι τοὺς ὀμοίους. *Planta* similis lino, ex qua Athenienses *fiscellas* vel *nassas* necere solebant. Videtur *terebinthum* intelligere, quæ in olea nascitur, cujus meminit Theoph. lib. 2. de caus. cap. 23. nisi placeat, Grammatiam *thymelæam* sic vocare.

Τὸ δὲ ἄριον. Plinius lib. 13. cap. 6. *Syria* & *terebinthum* habet, ex his mascula est sine fructu. *Feminarum* duo genera, alteri fructus rubet lentis magnitudine, alteri pallidus, cum vite maturescit, non grandior faba. odore jucundior. tactu resinofus, &c. Alteri fructum validum ait esse. Theophrastus alteram *terebinthum* fructum ferre ait, primum viridem, *χλωρόν* (pro quo malè Plinius *χλωρόν* legit,) qui deinde rubescit, demum cum maturus est nigro colore conspicitur. *Ἀπικίον* malè vertunt, qui *concoqui* nequit, nec melius, ut annotavit doctiss. Scaliger, *ἱερὸν* ruffum interpretantur. *Qualis ruffus, qualis ruber color*, exponit idem Scaliger. *Ἀπικίον* malè, qui *concoqui* nequit, reddunt. Non agit Theoph. de cibi coctura quæ in stomacho fit; sed de maturitate, quæ calore fit, & similis cocturæ stomachi est; hoc botanici maturescere dicunt. *πέπλον* cibum concoquere, & maturescere significat Theophrasto in his quæ maturantur peculiaris hæc vox est. Eandem significationem apud Homerum habet. *Odyf.* ἢ ubi *πέπλον* *Ἑλικέ* pro *πέπλον* legitur.

Ζεφύρη πνέουσα τὰ ἰδὴ φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.

Zephyrus flans alia gignit, alia ad maturitatem perducit.

Θυμὸν τε γν. *Gaza* *θεμὸν τε γν.* Corrigunt ex Plinio. *Θυμὸν τε γν.* Nescio cur vulgata servare nequeat, *θυμὸν* idem quod *θύμης*. Hesychius *θυμὸν*, *θύμης* *θυμὸν*. *θυμὸν* *θυμὸν* ἢ *θυμὸν* *θυμὸν*. *Θυμὸν* Grammatici etiam antiquissimi *θυμὸν* ἢ *θυμὸν*, ἢ *θυμὸν* exponunt. *θυμὸν* *θυμὸν*, est, odoratus bonisque odoribus repletus thalamus. Tempora, aras, loca sacra Græci *θυμὸν*, *θυμὸν* & *θυμὸν* vocant, ab odoribus & aromatibus que in sacris accendebantur. Serva ergo vulgatam lectionem. Caro. Clusius, dum viveret, in re botanica facillè princeps, negat se differentias quas tradit Theophrastus unquam observare potuisse. Ego, inquit, *illas differentias non observavi, tamen diligenter inquisiverim, nisi differentia sine appellanda, cum frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rubrum, alter interdum ad maturitatem perductum: nonnunquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbroso aut iniquo loco proveniens nullum fert.* Certe ita verba Theoph.

accipienda, ipsa experientia comprobat. Totam periodum in hunc verte sensum: *Terebinthorum alia mascula alia femina, mascula sterilis est, ob id sexui maris adoptatur, feminarum alia, fructum protinus rubrum producit, lentis magnitudine, qui non maturescit. Alia viride primum edit, qui deinde rubescit, postea cum vite maturescit, nigrumque; acquirit colorem, magnitudine fabæ, tactu resinofus, & odore jucundior &c.* Flos temporis successu in fructum transit, lentiscino ferè similem, paulò majorè & longiorem, initio viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæruleo virescentem, (id est nigrum, ut loqui solent veteres) tactu pinguem, & resinofum, manibusque dum colligitur, medullam in se continentem, durum, odoratum. Plerique frutices eum rubescere incipientem, ante maturitatem inanem abjiciunt, (quod etiam observavit Theoph.) *carpobalsamo*, quod in officinis venale proponitur, planè similem. Clariss. vir Leonardus Bauwolphius *Hodæporici*. lib. 11. c. 8. ait, se *Terebinthi*, quod Arabes, *bont*, *Persæ* *terbaick* vocant, præter vulgarem, duo genera observasse; unum majus, alterum minus: majoris fructum, quem Arabes *bont quibir* appellant, pistaciis forma valde similem, brevioram tamen & rotundioram: minoris, qui illis *bont songier* dicitur, cum suo cortice magnitudinem, pife majori æqualem esse, in rotundum non nihil concavam, veluti milium ejus *Indicum* sive *dora*: utriusque fructum non minus jucundi saporis esse pistaciis, eamque ob causam inquilinos abundè iis vesci, perinde ac nos pineis nuculis atque avellanis: nasci magna copia in Persia, Mesopotamia, Armenia, racematim coherente fructu, ut pistaciæ, vel potiùs ut *terebinthi* vulgaris, cujus etiam genus æstimantur, cum arbores illum fructum ferentes, oblongiusculis foliis *terebinthum* satis æmulentur, qua nota à pistaciis, quæ rotundiora & magis conspicua habet folia, differunt. Utrum major Indica Theophrasti *terebinthus* cap. 5. lib. 6. examinabo. Dioscorides *terebinthi* fructum esui aptum tradit, sed stomacho adversari, ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς, inquit, l. 1. c. 91. ἐστὶν ἰδιόδημος, καὶ κατὰ μαχρὸν ἔρημος ἢ καὶ ἡγεμονικός. *Ejus fructus* esulentus est, stomacho noxius, urinam verò ciet, & excalfacit. Bellon. lib. 2. obser. c. 96. *Cæteri* rem quæ nobis admirationi fuit, silentio haud quaquàm premere volumus, rusticum videlicet Arabem in proximo pago conspexisse, camelum ducentem, *terebinthi* semine onustum: ea arbore vicini montes sunt obfiti, ex qua gummi colligitur, quod *Damasci* venale defertur. Nam quod in *Cairo* venditur *Asamiam* mittit. *Asamiam* Turcæ appellant, quæ Latini *Chaldæam* (cujus caput *Babylon*) totam *Mesopotamiam*

Terebinthus.

& *Assyriam* complectentem. Auctorum verò probatissimorum testimonio evincere possumus, jam plus quam bis mille annis, *terebinthi* fructu homines vesci solitos; atque *Persas*, ante panis usum eo vitam sustentasse.

Adeo exquisito colore caeruleo praeditus est hic fructus, ut quemvis alium caeruleum superet. Ea de causa veteres Arabes granum viride appellarunt; medius enim inter viridem & caeruleum color est. Clariff. Clusius Vellonium alterum terebinthi peregrini genus, quod Zawolphus describit, delineare existimat, quod videant alii.

Ετι δὲ τὸ διδδορ, &c. Plinius loco cit. Circa Idam Troadis; Sed in Macedonia brevis arbor haec atque fruticosa, in Damasco Syria magna. Materies ei admodum lenta, ac fidelis ad vetustatem, eximii ac nigri splendoris. Scribe, materies ei lenta ac fidelis admodum ad vetustatem. Maxima ex parte terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinerio cortice tectis; non raro etiam arboris instar attollitur: ligni materies lentisco similis, quemadmodum & cortex, radices validae, alae descendentes.

Αιδος, &c. In Ald. & Bas. haec corrupta sunt. In iis enim legitur, Αιδος δὲ ομοιοι τῆς ἰλαίας, τῆς χερυάου δὲ ἰσοφῶν φύλος. ἀπὸ τῆς αἰσῶνος, &c. Quae lectio hic servari quidem potest, si de foliolis novis primum emergentibus verba intelligantur. sed alia mens Theophrasti. Plin. loco cit. flos racemosus olivae modo: folia densa. Vere cum novella folia, prorsus vero rubentia, extremis ramis germinare incipiunt. Nascitur de ramorum tuberculis, copiosus & mucosus, ut oleae, flos, purpurascens, vel Phoenicius, racematim cohaerens, qui temporis successu in fructum transit.

Φύλλος, &c. Folia terebintho lauri, aut pistaciae potius, ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim, ut in sorbo nascuntia, uno quod extremo adharet pediculo impari, & hyeme, quantum Clariff. Clusius videre potuit, decidua. Vere novo novella folia, prorsus rubentia, extremis ramis exeunt. Alii semper virere asserunt, ac decidere negant. Nec in Narbonensi Gallia cadunt; ubi duo terebinthi genera folio differentia reperiuntur. Frequentior quippe est angustiore lentifici positi, colore & habitu, folio duplo majore. Alteri autem folia multo latiora, rotundiora, vicina lauro & pistaciae, adeo ut eminenti intuentem fallat. Uvae utriusque eadem, acinulis, quam lentifici majoribus, coccineis, purpurascens, demum ex viridi in caeruleum maturescentibus, non per initia, ut putavit radiatus, sed indoctus & malevolus Apollo.

Φέροι δὲ καὶ καρυάου, &c. In margine Ald. & Basil. codicis καρυάου scribitur, in ipso vero textu καρυάου per α μικρόν. Male vertunt, Fert ad nucis similitudinem quadam. Plin. loco cit. Fert & folliculos emittentes quadam animalia ceu culices, lentoreoque resinofum, qui e cortice erumpit. Lego ergo καρυάου. Vide quae supra c. 14. dixi. Vide & cap. 7. & 8. Item lib. 2. cap. ult. Notandus Plinius, quod eundem lentorem putarit qui in folliculis continetur, & ex cortice erumpit. Theophrastus resinam ex folliculo colligi negat, verum de solo ligno. Alius liquor qui in folliculis reperitur, alia resina quae de trunco manat. Fert vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas, foliis & ramulis inhaerentes, quales ferè in ulmi foliis nascuntur: sed pallido & purpurascens colore, interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrescentia, modo sphaerica, modo angulosa, modo conica, modo recta, modo curva, concava, quae, ut etiam folliculi, aperta, lentorem quandam continere deprehenduntur, cui permixta cinerea & fuliginosa excrementa, atque exigua animalcula alata, culices referentia. Succus hic ad balsama laudatur, eandemque in sanando glutinandoque vim habet. Memorabile quod scribit Bellonius observationum lib. 1. cap. 65. & lib. 3. cap. 49. Thracia atque Macedonia rusticis, non ignari quantum sit usus gallarum in terebinthis nascentium, quorum in collibus magna est frequentia, eam quaevis rationem negligere non solent: at sub finem Iunii, gallas intus concavos, nucis Ponticae magnitudinem aequantes, aut in foliis, aut in terebinthorum, qui semen in uva modum congestum ferunt, ramulis nascentes sedulo legunt; easque maturius, dum adhuc exiguae sunt. Quoniam si in arbore diutius relinquereentur, oblonga tandem instar corniculi cujusdam evaderent. Harum usus est, insciendis in Prusa urbe tenuissimis sericis pannis. Idem repetit lib. 3. Observ. Gallae etiam genere utuntur veteribus ignoto, in terebinthis nascente, cujus libro primo meminimus, valde commodo ad sericum quocumque colore insciendum. Hujus plures quam sex millia pondo singulis annis insumunt. concavae sunt eae gallae, Romanarum gallarum magnitudine, innascentes terebinthi maris foliis, vix colligendae, alioquin in oblonga & semipedalia interdum cornicula excrescunt.

Τὸ ξύλον. Resinam, quae ex inciso manat trunco, describit Diof. lib. 1. cap. 91. ἢ ἵ ἐξ αὐτῆς ἰσάνη κομίζεται μὲν ἐξ

αἰθαλίας τῆς ἐν πύρρα, γονάτου δὲ ἐν ἰουδαία, ἐ σελίω, ἐ ἐν κούρη καὶ ἐν λιβύη. (Mathioli codex addit, ἐ ἐν ἀβόια) καὶ ἐν ταῖς κωκλάσι, ἡσπίσι, ἢ δὴ καὶ διαφέρει διαχωρίζου ἔσσι λευκῆ, ἀελλίζουσι τῆς χερυάου, ἐ κομίζουσι, ὡς αἰθῆς τερμίσθου πύρρα, Resina ejus ex Arabia Petraea convehitur. Provenit tamen etiam in Iudaea, Syria, Cypro, Africa (Euboea) & Cycladibus insulis. Praefertur autem magis perlucida, candida, vitreo colore, & in caeruleum vergente, odorata & terebinthum olens. Referunt adverbiorum auctores Lobelius & Pena, in Gallia Narbonensi, in Valtena Sylva Monspelensium, arbores terebinthi ferro vulnusculis factis terebinthinam resinam extillare lucidam. Cum primum ex arbore manat, resina haec liquida est, & aliquandiu talis manet; verum postea durefcit. Colore est resina haec candido, vitreo, aut ex candido caeruleo, interdum pellucida, quae friata primum in plurimas micas teritur, mox lentescit & glutiosa fit. Odorem habet acrem, suavem, aliquid terebinthinam gravem, larignae resinae non dissimilem, praesertim manibus tractata, & prunis imposita: gustu modice amarescit, & inter dentes lentescit, iis dum masticatur adhærens.

Lentifici historiam subjungam, quod haec in calidioribus regionibus resinam fundat. Lentificus arbor est, sub qua Iudaeorum accusantium alter, Susaniam adulterantem invenisse, Danieli falso testificatus est. Lentiscum a lenteo verbo, quasi lentus fio, propter ejus virgultorum lentitudinem deducunt. Malunt alii a foliorum pinguedine lentoreque, quam habent cum manu tractantur, nomen impositum. Graecis σχίνος dicitur, vel, secundum aliquos, quod ex ea arandi tempora rustici cognoscebant. σχίζειν enim Graeci de prima, vernaque aratione dicunt. Proclus. δηλοῖ τὸ σχίζειν αὐτῶν.

Item in epigrammat.

Γαίω σχίζοντες ἀρότροις.

Virgil.

At prius ignotum ferro quo scindimus aequor.

Utrum ex lentisco arandi tempora cognoverint veteres, lib. 7. de scylla docetur; ubi contra recentiores Botanicos, facundissimus & eloquentissimus Cicero defenditur. Malunt alii σχίνον dici τὸ σχίζω, a scindendo, quod oculos quasi proscindat, & inde a visu lachrymas eliciat. Sed hoc etymon scyllae debetur. Lentiscus vi illa non pollet. Melius illi qui σχίνον τὸ σχίζω vocari contendunt; quod ejus σχίζω, hoc est, segmentis, vel fragmentis ex ligno scissis, folerent uti ad repurgandos dentes, ut docet Dioscorides lib. 1. cap. 89. τὰ δὲ ἐδαλαυα χλωρὰ ἀπὸ καρυάου τὸ σχίζω τὸ σχίζω, σμήκει τῶν τῶν. Videntes autem surculi, arundinum dentiscalpiorum vice, dentibus affricati, eos repurgant. Virides lentifici surculos ἰδὸν γλοφῶν potius, ut doctiff. monet Sarapenus, quam ἰδὸν τερμίσθων, hoc est, dentiscalpiorum quam dentiflorum explere vicem, ex eo fit verisimile, quod iis non nisi in pulvisculum tritis gingivae affricari, dentisque commodè polliri possunt. At iisdem vel tantillum, exacutis fodiendo scalpendoque utiliter eximuntur, quaecumque dentibus inhaeserunt. Atque in hunc modum Lentiscus a Martiali commendatur. libr. 6.

Fodit tonsis ora laxa lentiscis.

Improprie ergo Dioscorides τὸ σχίζω τὸ σχίζω dixit, si affricari & non velut dentiscalpium adhiberi, lentifici lignum quis accipiat, ad eximenda ea quae in commanfae dentibus inhaerent, in quem usum pennae formari possunt. Quod idem docet Martialis.

Lentiscum melius sed si tibi frondea cuspis Desuerit, dentes penna levare potes.

Olim molles ac delicatuli, ceu quibus frequenter esset in ore dentiscalpium, contumeliae loco χυνοσάρας, seu χυνοσάρας, quasi lentifici arbores, nuncupabantur. χυνοσάρας, lentiscum mandere vel arrodere. Quod de iis dicebant Graeci, qui nimio comendi corporis studio superfluebant. Sed hoc adagium non tantum convenit iis qui dentiscalpis utuntur, sed etiam qui dentifricis, immo illis melius. Suidas χυνοσάρας ἐπὶ τῶν κωκλάσι γονάτου, καὶ χυνοσάρας τὸς ἰδὸν τῶν χυνοσάρας λέγεται ὁ πρῶτος. ἐπὶ τῶν κωκλάσι γονάτου δὲ τὸ χυνοσάρας τὸς ἰδὸν τῶν χυνοσάρας καὶ σχυνοσάρας. Lentiscum arrodere de iis dicitur qui accuratè fucabant, ac dealbabant dentes; unde qui hoc faciebat. σχυνοσάρας

σχινος vocatur. Sic dicebatur qui studiosè ornabat dentes, quod propter nitorem & albedinem dentium edebat lentiscum, & lentiscinū oleum. Postremum corruptum, & aliquid deesse puto, quis oleum lentiscinum commederet ad albos reddendos dentes? Scribo, καὶ σχινιάειον χρῆνται. utuntur σχινιάειο. Interpretor mastiche. Quod nemo veterum lentiscinum oleum ad illud præscribat; contra mastichen Dioscorides utilem tradat cap. 90. lib. 16. μίγνεται δὲ καὶ μετὰ μαστιχὴν ὀδόντων, καὶ ἐπιχρῆσθαι αἰσώπου, αὐτοποιῶσαι. Additur etiam in dentifricia & faciei illitus, quippe quæ nitorem cuti conciliet. Mastichen σχινιάειον vocavit, quod pinguis ac resinofus instar olei sit. Magno in errore versantur, qui scyllā ad dentifricia usum habuisse tradunt. Hæc in errore Phavorinum reperio σχίνον πλωπέουλον, καὶ διαμασώνται οἱ κρηνοπιζιδιοὶ ἔνεον. τοῦ λούου καὶ τοῦ ὀδόντων. σχίνου scylla, quam masticebant illi, qui studiosè operam dabant dentium cultui, ut eos albos redderent. Vocis πολυσημίας Grammaticus deceptus est. Nam, ut dixi, σχίνος & lentiscum & scyllam significat. Lentisco hanc virtutem adscribunt veteres. Porro, ut σχίνον arborem vocant Græci, ita iidem baccas σχινιάδας vocarunt. Nec Theophrastus, nec Dioscorides lentiscum descriperunt, quod vulgaris satis cognitionis esset arbor. Dioscorides tamen lib. 4. cap. 49. semine, ramis, folio, tragium lentisco simile dicit. ἔχει δὲ τὰ φύλλα σχίνου ὁμοίως, καὶ τὰς ῥιζίδας, & τὰ καρπία, μικρὰ τε καὶ πικρὰ. Lentisco simile foliis ac ramis, singulis tamē minorib. Idē lib. 3. c. 7. de glycyrrhizapicrῶ ἐς τὴν φύλλων πικρὰ ἰσχυρὰ σχίνου, λιπαρὰ, & κρῆλα δὲ ἀφαιδύου. Circa quos folia sunt densa lentisci, pinguis, tactūque glutinosa. Lentiscus frequenter instar fruticis, nullo grandiore caudice, sed compluribus virgultis ac stolonibus, ab una radice, coryli modo luxuriat: Sæpius verò ad mediocris arboris altitudinem assurgit, & magnitudinem assequitur. In arborem assurgere recentiores volunt, quando non cæditur, sed negligitur. Malè audit Mathiolus, quod humiles recensens lentiscos, alias à procerioribus specie faciat: fit enim, inquiunt, cymis tantum resectis ad usum, ne in arboris æmulationem assurgant. Verba Mathioli addo, ut quid de re sit, ipse iudicare possit lector. Ceterū, inquit, lentisci nonnullæ sunt plantæ, quæ in arbore mediæ proceritatis assurgunt; nonnullæ verò humiles, quæ nullo grandiore caudice à radicibus sublato, sed virgultis, stolonibusque innumeris, corylorum sylvestrium modo disiliunt. His verbis humiliorem ab altiore specie non distinguit.

Lentiscus.

Ponamus fecisse. An ergo erravit? Non videtur. A majori differt minor, quod pluribus stolonibus luxuriat. Neq; ob cæsuras pumilus tantum manet, sed quod plurimi relinquunt stolones, difficulter arborefcit planta

(nisi quæ nunquam frutex visa) cui plures relinquuntur stolones. Vidi ante annos 14. in horto medico Lugdunensi, cum ei præesset Clariss. vir Petrus Pavius lentiscū; vidi eandem præterito anno, eadem altitudine, qua erat ante annos 14. Plures tamen habebat stolones, nec unquam cæsa fuit, ita ut sola cæsura non sit causa quod frutex maneat. Lentisci rami lenti ac flexibiles sunt, viminisque instar obsequiosi, cortex ex cinereo subrufus, similiter flexilis, ac frangi contumax: folia ab uno pediculo octona ferè coherent, longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrariis pediculis, ut in terebintho, juglande, fraxino, sorbo, nullo tamen extremo impari numero (ut in illis) faciente. Particularia folia glycyrrhizæ foliis familia sunt, sed duriora, & firmiora, atra viriditate splendentia, ambitu nonnihil rubentia, & veluti nonnullis discurrentibus vesulis, jucundi odoris cum gravitate tamen quadam, sapore acidiusculo. quod saturato viridi colore sint folia lentisci, nigra lentiscus ab Arato vocatur.

Πεῖνοι δὲ ἔκαρποι κατὰ χεῖρας, ἔδὲ μέλαιναι Σχίνοι ἀπίρηται.

Non caruit signis, quæ non & fructibus, Ilex. Non nigra lentiscus.

Avien.

— Quin & lentiscus amara Inditium est pluviiis —

Amaram quasi tristem, à nigredine dixit; nulla enim amaritudo lentisco. Notatur Mathiolus, quod graviter olere lentiscum scribat: Nobis, inquiunt, alisque studiosis, saltus & collos aridos Norbonæ peragrantes, inserta in os folia, non modo suaviter spirabant, sed etiam, quod fortè nescit commentator Senensis, sitim arcebant, & fauces humiditas tuebantur. Ceterū, quantum ego percipere queo, non sine gravitate quadam suaviter olent; quod & Clusius & Dodonæus testantur, qui negant gravitatem nullam habere. Olfactum vel corruptum pituita habent, vel nimia siccitate laesum. Postremum non mirum videtur. Erant enim in colliibus aridis, ubi fauces præ ariditate crepabant. Mens Mathioli hæc est, cum gravitate quadam suaviter spirare. Ait enim, tota planta graviter olet. Quapropter nonnulli quod caput olfactu aggravet, ipsam devitant. Flores muscosi, colore ex herbido pallecente, nonnihil purpurascete, racematim in alarum cavis circa oblongum pediculum coherentes. Baccæ succedunt initio virentes, mox è purpureo rubentes, postremò ubi maturæ sunt nigre, oleaginosæ, pingues, ervi magnitudine, nucleo intus duro, nigro, candidam medullam continente. Foliis quandoque adnascuntur folliculi, corniculi aliquando intorti, nonnunquam rotundi, non rarò oblongi, in quibus initio liquor, deinde, hoc veterascete, animalcula exigua culicibus similia, veluti terebinthi corniculis, ac complicatis ulmi foliis. Effluit ex lentisco resina mastiche dicta, de qua cap. 1. lib. 9. Non cadunt lentisci folia, floret verè, baccas autumnò maturas reddit. Provenit in plurimis regionibus, Lusitania, Boetica, regno Valentino, Italia, Narbonnensi Gallia, Syria, Creta, sed in Chio, maris Egæi insula, præcipua, in qua vel sola diligenter, & mastiches quidem causa colitur, quæ ex cultis lentiscis illic ab indigenis, vulnerato caule, singulis annis, diligenti adhibita cura colligitur, ac in omnes orbis partes mittitur: ut refert Bellon. lib. 2. de observat. cap. 8. ubi ait. Sola insula Chia inter reliquas mastichen generat; rametis Gal. lib. 2. ad Glauconem, Ægyptiam mastichen commendat. Hoc autem tempore scimus in sola Chio reperiri, (memini anno 1624. in horto Lugdunensi è lentisco mastichen manare, sed calidior æstas erat) ubi lentisci arbores tali diligentia & cura excoluntur, ut non minores in eam rem sumptus fiant, quam apud nos in vinetorum cultura. Cum verò potiores, incolarum hujus insulæ, opes in mastiche consistant: eam ob causam in lentisci arboribus curandis majorem adhibent diligentiam. Quemadmodum enim oleæ & fructiferæ aliæ arbores curam & culturam expetunt, sic lentisci: nisi necessaria cura adhiberetur, exiguum gummi proventum darent. Lentisci per Galliam Narbonnensem, Provinciam & Italiam nascentes, iis quæ in Chio crescunt sunt similes (accepi ex ipsa insula Chio ramulum, folia paulò angustiora videbantur) nullam tamen mastichen præbent. De qua vide quæ lib. 9. dicuntur.

Πεῖνος vocatur ὡς τὸ πεπικρωμένον, ἔχει πεπικρωμένον, διὰ τὸ πικρὸν ἔχει. ut Eustathius ait, à densando, quia lignum densum

δυσμ. πυκνότερα ἢ ἐν δρυὶ πύξου καὶ ἰσίου. ait Theoph. lib. 1. Latini buxum vocant & in β mutato. Belgis Palmboom dicitur, id est, Palmarum arbor; à qua tamen per omnia distinet, nisi quod utraque perpetuo viret, nec foliis spoliatur. Nomen illud impositum puto; quod Belgæ hac fronde utantur, die ante Paschæ solemnitate octavo, quæ Dominica palmarum dicitur. Eo enim tempore reliquæ frondosæ arbores desiderantur. Natus videtur magis operibus topiariis, & instrumentariis, quam medicinæ. Fiunt ex buxo pectines, cochlearia, & pyxides, quarum, in materia medica conservanda, usus est, & si quæ alia instrumenta valasq; lignea ad longos & diuturnos usus experimus. Fiunt ex hac tibiæ multiforates, quas apud antiquos, ex eadē factas materia legimus.

Virgil Æneid. 4.

*Tympana vos buxusq; vocat Berecynthia matris.
Idææ.*

Buxus, id est, tibia Phrygia, è buxi ligno confecta. Buxus materia tibiæ Phrygiæ. Nam, ut Afrorum tibiæ è loto erant; sic Phrygum è buxo. Pollux de tibiærum generibus loquens, *ἰδρυμ*, inquit, *ἴδρυς ἢ ἰδρυμ πύξου, το δὲ ἰδρυμ φρυγίων.* Fiebant etiam olim ex hujus ligno, ut Theoph. lib. 5. cap. 8. scribit, axes plaustrorum, & bures aratorum. Refert Cardanus lib. de varietate 11. cap. 66. se vidisse opera ex buxo adeo tenuiter elaborata, ut sculptos lapides dixisset, ni color prodidisset. Idem cap. 58. ornamenta organi se vidisse tradit, adeo subtiliter elaborata, ut visum fallerent. Belgæ ad topiaria opera buxi utantur ligno. Buxi semen Plinius carthegon vocari scribit lib. 16. lib. 30. *Plurima verò buxus. Nam & semen suum & granum quod carthegon vocant, & à septentrione viscum, à Meridie hypbear, (de quibus plura mox paulò.)* Ineptè Plinius (quoniam, ut rectè monet Doctiss. Dalecampius, apud Theophrastum historiæ buxi, statim & cratægi descriptio subijcitur) granum ab eo ferri dixit quod carthegon sive cratægon. Ineptè quod sequitur, *à septentrione viscum à meridie hypbear vocari.* De illice cap. 16. lib. 3. hist. hoc tradit Theophrastus. *Τὸν πύξου οὐκ ἐστὶν πύξου.* confundit Plinius.

Buxus.

Myrdæ &c. Buxus parvæ arboris similitudine affurgit, caudicibus subinde humani cruris, rarò femoris crassitu-

dine, spissis, duris, validis. Ramos emittit cæterarum arborum more, multos, duos, crassosque: folia verò habet magnitudine ferè myrti, sed intensiori viridi colore, duriora, densiora, crassiora, rotundis longiora, lævia & resplendentia, perpetua, nec unquam decidentia; stocculos Aprili Martioque mensibus emittit herbaceos. Fructus sequuntur rutæ similitudine; quadruplici apice in cacumine divisi, ciceris magnitudine, omnibus animantibus invisus, Materies ligni durissima, ac densissima quidem; sed ad opera quævis conveniens, & valde tractabilis; gravissima quoque, & in aqua subsidens, nec cariem nec teredinem sentiens, colore luteo pallefcens. Ovid: *pallidior buxo.* Dioscorides lib. 3. cap. 3. ait, radices glycyrrhizæ, *πύξουδὲς* esse *ἀσκήθου* & *ἰσίου*. Hujus verò & alia quædam species humilior existit, quæ ad duos aut tres pedes tantummodo attollitur, sed in latitudinem diffunditur, ramuli huic numerosi, tenues admodum: folia verò rotundiora, & dilutiùs virentia. Hac ad areolas hortorum muniendas frequenter utuntur. Buxi genera duo observarunt recentiores; tria Plinius lib. 8. cap. 16. ubi hæc de buxo tradit. *Imprimis verò honorata materies buxo est, rarò crispicanti, nec nisi radice: cætero lenis quies materia silentio quodam & duritie ac pallore commendabilis: in ipsa verò arbore topiario opere.* Tria ejus genera: *Galicum, quod in metas emittitur, amplitudinemque proceriorem. Oleastrum in omni usu damnatum, gravem præfert odorem. Tertium genus nostrate vocant: sylvestre, ut credo, mitigatum satu: diffusius & densitate parietum virens semper ac tonsile.* Hæc explicanda paulò fusius. Quæ opera præcipuè ex buxo fiant, supra narravi. Germani, ut refert doctiss. Dalecampius, ex Gallia Narbonensi, locis Hispaniæ finitimis & præcipuè montibus Pyrenæis, circa oppidum dictum Limons, haud procul Carcaffona, radicum buxi magnam copiam emunt ob maculas varias, variosque & flexuosos linearum discursus, ad opera lautiora expetitarum, quas prisco adhuc vocabulo vocant *branchon* &c. *Cætero lenis quies, id est, pigra & tristis soliditas, oculos nullo fulgore excitans. In ipsa verò arbore: Scribe ex veteri codice: ipsa verò arbor opere topiario: scilicet commendabilis. Alterus genus, oleastrum, nisi corruptus codex sit, id buxi genus vocat, quod oleastri modo semper humile sit, ac vix unquam in arbusculæ magnitudinem assurgat: & quod reliquis generibus folium minus habet, quemadmodum oleastri folia, si cum olea conferas, angustiora & breviora. Ego quidem, inquit Dalecampius, prorsus deceptum fuisse Plinium, aut libertum ejus scribam puto, & cum apud Græcum auctorem legisset, secundum buxi genus, ἀγρίον ὄλον εἶναι, omnino sylvestre ac agreste esse, nec utile materia, ut primum genus, nec parietibus vestendis idoneum, ut tertium, immo etiam abominandum fætere & gravitate odoris; incautè legisset ἀγρίον εἶναι, oleastrum esse. Probabile admodum sit quod tradit Dalecampius. Solet enim Plinius, vel libertus parùm, ad Græci auctoris verba attendere.*

Φύεται ἐν τοῖς ὑγροῖς. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 10. *γαίης ἢ ὑγροῦς χαλαρῆς, ἀσκήθου δὲ.* Gaudet autem humidis locis, semper viride existens. Corrige Cassiani codicem & scribe *ὑγροῖς* ex Theophrasto & Plinio loc. cit. amat frigida, aprica. Humidis non gaudet locis, sed argenti-bus & umbrosis, montibus familiaris.

Καὶ ἐν τοῖς ὑγροῖς. Scribe ex Ald. & Bas. cod. *ὑγροῖς* Plinius, *buxus Pyrenæis ac Cyroriis montibus plurima, & Berecynthio tractu.*

Virg. lib. 2. Georg.

Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.

Κύξου. Rectè emendavit doctiss. Constantinus. Malè in Ald. & Bas. *κύνου* In Cortica arbores maximas altissimasque tradit Theoph. lib. 5. hist. c. 4. *Buxus, inquit, Plin. loc. cit. crassissima in Corsica, flore non spernendo, quæ causa amaritudinis mellis. Semen illius cunctis animantibus invisum.* Et Plinii & Theodori codex corruptus. Culpa est librarii, tolle, & scribe: *Ideo mel insuave est, buxum olens.* In Antiquo Plinii codice legitur, *florem non ferendo*, quomodo in Venero nostro legitur codice. Hinc Card. lib. 6. de varietate c. 20. *buxu necare apes tradit. Buxum, inquit, constat aërem feditate odoris corrumpere, ejus flores certo experimento compertum est necare apes.* Idem cap. sequenti, *buxus aërem corrumpit: malè enim olet, & si apes ex ejus flore gustarunt, ut fieri solet: cum tempestivè & ante alias arbores floreat (hoc etiam fabulosum, non floreat ante armeniacam, amygdalamve) statim moriuntur, ob id procul alvearis feratur. multa alia incommoda adfert hæc planta, quæ solo ligno utilis &c.* Si statim moriuntur

morianur, quomodo mel conficere possunt. Scribe apud Plinium. Apibus florem non spernentibus, quæ causa amaritudinis mellis. Invisum hujus semen cunctis animantibus etiam tradidit Theoph. lib. 3. cap. 6.

Sequitur cratægus arbor; quam Plinius turpiter cum cratægono herba, & aquifolia arbore confundit. Hesychius Grammaticus distinguere novit inter κρηταίγην quæ & κρηταίγαν, & κρηταίγονον, quæ & κρηταίγονος & κρηταίγονος. Herba sic vocata, ut cap. 19. lib. 9. hist. dixi, à facultate, qua præditam dicunt ἐν τῇ γῆν. Nam pota, ut tradit Theophrastus, efficit, ut mulier virilis sexus foetum concipiat pariatve; quod κρηταίγην tradidit nemo. Optimè inter utramq; herbam & arbore distinxit Hesych. κρηταίγονος βοτάνη μὲν ἢς ἀλίκυσι, κρηταίγης δένδρον. Plinius lib. 27. cap. 8. postquam cratægonum herbam descripsit, hæc verba in fine subjicit. Theophrastus arboris genus intelligere voluit, cratægonon sive cratægona, quam Itali aquifoliam vocant. Multa Plinii errata hic animadvertere licet. Cratægonon, herbam Dioscoridis, eandem facit cum cratægo vel cratægone Theophrasti, quæ arbor est, ac veluti sylvestris quædam mespilus. Arbor hæc κρηταίγην vocatur & κρηταίγαν. κρηταίγην, inquit, ὅτι ἐστὶν, ἢ ὅτι κρηταίγην καλεῖται. κρηταίγονον herba in generandi casu habet κρηταίγην, dandi κρηταίγην accusandi κρηταίγονος. Tertiarum declinationis est, κρηταίγαν, κρηταίγην quintæ. cratægo arbori nulla vis generandi, nec eam nomine præfert. Longè itaque diversa planta. Idem Plinius alibi etiam confundit cratægum & cratægonum, ut lib. 26. cap. 10. in satyrii descriptione. In totum quidem Græci cum concitationem hanc volunt significare, satyriion appellant; sic & cratægon cognominantes & Thelygonon, quarum semen testium simile est. Hic cratægum pro cratægono posuit; si non mendum librarii. In antiquo enim codice cratægum legitur. Sed idem est quocumque modo legas; nec cratægum, nec cratægonum, nec cratægum, ab ullo mortalium satyriion vocatum fuit. Nec illud verum, quod tradit; semen cratægoni aut telygoni testium esse simile. De arenogono hæc tradit Theoph. lib. 9. cap. 19. Illud omnium pessimè, quod tradit, cratægum, arborem ab Italici aquifoliam vocari. Cum aquifolia inter spinosas arbores recensetur, Græcorum; ἀγγελίαν & ἄξυαν exprimat. Cratægus Theophrasti spinis caret; folium habet mespilolo simile, mespiloli autem folium spina caret. Decipit Plinius corruptus Theophrasti codex; in quo legitur, λέπτε οἷον ἀγγεῖα δέξιν ἀν εἶναι, cum constet ex Athenæo, vocem μεσπίλης deesse. Antiquissimum ergo hic mendum est, si Plinius ἀγγεῖαν tantum legit: nisi placeat magis, Plinium ad anagnostæ verba parum attendisse, aliiq; rebus, cum locum hunc legeret, distentū fuisse. Multa prohibent vulgare aquifolium esse cratægum. Mespilolo planè dissimile habet folium, materies nec verficolor, nec flava, sed nigricans, nec fructum nigrescentem, sed rubrum ostendit, cui nec gustus nec succus mespilolo similis. Corruptus, inquam, Theophrasti codex, nec uno mendo laborat. Exscripsit hunc locum Athenæus lib. 2. sed nec ejus codex mendo caret. Vtrunque codicem emendabimus, & quæ vera scriptura, dicemus: atque in hunc quidem sensum locus hic apud Athenæum legitur. κρηταίγην, ὅτι ὅτι κρηταίγην καλεῖται. ἔχει τὸ μὲν φύλλον τεταμμένον, ὁμοίον μεσπίλη, πᾶσι μὲν ἰσὺν (male in quibusdam codicibus ἰσὺν) καὶ πᾶσι τῶν, ἢ ἀσθηκίτηρον. τὸν δὲ χαραγμὸν (in quibusdam codicibus χαραγμὸν. male) οὐχ ἔχει ὡσπερ ἰσὺν. γίνεται δὲ τὸ δένδρον ὅτε μέγας λίαν, ἔτι πικρὸν. τὸ δὲ ξύλον πικρὸν, ξασθὸν, ἰσχυρὸν. Φλοῖον δὲ ἔχει λεῖον, ὁμοίον μεσπίλη, μεσπρίζον εἰς βάρθρον ὡς ἐπὶ πολὺ, κρητὸν δὲ ἔχει σπαργύλον. ἤλικον ὁ κρη-

κρηταίγην (in quibusdam codicibus κρηταίγην) δὲ ξασθὸν πικρὸν, καὶ ἰσχυρὸν. ἔχει δὲ τὸν χαραγμὸν καὶ τὸν χαραγμὸν μεσπίλης, δὲ ἀσθηκίτηρον δέξιν μεσπίλη εἶναι. Videmus quam mancus & corruptus sit Theophrasti codex. Totum hunc de cratægo locum, in hunc emenda sensum. κρηταίγην, ὅτι ὅτι κρηταίγην καλεῖται. (vel κρηταίγην, ὅτι ἰσὺν ἢ ὅτι κρηταίγην καλεῖται) ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὁμοίον μεσπίλη πᾶσι, πᾶσι μὲν ἰσὺν ἰσὺν, καὶ πᾶσι τῶν, καὶ ἀσθηκίτηρον, τὸν δὲ χαραγμὸν ὅτε ἔχει ὡσπερ ἰσὺν. γίνεται δὲ τὸ δένδρον ἔτι μέγας λίαν, ἔτι πικρὸν. τὸ δὲ ξύλον, πικρὸν, ἰσχυρὸν, ξασθὸν. ἔχει δὲ φλοῖον λεῖον ὡς μεσπίλη, μεσπρίζον δὲ εἰς βάρθρον ὡς ἐπὶ πολὺ. κρητὸν δὲ ἔχει σπαργύλον ἢ ἰσὺν ὁ κρηταίγην, κρηταίγην δὲ ξασθὸν γίνεται, καὶ ἰσχυρὸν. καὶ ἰσχυρὸν δὲ τὸν χαραγμὸν καὶ τὸν χαραγμὸν μεσπίλης. διὰ τὴν ἀγγεῖαν μεσπίλη δέξιν μεσπίλη εἶναι. μεσπρίζον δὲ εἰς βάρθρον διαφέρει. Cratægus quam alii cratægona vocant, folio mespilolo glabro est; verum majori, latiori, oblongiori que, nec serrato quemadmodum illa sit, hæc nec admodum magna, nec crassa. Materies ei verficolor, valida, flava, cortex levis, mespilolo similis, radix singularis, æta in profundum. fructus rotundus, magnitudine olivæ sylvestris, maturescens sit flavus, ac nigrescit; gustu & succo mespilaceus; qua propter, veluti sylvestris mespilus videri possit, verum specie simplex, & sine ullo discrimine. Τεταμίον, exposui glabrum, leve, æquale. Faciem hominis Græci τεταμίον dicunt, quæ tenta & plena humore, cutis superficie nitet, læviorem habet & nullis aratur rugis. Galenus lib. 5. καὶ τόπος τεταμίον καὶ καθῆρον διαφυλάττει τὸ ἀσθηκίτηρον. Rugoso mendo opponitur τεταμίον. Galenus lib. 1. de antidotis cap. 15. πικρὸν ἴσος ἀν ἀν ἀσθηκίτηροι τεταμίον ἔχει φλοῖον ἢ ἴσος. Quæcumque radices heic usum debent habere, cortice oportet sint equali, non rugoso. Paulò post τὸ ἀσθηκίτηρον ὡσπερ ἐν τῶν ἴσος, ἀσθηκίτηρον, διαφυλάττει τὸ φλοῖον γλωσσόμορον. Semina quæ heic locum invenire volunt, oportet non minùs quam radices probare cortice suo tento & æquabili, non rugoso. Vides τεταμίον æquale, rugis carens, erugatum significare, τεταμίον ἴσος apud Dioscorid. lib. 3. cap. 55. radices rugis carentes. Cæterum Athenæus à Theophrasto cerasium describi putat. ἐν τῷ τῷ inquit, μοι δοκεῖ φησὶ ὁ φιλόσοφος τὸ τῷ κρηταίγην καλεῖται ἰσχυρὸν. His scilicet verbis philosophum arbitror, quod nunc appellant cerasium indicare. Danda venia Athenæo; in re herbaria parum exercitato. Cerasium nec succum, nec saporem habet mespiloli, nec ligno constat verficolori, flavo que, nec folium mespilolo simile habet. Quidam sorbum terminalem cratægum existimant, ac, cum Theophrastus mespilolo simile folium scribit, intelligunt, Anthedonis Theophrasti, leguntque τὸν δὲ χαραγμὸν ἔχει ὡσπερ κακίον; cum in omnibus Theophrasti Athenæique codicibus particula ὅτε addatur; id est, fissuris carere, non laciniatum esse; quale folium sorbo, quam cratægi nomine describunt. Habet materiem nec verficolori, nec flavam, sed albam sorbus; estq; arbor spectatæ proceritatis, folio vitigineo, aceris aut platani affimili, haud in firmo cortice, levi, materie alba, alioquin satis dura. Flosculis in laxiore umbella candidis; succedunt baccæ oblongiores, avellanarum aut olivinarum non magnarum magnitudine, racematim coeuntes, longoque pediculo appensæ, asperiusculæ, puniceæ aut rubentis coloris, coronato umbilico, sapore per maturitatem acido, cum quadam acerbitate. Nasitur in sylvis cum cæteris sylvestribus. Vides lector, nec folium, nec materiem, nec fructum convenire. Nunquam nigrescit, oblongus est, non rotundus. Putavi quondam, quam vocant cerasium avium, esse cratægum; sed multa dissuadent, maximè materies, quæ non est flava; & fructus, qui magnitudine non est olivæ, & alia.

Κ Ε Φ. Ι Ϛ.

C A P. XVI.

Ilicem præter glandem, granum quoddam ferre puniceum: necnon viscum habere, & hyphear, atque ideo quaternos habere fructus. De smilace, & phellodry. Item phellodrys, atque ilicis fructum vocari acylum, roboris verò glandem. Dein de arbuto, potulaca, pruno, ac subere.

ὅτι καὶ τεταμίον καλεῖται. Const.

ὅτι καὶ τεταμίον καλεῖται. Φύλλον μὲν ἔχει δρυῶδες, ἔλαττον δὲ ἐπιεκαυθίζον. τὸν δὲ φλοῖον, λεῖότερον δρυός. αὐτὸ δὲ τὸ δένδρον μέγας, κατὰ πῆρ ἢ δρυός, εἰ μὴ ἔχει τὸ πικρὸν καὶ ἔδαφον. ξύλον δὲ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. βάρθρον δὲ ἐπιεκαυθίζον καὶ πικρὸν. καρπὸν δὲ

Lex folio roboris est: verum minori, aculeatoque: cortice læviori, quam robor. Arbor ipsa magna affurgit, modo roboris, si locum solumque adipiscatur idoneum. Materies spissa robustaque: radix alta admodum: atque multiplex. Fructus diocriter.

ἔχει βαλανώδη* μικρὰ δὲ ἢ βάλαν. ^ᾧ περικατα-
λαμβάνει δὲ ὁ γένος. ὁ ψὲ γὰρ πεπταίνει* διὰ
καὶ διφορεῖν πινές Φασί. Φέρει δὲ καὶ ὡς τὴν βάλ-
λανον κάκκον πινὰ Φοινικῆν. ἴσχει δὲ καὶ ἰξίαν καὶ ὑ-
φέαρ. ὡς ἐνίοτε συμβαίνει τήλαρος ἅμα καρπὸς
ἔχειν αὐτὸν. δύο μὲν ἄντ' ἐαυτῆς, δύο δὲ ἄλλας,
τόντε τῆς ἰξίας καὶ τὸν τῆς ὑφέαρ. καὶ τὴν μὲν ἰξίαν
φέρει ἐκ τῶν πρὸς βορραῶν, τὸ δὲ ὑφέαρ, ἐκ
τῶν πρὸς μεσημβρίαν. οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν δέν-
δρον τι σμίλακα καλεῖσιν. ὃ ἐστὶν ὅμοιον τῷ πρίνω.
τὰ δὲ φύλλα σὺν ἀκανθώδη ἔχει* ἀλλ' ἀπαλώτε-
ρα, καὶ τὸ βαθύπερα, καὶ διαφορὰς ἔχοντα πλείους.
ἔδῃ τὸ ξύλον ὡς περὶ ἐκείνο στερεὸν καὶ πυκνόν, ἀλλὰ
† μαλακὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις. ὃ δὲ καλεῖσιν οἱ Ἀρ-
κάδες Φειλόδρον, πιαυδὲ ἔχει τὴν φύσιν. ὡς μὲν
ἀπαλῶς εἰπεῖν, αἰὰ μέσον πρίνω καὶ δρυός ἐστ' καὶ
ἐνίοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι ἡλίω πρίνον. διὸ καὶ ὅπου
μὴ φύεται πρίνον, τῆτω χρωῖνται πρὸς τὰς ἀμά-
ξας, καὶ τὰ πιαυτά. κατὰ περὶ οἱ περὶ Λακεδαίμο-
να καὶ Ἡλείαν. καλεῖσιν δὲ οἷα Δωριεῖς καὶ ἄγρια
τὸ δένδρον. ἐστὶ δὲ μαλακώτερον καὶ μακρότερον τῷ πρί-
νου* σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῆς δρυός. καὶ τὸ
χρῶμα φλοιοῦ δὲ τῆς ξύλης, λευκότερον μὲν τῆς
πρίνου, οἰνωπότερον δὲ τῆς δρυός. τὰ δὲ φύλλα προ-
σείκει μὲν ἀμφοῖν. ἔχει δὲ μείζω ἢ ὡς πρίνον*
ἐλάττω δὲ, ἢ ὡς δρυός. καὶ τὸν καρπὸν τῆς μὲν πρί-
νου καὶ μείζω* ἐλάττω* ταῖς ἐλαχίσταις δὲ βαλά-
νοις ἴσων. καὶ γλυκύτερον μὲν τῆς πρίνου, πικρότερον
δὲ τῆς δρυός. καλεῖσιν δὲ τινες τὸν μὲν τῆς πρίνου καὶ
τὸν ταύτης καρπὸν, ἄκυλον* τὸν δὲ τῆς δρυός βα-
λανον. μήτραν δὲ ἔχει φανερώτερον ἢ ὁ πρίνον.
καὶ ἢ μὲν Φειλόδρος, πιαυτῶν πινὰ ἔχει φύσιν. ἢ
δὲ κόμαρον ἢ τὸ μεμαῖκυλον φέρουσι τὸ ἐδώδι-
μον, ἐστὶ μὲν σὺν ἄγαν μέγα* τὸν δὲ φλοιὸν ἔχει λε-
πίθον μὲν, παρόμοιον δὲ μυρίκη. τὸ δὲ φύλλον με-
ταξὺ πρίνου καὶ δάφνης. ἀνθεὶ δὲ τῆς πιαυσιμῶν.
τὰ δὲ αἴθρη πέφυκεν ἀπὸ μίας † κρεμάσεως ἐπὶ
ἄκρων βοτρυδόν. τὴν δὲ μορφῆν ἔκαστον ἐστὶν ὅμοιον
μύρτω προσημει. καὶ μείζω δὲ τηλικούτων. ἄφυλλον
δὲ καὶ κείλον ὡς περὶ ὠν ἐγκροταμμένον. ὅταν δὲ ἀ-
πανθήσῃ, ἢ πρὸς τὸ φῶς τετυπῆται. τὸ δὲ ἀπανθήσαν
λεπίθον, ὡς περὶ σφόνδύλ. περὶ ἀτρακτον, ἢ κέρ-
νει. δωριεῖς. ὃ δὲ καρπὸς ἐνιαυτῶ πεπταίνεται. ὡς
ἅμα συμβαίνει τοῦτον τ' ἔχειν, καὶ τὸν ἕτερον αὐθέν.
παρόμοιον δὲ τὸ φύλλον καὶ ἢ τὸ ἀνδράχνη ἔχει τῶ κα-
μάρω. μείζω δὲ σὺν ἄγαν μέγα* τὸν δὲ φλοιὸν,
† λευκὸν ἔχει καὶ περὶ ῥηγνυμῶν. καρπὸν δὲ ἔχει
ὅμοιον τῆς καμάρω. ὅμοιον δὲ ἐστὶ τοῦτοις τὸ φύλλον καὶ
τῆς κροκκηλέας. τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ
ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπποῦδαι τὸν καρπὸν. τῆτω γὰρ ἐστὶ
ἐφ' ἐνὸς ἀκητέαμυ ἀλλὰ δένδρον. ταῦτα μὲν ἐν κρι-
νόπερα πλείοσι χώραις καὶ τόποις. ἐνία δὲ ἰδιώπερα*
κατὰ περὶ καὶ ὁ Φειλός. ὃς γίνετα μὲν ἐν τῇ τυρηνίᾳ.
τὸ δὲ δένδρον ἐστὶ στελεχῶδες μὲν καὶ ὀλιγόκλαδον* ὁμι-
κες δ' Ἰπτικῶς, καὶ Ὀαζέας. ξύλον ἰσχυρόν. τὸν δὲ
† φλοιὸν παχὺν σφόνδα C καταρῆγνυμῶν. ὡς περὶ ὁ τῆς
πίτυ. πάλω καὶ μείζω. τὸ δὲ φύλλον, ὅμοιον ταῖς
φυλλοβολῶν. καρπὸν δὲ αἰεὶ φέρει † βαλανηφόρον,
ὅμοιον τῆς ἄγρια. περὶ αἰετῶν δὲ τὸν φλοιὸν. καὶ Φασί δὲ
πάντα διαρεῖν. εἰ δὲ μὴ, χεῖρον γίνετα τὸ δένδρον. ἐξαναπληρῆται δὲ πάλιν χεῖρον ἐν τρισὶν ἔτησιν.
† δ' αἰφυλο-
λον, ἀλλὰ μὴ φυλλοβολῶν Const. † βαλανώδη. ἄγρια Bas.

ctus glandosus, sed glans ipsa pusilla est. Veterem
novus occupat : nam sero maturescit. Quamobrem
bifera hæc à nonnullis existimata est. Fert præter
glandem, granum quoddam puniceum : & viscum
atque hyphear habet. Quapropter, ut fructus qua-
ternos habeat nonnunquam contingit; binos pro-
prios, binosque alienos : visci scilicet atque hyphear-
ris. Fert à septentrione viscum, à meridie hyphear.
Smilacem Arcades vocant arborem ilici similem,
folio tamen non aculeato, sed molliori, pro-
fundiori, † differentiisque pluribus distinguen- † latiori.
dam : nec materiè, ut illa, solida, spissaque, sed
soluta, mollique in opere. Quod Phellodryn iidem
Arcades nuncupant, natura hujusmodi est. Sim-
plici quidem ratione inter ilicem & robur hæc esse
putaveris. Et quidam foeminam ilicem esse puta-
runt : ideoque ubi ilex non provenit, hac ad plau-
stra, familiaque utuntur opera ; ut Lacedæmonii,
& Elci. Dores quidem vel † agrestem eam appel- † aquifoliâ.
lant. Est mollior, ac solutior ilice : durior, ac
spissior quercu : " colore ligni decorticati : can-
didior ilice, fulvior quercu. Folio similis amba-
bus : verum majori quam ilex, minori, quam quer-
cus. Et fructum pro magnitudine † minorem quam
ilex habet : majorem, quam quercus. Fructum
ilicis hujusque, nonnulli acylum vocant : roboris
autem glandem. Est & medulla ejus manifestior,
quam ilex. Phellodrys natura hujusmodi est. Ar-
butus, † quæ pomum cibo idoneum fert, magni-
tudine non nimium excellit : corticem tenuem ta-
marici similem habet : folium inter ilicem, & lau-
rum. Floret " mense Julio. Flores singulari ap-
pendice parte postrema racemsti coherent ; spe-
cie quisque myrto oblongo similis, & magnitu-
dine tantus, non foliatus. Concavus tanquam o-
vum exalptum, ore aperto. Cum autem defloru-
erit, † retinaculum perforatur. Quodque defloru-
erit, tenue, sicut † verticillis circa fufum, vel car-
nius Doricus, extare viderur. Fructus anno integro
maturefcit : ut simul hunc haberi, atque alterum
flore sponderi contingat. Portulaca quoque folio
arbuto " similis est, magnitudine non nimium ex-
cellens : cortice, † albo circumrumpi solito. Fru-
ctum arbuto similem parit. † Prunus his folio si-
milis. corpore parva. Peculiare in hac, fructum
lanugine pappo dicta, perire. Id enim de nulla alia
arbore accepimus. Hæc regionibus, locisque plu-
ribus assignantur communia. Quadam vero pro-
pria locis certis redduntur. Ut suber arbor, in
Thyrrhenia familiaris, caudicosa, parumque ra-
migera, admodum tamen procera, auctuque in-
signis. Ligno robusta, cortice unice crasso, dif-
rumpique solito quemadmodum piceæ, verum
fragmentis grandioribus. folio fraxini, crasso, ob-
longiori : non perpetuo, sed deciduo. † Fructum
glandosum assidue fert, aquifoliæ similem. De-
trahunt corticem, universumque dividendum cen-
sent. Alioquin arborem deteriorem effici volunt.
Rursus vero intta triennium repletur.
† levi. † coccygia. " in Pyreneis. † Fructum fert assidue, eumque
glandis figura ilicis fæmine similem.

† ἀθύπερα.
Scribe πάλω-
τύπερα.
† μαλακὸν καὶ
μακρὸν ἐν ταῖς
Theod.
" αἰετῶν Ald.
Bas.
† μεμαῖκυ-
λον Bas.
μεμαῖκυλον
Scribe.
† κρεμάσεως
Budeus.
" ἢ κροκκη-
λεῖον δωρι-
κόν Const.
† ἀνδράχνη
Const.
† λεῖον in
Plin.
καὶ περὶ ῥη-
γνυμῶν Plin.
" κροκκηλέας
Plin.
κροκκηλέας
Scal.
† τυρηνίᾳ
Bas.
† φλοιὸν ἔχει
παχὺν Const.
" μελίαις. ἐ-
λαχίσταις Con-
stans.
† δ' αἰφυλο-
λον, ἀλλὰ μὴ
φυλλοβολῶν Const. † βαλανώδη. ἄγρια Bas.

" color ligni
decorticati
candidior
ilice, vinosior
quercu.
† majorem
quam ilex
habet mino-
rem quam
quercus, mi-
nimis glan-
dibus simi-
lem, ilice
dulciorem,
quercu a-
mariorem.
fructum ili-
cis, hujusq;
acylum.
† quæ po-
mum mi-
maiculū,
ceū unedo-
nem.
" Floret
quando Sol
est in signo
Scorpionis.
Flores sin-
gulari pedi-
culo parte
postrema ra-
cemati co-
herent.
† id quod
subit flori.
† verticillus
circa fusi,
vel, sicut e-
pistylū co-
lunnæ Do-
ricæ.
" quodam-
modo simi-
lis.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Δ Το μὲν τὰς ἰανθῆς, δὲ δ' ἄλλυς. Declarat qui sint fructus alieni. Viscum, & ὄφιον. Caterum glans quoque roboraceo item generi communis est. Quod si dicas, propriam esse talem ilicis: idem de visco asseverabo. Neque enim idem. Viscum specie, quod ē quercu, & pyro, & malo prodit. Sicne id idem, quod ab ilice.

Οὐδ' ἔστι δὲ ἰανθῆς. Hoc caput cum superiore unum est. Similis enim natura. Smilacis folia βαθύτερα, quam ilicis, cum docet Theophrastus, Theodorus vertit, profundiora. Nemo quid id rei sit, intelligat: sed est ut, πύρον βαθύτερον, et jam hoc supra quoque.

Ἄν τὸ κελύφιον ἀριστὸς φησὶ δόξω. Melius fecisset, si glandiferas omnes simul disposuisset: ac tum postea analogas digessisset. Nota verbum φλοιόδιον. ut sit φλοιόν, tollere corticem. Latini dicunt, decorticare significat privationem. Græcus, corticare. Hoc significat habitum, quasi corticem faciat, qui aufert à toto. Sic Galli facere barbam, cum radunt. Porphyrius, ξολίζον, lignari, etiam Latini. Unde apud Homerum ἄξυλον ὄλω, quæ non est cæsa.

Ἐλαχίστην τὴν βαλάνου ἴσον. Theodorus, majorem, quam quercus. Longè alia lectio est. Item illa omisit. Γλυκύτερον μὲν ἔστιν, πικρύτερον δ' ἔστιν.

Ἄκυλον. Plinius rectè observavit apud Homerum distingui hanc à glande. πικρὸν ἄκυλον, βάλανον τ' ἴσον. Hic hoc habes amplius. ἄκυλον commune nomen fructui, tam ilicis, quam quercus. βάλανον autem quercus tantum. Sic enim scribit, τὸ μὲν ἔστιν, ἢ τὸ γούνης κελύφιον, ἄκυλον. Id quod à diligentioribus nondum erat observatum.

Ἡ τὸ κελύφιον. Aliud caput. Tria genera agnoscit. κελύφιον, cujus fructum μιλιακόν vocat. Alterum, ἀδελφίον. Tertium, coggyriam. μεμικηλον, pomum Theodorus est interpretatus, nimis communi appellatione, Vnedo est. Optimè verò descripsit folium. Etenim à lauro ad ilicem si transeas, arbutum inuenias, & suber. Qui arbuti mali cotonei assignant folia, non norunt alterutrum.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Πρώτον. Ilices copiose in Provincia, vulgoque vocantur Nyeuses, vel. eoules: chesnes verds.

Ἐπακωθίζον. immo ὠδρακωθίζον. ut lib. I. cap. 16. videbis quæ observavimus in lexico in voce ὠδρακωθίζον.

Κακόν. vide lexicon Crispini in voce κελύφιον.

Ἰξίδ. Hæc pudendo errore Plinius lib. 16. cap. 30. buxo affert atque attribuit. Plurima vero, inquit, buxus. Nam & femina sui & granum, quod carthegon (certè suspicor & irrepsisse hoc nomen, quod Theophrastus supra ἀεὶ κελύφιον tractaret) vocat, & à Septentrione viscū, à Meridie, hyphear, &c.

Σμιλαξ. habetur in Crispini lexico. Smilacis Arcadium Monspensulani herbarii falsè vocant robora. Græci adhuc vulgo dicunt Milaci, & Acylaci. Smilacis species hic secunda (quæ smilax est Theophrasti) provenit in collibus Rhodanum prospicientibus, toto eo tractu qui à Vienna Allobrogum ad Arelatem usque porrigitur. Folium spinosum non est. Φησὶ δὲ φησὶ. phellodry Arcadium, sive Aria Dorum, species est illis coccifera in agro Monspensulano. Unde quisquiliam, sive Arabum chermes. Est Plinio Ilex aquifolia (cui ἀγρία, est Aquifolia simpliciter, sive Aquifolium, id est, vulgo Houx, Lugdunensibus Agron, sive Agrenon, quæ Italis Cerrosognato. Græci vulgo hujus fructum vocant Acylacas. Esse autem non potest Aria Theophrasti arbor illa quam ἄελεον vocat Anguillara, vir in simplicium cognitione excellentissimus. Hæc Aria Anguillara (cujus hic etiam pictura) arbor est satis procera, foliis alni subtus candicantibus, supra obscure virentibus. Flos ut fructus in umbella, albus. Fructus immaturus viridis, maturus rubet ceraso, similis. Lignum durissimum est, unde Matalo quasi Metallo in Appennino arbor ipsa nominatur: quæ à Sequanis & Arvernens Alifiet, à Nantuatibus Cerier & Celerier.

Τὸν πύρον. nempe τὸ δάριον, non verò δρυόν. Vide infra cap. de subere errorem Plinii.

Κόμαρον. Arbutus Dioscoridis: quibusdam non videtur esse Arbutum Dioscoridis. Sed illos auctores inter se conciliavimus in Lexico in ea voce. Considerent peritiores quæ sit ea arbor, de qua sic scribit Palladius in Decembri lib. cap. 4. Hypomelides poma sunt (ut Martialis asserit) sorbo similia, (intelligerem magnitudine) mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est. Omnia hæc probè arbuti conveniunt. Repugnat quod infra ait, nucleis feri, & poma asseverari.

Ἀπὸ μιᾶς κελύφου. Theodorus, singulari appendice. κελύφιον, est pediculus hic. alibi funiculus. Appendix est, ut ἐπιτομῆς Platonis, & κελύφου, & omnino idem quod auctarium. vulgatius suprapondium, quod appenditur præter id quod pendens debet.

Ἡ πρὸς φύσιν περιπέτεια. Theodorus, retinaculum perforatur. At non est retinaculum, id est, pediculus, sive κελύφιον, quod perforatur, sed id, quod subit flori. Quod, cadente flore, subnascitur in ejus locum, & vox monet, πρὸς φύσιν.

Ἡ κάρφου δὲ δεικνύται. Ex Suida & Athenæo Laconica festiva hoc nomine scimus, aliud præterea nihil. Hermolaus omisit. δεικνύται aliquid esset, ut acciperetur pro annulo lancearum, sed nihil id.

Περὶ ἠρρίφου. Ab Hermolao animadversum est, Plinio fuisse, ἀεὶ κελύφιον. & hoc supra.

Καὶ τὸ κελύφιον. Mendosa lectio. Nulli pruno solvitur in pappum pomum. Nulla prunus similis unedoni. κελύφιον legit Ruellius, acutissimè. Plinius agnovit Coggyria.

Ταῦτα μὲν οὐκ ἔστιν ἰσχυρὰ. Adeo præfert alterius initium capituli: ut pro integra libri parte diversa deceat haberi. Quippe hinc incipit earum historiam arborum, quæ certis locis sunt peculiare. Et dixit, κελύφιον, pro spatulo latiore. πόντις, pro parte κελύφιον. Sic geographia, chorographia, topographia. Vfus talis est, ut locus sit proprius cujusque rei propinquus ambitus. Exorsus est a subere, quod ascripsit pro peculiari Pyrenæis. Sanè à montibus ipsis habemus nos eas arbores distantes circiter centum quadraginta millibus passuum. Italia quoque refertissima est. Is primus error est: alter, cum fraxini attribuit folia.

Κατὰ τὸν δὲ αἰὶ φησὶ βαλάνου φησὶ. Theodorus, fructum asfiduè fert glandolum. Neuter satisfacit. Quid enim αἰὶ? Nam τὰ αἰὶ φησὶ sunt, quibus folia non cadunt. Ergo τὰ αἰὶ κελύφιον, quibus fructus nunquam cadit. Præterea quid est, aut βαλάνου φησὶ aut glandosum? Sanè glans nulla, glandosa est. at fructus suberis glans verissima.

Κελύφιον. Budæus legit κελύφιον. Est verò etiam κελύφιον, pensilis funis, simplex primum, deinde multifidus: & inde translata alia ejus figura, ut coquinarium illud instrumentum quod cammo appenditur ut suspensa vasa sustineat. Nos etiam τὸν κελύφιον vocamus cremilliere. Κελύφιον item instrumentum quo mulieres appensas claves gestant. Hoc loco autem, est pediculus multifidus ex quo fructus appenduntur.

Κατὰ τὸν δὲ δεικνύται. Considera, nisi meministi, capitelli sive epistylis (quod & κιοπέριον, de quo vide in nostro Lexico) figuram apud Vitruvium, & hic mecum leges κελύφιον δεικνύται. Et ut in capite fusi verticillus, sic illud epistylum in capite columna. Περὶ αἰσθητικῆς. Plinius lib. 15. cap. 24. sic vertit: Fructus anno maturefcit: pariterque floret subnascens, & prior coquitur. Vide cætera. Ἀνδραχνη. legend. ἀδραχνη, quod & ostendit hinc Plinius lib. 13. cap. 22. Adrachnem omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba, & andrachne vocetur, unius literæ diverfitate. Hodie etiam in Græcia vulgò vocant ἀδραχνη.

Λόκον & ἀεὶ κελύφιον. Plinius; Cortice non scabro quidem, sed qui circungelatus videri possit: tam tristi aspectu est. Videtur legisse λαῖον καὶ ἀεὶ κελύφιον. λαῖον ego tamen retineo.

Κοκκυμυλίας. nisi κελύφιον legas cum aliis, possis κελύφιον legere cum Plinio, cujus hæc verba, Similis & coggyria folio, magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli aliæ arbori evenit.

Φελίον. quæ & ipsi ἴψον.

Πυρρήνια. lege τυρρήνια. Est verò Tyrhenia Tuscia Servio Mauro, quæ & Hetruiria. Sed de subere ait ita Plinius lib. 16. cap. 8. Nec in Italia tota nascitur, aut in Gallia omnino. At errat: nam sanè in utroque. Ibidem ipsius gravior error: Sunt qui feminam ilicem vocent, inquit, atque ubi non nascitur ilex, pro ea subere utantur, in carpentariis præcipuè fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonem. Quæ ex Theophrasto quidem ad verbum, sed non ἀεὶ φησὶ dicta, verum φησὶ δὲ sive δάριον, alia arbore, quam falsus Plinius & suber esse credidit. Nota Theophrasti divisionem ἰδιώτου non ἰδία, & quod non μόνον ἐν τυρρηνίᾳ dixerit. Facit magis peculiare, non illius loci proprium.

Ἐομύτης. Sed Plinius non bene, Suberi minima arbor, excusare malo. Deest particula non; sicut & ubi legitur, cortex tantum

tantum in fructu. Legendum enim, tantum non. Nam, ut ait, corticis arborem φωνὴν dixerunt. Allusio est ad φλοιόν. Πακύν. Deest ἰχθ. Μιλίας. Falsum, & legendum ἰλιάς! Οὐκ αἰφύλλον, ἀλλὰ φυλλοβόλον. Falsum & istud, nec unquam ita scriptum à naturalis historiae peritissimo philosopho. Germana hæc lectio. δ' κ' αἰφύλλον, ἀλλὰ μὴ φυλλοβόλον. At φιλεπτημητής. Virianus qui spiam subijciat, in censu πδ' αἰφύλλον Theophrastum non reposuisse suberem. Immo respondeo, nec alias; ut κερφία, & ἀφσίαν, quas

tamen in historia ejus generis esse ostendit. τῆ ἀφσίαν; emendo τῆ δρία. Nec enim aquisolium glandifera, sed baccifera. ἀφσίαν. Plin. lib. 17. cap. 24. Cortice in orbem detracto necantur, excepto subere, quod sic etiam juvatur. Crassescens enim præstringit & strangulat. Licet admirari naturæ soletiam, quæ suberi corticis arbori & ad decorticationem nata duplicem corticem attribuit, ut & spoliata cortice, ad huc libro convestita, non nuda remaneret.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ὁ δὲ σφίον. σφίον nuncupatur, vel, quod ferra sit, propter duritiem, secanda; vel, quod folium habeat undique circum ferratum. Latinis Ilex dicitur; fructus ἀκύλος, & ἀκύλον vocatur. Phavorinus. ἀκύλον ἀδδξον, οἱ δ' τῶ σφίον βαλανοῖ, ὡς τῶ λυδίας τὸ ἀδδξον. λέγεται ὅτι κηρπὸς κημάρη. Qui arbuti fructū sic vocari tradiderit, hæc tamen non inveni alium. Theoph. phellodryos fructum, & ilicis sic vocari tradit. Illicis hæc nuncupari testantur omnes. Hefychius ἀκύλον ὃ τ' σφίον κηρπὸς βαλανοῦ, fructus ilicis glans. Plin. lib. 16. cap. 6. Illicis glans utriusque brevior & gracilior, quam Homerus acylon appellat, eoque nomine à glande distinguit. Non tantum Homerus, sed etiam Aratus, & Theocritus glandem ilicis acylon vocant. Theocr. eidyli. 1.

Seneca in Thyeste.
Nullaque letos solet
Præbere ramos arbor, aut ferro colis,
Sed taxo, cupressu, & nigra ilice
Obscura nurat sylva.

Infelicem credo judicant, quod facile fulmine icia-
tur. Quod Persius innuere videtur Satyr. 2.

— At sese non clamas Iupiter ipse!
Ignovisse putas: quia cum tonat, ocyus illex
Sulphure discutitur sacro, quam tuque domusque.

Theophrastus plura ilicis genera esse non docet. Ex Plinii verbis supra citatis duo reperiri constat; quod etiam ex ipso probatur Columella. Nam lib. 6. cap. 3. hæc tradit; Ilicnea tamen vel melior est quærnea, sed ejus generis quod spinas non habet. Nam altera quoque, uti juniperus, respicitur à pecore propter aculeos. Non rectè ergo sentiunt qui, Theophrasti tantum auctoritate freti, ilicem non spinosam legitimam esse negant. Ilex folio non

Ὅυδὲ γὰρ εἰδ' ἀκύλοισι δερμαλίδες, αἱ μὲν ἔχοντι
Λεπτὸν δὲ πρῖνοιο λεπύριον, αἱ δὲ μελιχραῖ.
Neque enim cum glandibus montana poma; nam illæ
quidem habent
Tenuem ab ilice corticulum, hæc verò mellita sunt.

Schol. ἀκύλοισι τοῖς τ' σφίον βαλανοῖς, ἀκύλον γδ ὃ τ' σφίον κηρπὸς. Acylois, dixit, id est, glandibus ilicis. acylos enim illicis fructus. Gal. lib. de boni & mali fucci cibis. τοῖς δὲ τῶν πρῖνων βαλανοῖς ἀς ἀκύλος ἀνομαζέσθαι ἔλλεται. Illud mirum, quod ait Plinius, Homerum acyli nomine distinguere à glande. Cum ilicis glans acylos ab eo vocetur; dicendum, mentem Plinii esse, à reliquis quercuum glandibus distinguere. Hoc si non placet; malè scripsit Plinius. Fuit Ilex quondam magno in honore: civica enim ex ea fiebat corona. Plinius lib. 16. cap. 4. Civica iligna primum fuit, postea magis placuit ex esculo Iovi sacra. variatumque & cum quercu est. Sc. Gellius lib. 5. cap. 6. Quod genus superioris, nempe quercui, proximum est, sicuti scriptum est in quadam comædia Ceciliæ. Adferuntur, inquit, cum iliginea corona & chlamyde. Illud non negligendum; ilicem sumi pro symbolo fertilitatis: siquidem quoties ferax est, insequentem annum credunt fore fertilem. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 15. φασι δὲ τῶ πρῖνον εἶν πολὺ κηρπὸν χηρπὸν, ἀκηρπὸν σημαίνει. ajunt autem, si illex fructum multum ferat, fructuosum annum futurum portendere. Corrigere, ut hoc obiter addam, titulum capitis. Vulgo malè legitur, ἀδὲ πρῖνον. Scribe ex altero Palatino, ἀδὲ πρῖνον. Hyems item an sæva, an verò mitis, eadem prædicat illex.

Arat. de signis.
Πρῖνοι μὲν χειμῶν ἡ ἀκύλος κτ' μέτρον ἔχουσι,
Χειμῶν δὲ κε λέγουσι τῶν πλεόν ἰαχύουσι.
Μηδὲ ἀδὲ εἰς παλαρα πρῖνον ἄπαντα
Τηλοτέρω δὲ ἀκηρπὸν σαωσσε χύουεν ἀρεραι.

Cum nigra densatis curvatur glandibus illex,
Invocat hybernæ gelidissima tempora brumæ;
Sin modicos radix emittat vrida fructus,
Nulla obsessa situ tellus florebit aristis.

Tradit Ælianus, leonem ilicis foliis calcatis subito torpore teneri, libr. 1. cap. 36. λέων δὲ φύλλοις σφίον τὸ ἰχθὸν ἐκβάλλει καὶ ταρκῶ. Illicis folia si leo pede attigerit, obtorpescit.

Idem in Geoponicis lib. 15. cap. 1. habes ex auctoritate Zoroastræ. λέων ἐπιβάς σφίον πέτελοισι, ταρκῶ; leo conculcatis ilicis foliis stupefcit. Arbor ipsa ilicis infauti nominis habetur, maxime si cava sit.

Virg. Ecl. 1. & 8.
Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix.
Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix.

Ilex.

spinoso, videtur à Theophrasto smilacis nomine describi. Plin. loco citato: Illicis duo genera. Ex iis in Italia, folio non multum ab oleis distant, smilaces à quibusdam Græcis dictæ: in Provinciis aquisolæ sunt ilices. Ita locus hic distinguendus. Falluntur qui Plinium dicere existimant, quas Græci smilaces vocant, eas in Provinciis appellari aquisolias; duo genera ilicis facit, & utramque describit. In iis esse in Italia, folio non multum ab oleis diverso, ergo nec aculeato; vocarique smilaces à Græcis; vel, ut in antiquo codice legitur, milaces: in Provinciis verò aquisolias ilices, ab aculeatis nimirum foliis sic dictas. Sub duo genera redigit ilicem arboream. Alia sunt, inquit, folio minime spinoso, & oleis simili, quæ Græcis quibusdam smilaces dicuntur. Hefych. σμίλας εἶδος οἱ δ' σφίον, ἀδὲ σμίλας

εμίλατος ἢ τε φωνήτοι. Theophrastus ab Arcadibus smilaca vocari auctor est, Et hoc quidem genus in Italia proveniebat. Alterum vero genus, aquifolium, in Provincia. Quæ aculeata est folio, ilex propriè & absolūtè hodie vocatur.

Φύλλον μὲ ἔχει δρυάδες, ἔλαπρον δὲ ἰπεριουδιζον. Scribe ex cap. 16. lib. 1. Ὠξυφύλλον. vel Ὠξυκένδιζον. Ὠξυφύλλον φόλλα, folia in ambitu spinosa, vel utrimque aculeata: qualia rerum ipsa natura habere docet Ilicem; similicem asperam. Ilex hæc folia circa ramos fundit oblonga, marginibus crenata, ad singulos angulos rigentibus aculeis spinis armata, minora non modo quam roboris, sed & quam ilicis glandiferæ five non spinosæ, magis virentia, nec averia parte adeo incana, quæ vetustate interdum rubescunt.

Ἄλλο δὲ τὸ δένδρον μίτρα καλεῖται ἢ δρόξ, &c. Illud falsum est. Ilix, quæ quercus instar assurgit, nec pungentia habet folia, nec coccum fert puniceum. de quo mox agam. Ilex cocceigera, quandoq; unico caudice arborefcens attollitur, non tamen altè, sæpe fruticans, plures è radice emittit stipites ramosos, duorum, trium, quandoque plurium digitorum crassitudine, sæpe numero unius tantum.

Ἐύλον &c. Hoc de altera accipe, quæ coccum non fert. Sed quod de radice sequitur, de utraque accipere licet.

Καρπὸν δὲ ἔχει βαλανοειδῆ &c. glandem si fert, pusillam gignit, calice spinoso & echinato inhærentem, valde amarum.

Φίρον δὲ καὶ Ὠξυφύλλον καλεῖται πρὸς Φοινίκην. Coccum non ubique producit ilex, ut observavit Car. Clusius, sed iis solum regionibus, quæ Mediterraneo mari vicinæ sunt, & magno solis ardore torrentur. Sed neque istic perpetuo fert coccum: cum enim frutex adolevit, ut glandem alere possit, coccum non gignit. Ideoque solent incolæ quadriennes aut adultiores stolonem urere, ut proximo anno novelli resurgant, qui deinde singulis annis aliquot subseqventibus, coccum ramulis inhærentem instar exiguorum piforum gignunt, colore primùm albedo, per maturitatem vero cineritio. In his exigui vermiculi gignuntur, qui immobiles initio, donec soli expositi vi caloris prorepant, & aufugere conentur, sed à custodibus qui assident, in linteo tantisper concutiuntur, donec exanimentur. Operæ pretium videretur, quæ recentiores de cocco hoc, ejusque præparatione tradunt, referre: deinde, quæ veteres tradiderunt, examinare. Coccum quomodo gignatur præparaturque, ac colligatur, docet Quinquernus lib. 2. de laudibus Provinciae. Ilicis nobis duæ sunt species: earum una nulla dote in arborem adolefcit, altera frutex exiguus sesquipedali proceritate latissimè viret, foliis lavore præfulgidis, spinarum vallis ambitu, numeroso stolone assurgit, in morem (modum) rosarii. A nostris sagi appellationem sortitur, quæquam nullam sagi imaginem representet. Provenit locis planis quidem, sed in altitudinem evectis, exilibus & sitientibus, collibus item, sed infœcundius. Igitur verè medio rotati imbribus frutices, coccum hoc modo ordiuntur. Ac primùm omnium, ut ferè fit in fruticibus, qui non arborum modo trunco in altum evehantur, sed pullulant densa propagine, imo imus scirpus se in duo brachia partitur. In horum medio instar foranè palmis increfcit rotundum quiddam magnitudine, & calore (colore) pisi. Hanc matrem vocant, quod ex eo cætera grana producuntur. Matres verò ut plurimùm habent quinque, quælibet cespitum familia, quæ ineunte æstate æstuque minutissimorum vermiculorum, ut tantùm visum non effugiant, catervam profundunt, satiscuntque in summitate. In animalia prorepat nova soboles colore candida, pro se quisque in sublime. At ubicunque vermiculi vel germinantis surculi acellis (axellis) occurrerint, desinunt, & incrementis aucti milii magnitudine fiunt. Inde liberius adolefcitibus, albus color in cineritium transit, jamque non animal, sed pisum rursus apparent. Tuncque ea grana, maturitatem adæpta, colliguntur, jam coloratis vermiculis seta: dumque asportantur, ambiens pellicula præ tenuitate rumpitur, sicque mercatoribus allata vermiculùm quidem qui citra vaginulam habentur pretium in libram quamlibet, aureus solatus: in granorum verò quæ adhuc horum partem retineant, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent: ceterùm cum primùm tempestivitas adest, in linteâ præcipitatis, soli exponuntur, tum libato calore statim prorepunt, atque aufugere nituntur, sed à custode, qui continuus assidet, concussu linteæ in medium eousque rejiciuntur, donec emoriantur. Tanta quidem dum hæc fiunt totoque mox eriduo odoris suavitate atque gratia, ut non cibetæ, non moschio, non ambræ, sed ne citriorum quidem floribus facile concesseris, Si quæ verò grana legentis effugerint sedulitè

tem, ea mox paulò alarborum animalium numerosum exercitum in auras effundunt. Observatum est hoc anno ex campo lapideo Arelatensi agro, hunc proventum undecim aureorum millibus aestimatum. Similem cocci parandi rationem in Gallia Narbonensi, atque in Hispania, dum istic degeret, observavit, Car. Clusius. Areas enim sub duo habebant, ad eam rem destinatas, eminente aliquantulum margine, quibus linteo panno instratis coccum effundebant, custodibus summo fervore solis perpetuo assidentibus, & extrema linteæ bacillo concutientibus, ut vermiculos effugere properantes, in interiorè linteæ partem repellerent. Istam tamen, quam Quinquernus refert, summam odoris suavitatem non sentit, licet satis acres ac sagaces habuerit nares. Aliam Petrus Bellon: lib. 1. observ. cap. 17. præparandi cocci rationem tradit. Cocci baphicæ census ingens est in Creta: sed ejus collectionis cum potentiores operam impendere nolint, pastoribus & pueris istam Provinciam relinquunt. Invenitur mense Junio in exiguo quodam frutice, ex ilicis genere glandem ferentis, sine pediculo inhærens illius fruticis stipiti, colore ex cinereo albicante, sed quia istius fruticis folia spinis horrent, uti aquifolie, pastores furculam sinistra gestant, qua ramulos depriment ac inclinant, dextra autem putatoriam falcem, quæ illos demetunt, & rotundas vesiculas exigui pisi magnitudine aufurunt, qua parte ligno adhaeserunt apertas & hiantes, pusillis rubris animalculis lende minoribus plenas, qui per hiatum illum effugiunt, & inanè vesiculam relinquunt. Pueri jam collectam coccum ad Quæstorem deferunt, qui ex dimenso ab illis redimit. Is animalculis à vesiculis cribro segregat, deinde summis digitis leniter ea prebendendo, in pilas efformat, gallinacæ ovi magnitudine. Nam si nimium comprimeret, tota in succu resolverentur, & color periret. Itaque duo infectionis genera: unum pulpæ, alterum vesicularum; quoniam autem pulpæ ad inficiendum commodior est, ejus precium quadruplo majus, quam vesicularum. Nunc in coccum hoc veteres agnoverint videamus. Non videtur Theophrasto cognitum: Meminit hic quidem cocci Phœnicii: sed alius color Phœnicus, alius cinerius. Respondetur, non dixisse Theophrastum φοινίκην, quod tali sit colore; sed quod pannos aliâ scie res colore puniceo inficiat, tingatque. Eodem modo Plinius lib. 4. cap. 51. rubentem dixit coccum Galatiæ. Rubens granum, uti dicemus, in terrestribus: aut circa Emeritam Lusitaniam, in maxima laude est. Rubens, quod rubro inficiat colore. Helychius κακκὸν ἔξ ἑτὶ φοινίκην βάπτει καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα καὶ γυναικίον μέγεθος. Theophrastus ergo cum dixit, κακκὸν πρὸς φοινίκην Attica brevitate usus est, Debebat enim scribere, κακκὸν φίρον πρὸς τὴν φοινίκην βάπτει καὶ. Neque quidquam prohibet dicere, coccum non in omnibus locis quibus nascitur, unius generis colorem habere. Nam conchylium, è quo olim purpura inficiebatur, pro littorum diversitate in quibus reperitur, varios referebat colores, & modo aliis in locis atrum, aliis lividum, aliis violaceum, aliis rubrum, aliis purpureum, inveniebatur. Instabit aliquis, de grano hoc non agere Theophrastum, verum de ilice glandifera altera, quæ granum hujusmodi fert, ut testatur Clusius lib. 1. hist. cap. 15. Sed aliquando granum ex puniceo nigricans, in iis arboribus, quæ frequentes nascebantur sylva illa prope cænobium. De hoc grano nequit intelligi Theophrastus: hæc enim ilex spinis caret; spinosa κακκὸν φοινίκην fert, ut idem tradit. Nec glandem fert pusillam, sed satis magnam, quæ næ glandi similem, modo majorem, modo minorem. Illud fatendum, improprie à veteribus κακκὸν dici: excrementum enim arboris veriùs est. Recentiores vermiculum vocant, quod parvis scateat intus vermiculis. Glossæ κακκὸν, βέβαια, vermicula, hoc coccum. κακκὸν vermiculus. Apud Hieronymum in epistolis pelles vermiculata, quas alio loco coccineas dixerat. Plin. libr. 24. cap. 4. de cocco ilicis. Est autem genus ex eo in Africa ferè & Asia nascens, celerimè in vermiculum se mutans, quod ideo solecion vocant, improbantque. Ab eo vermiculo hodie quicquid rubet, vermiculum dicimus, vermeil, & minium vermiculonem, & vermillon. Recentiores Græci περιόσκηρον & περιόσκην nuncupant granum tinctorium, quod veteres κακκὸν βοφικὸν vocarunt, ut ex veteri lexico Græco-Arabetico probat Doct. Salmasius. κακκὸν βοφικὸν, τὸ περιόσκην. Unde apud Myrsipsum, in Antidoto III. μετὰ τὸν περιόσκην. sericum filum cocco tinctum, Ubi in manuscripto μετὰ τὸν περιόσκην legi notat Fuchsius. Corripit, μετὰ τὸν περιόσκην, ut in Antidoto 452. scriptum est. Scolecium, id est vermiculum, vocari Plinius ait. Certè Democrito in Physicis σκαλεξὶς dicitur. ἢ δὲ γαλατίας σκαλεξὶς, ἢ τὸ ἄχαιῶν αἰθὴ ἢ καλεῖται γαλατίας, Galatiæ scolex, id est, vermis coccum tinctile, quod optimum, teste Dioscorid e

coride in Galatia provenit. Ex voce vermis, conflatum videtur Arabicum *chermes*, quod nomen in officinis passim hoc granum obrinet. Aliud tamen ab illo quod vulgo *chermesinum* vocamus, à similitudine coloris dictum. Hoc maxima ex parte paratur ex quibusdam rebus (malè femina vocantur) ex India occidentali allatis, quæ similes sunt cimicibus, quibus demptum caput: *cousemelle* vulgo vocant. Malunt alii confici ex granulis, pilulivæ pimpinellæ radicibus adnascensibus, quibus serica roseo tinguntur colore. Pilulas istas nunquam observare licuit, nec ad lanas, sericæque imbuendâ ab insectoribus usurpari hæctenus audivi, nec ab iis intelligere potui. Fieri tamen potest, quod secretum tale revelare nolint. Cocci granum non ineleganter (si modo vera lectio) Plinius *χοσκύλιον* vocavit. *χοσκύλιον* propriè est minutias excrecentes præsecare. Inde *χοσκύλιον* & *χοσκύλιον*. Hæfich. exponit τὰ βυρσῶν ἀεὶ μινυμῶν. pellium minuta; id est coriorum præfegmen, quod futores è pelle amputabant & circumcidebant. Idem Suidas *χοσκύλιον* τὸ βυρσῶν τὰ μικροτάτα ἀεὶ μινυμῶν. coriorum minima, minutæque præfegmina. Hinc ergo & *χοσκύλιον* grana illa, vesicarum more in fruticis cortice extumescencia, quæ abradebantur ad tingendas lanas. Plin. libr. 16. cap. 8. scabiem quandam fruticis esse ait. Sed locus admodum corruptus. In vulgatis codicibus legitur. *Omnes tamen has ejus dotes ilex, solo provocat cocco. Granum hoc primòque ceu scapus fruticis parvæ aquifoliæ ilicis: cusculum vocant, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Vsum ejus gratiorem in conchylii mentione tradidimus.* In antiquo nostro Veneto legitur omnes tamen has ejus dotes ilex solo provocat cocco. Granum hoc. primòque ceu species frutices parvos aquifoliæ ilicis, quisquiliium vocant: pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donati &c. In vetustissimo Thuaninæ Bibliothecæ scriptū est codice: *granum hic primòque ceu scapus fruticis parvi aquifoliæ ilicis.* Corrigunt Turnebus & Salmasius. *Granum hoc, primòque ceu scabies fruticis parvi, aquifoliæ ilicis coscylum vocant.* Certè primò granum illud ceu scabies est, cortici adhærens; mox in granum rotundius extumescit, è cinereo colore albicans. Hanc ergo lectionem probamus, sed an, *coscylum*, scripserit Plinius hæremus. In antiquo enim *quisquiliium* legitur. Quam lectionem probat Dalecampius: nam *Quisquiliæ Festo*; quicquid furculorum, foliorumque cadit ex minutis arboribus, ac inde res quævis nihili. Cæcilius.

- *Quisquiliæ volantes, venti spolia memorasti modo.*
Nævius in togularia.
- *Ac deturba te saxo, quisquiliæ, (id est non nautici.)*
non homo.

Cocum scapis derafum cadere, notum est, inde quisquiliium appellarunt. Hinc natum esse putat Ruellius, ut vestis coccina, literis per imperitiam interceptis, scarlata hodie vocetur pro quisquiliata. Sed hoc videant alii; quisquiliæ, ut dixi, purgantia terrarum, & quicquid ex arboribus furculorum, & foliorum minutim decidit. *χοσκύλιον, οὐρεφῶδες.* Unde nomen venit, velut quicquid cadit. Certè non præter rationem videtur Dalecampii lectio, quæ & auctoritate antiqui codicis, & ratione jam allata confirmatur. *Quisquiliium* ergo vocarunt, quod stolonibus derafum caderet: nec quisquiliium vocarunt, quod res esset nullius momenti. Carissimum erat granum, sed quod primo aspectu, res levicula, ac nullius pretii videatur; cum, si usum spectes, pretiosissimum sit. Illud tamen pro altera lectione multum facit, quòd ilex coccigera hodie etiamnum Hispanis *coscoia* vocetur, In voce hac barbara antiquæ lectionis vestigia videre est. Dicit porro Plinius coccum, *pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donare.* Notat Festus. *tributorum collationem, aliam in capite fuisse, aliam in censu.* De priori loquitur Plinius. Census, tributumque soli pro modo facultatum & prædiorum imponebatur. Alterum capitis tributum, ex æquo ad Cræsum Irunque attinebat. Qui fundum habebat, fundus pro domino solvebat, qui agro carebat, non tenebatur eo. A pensione altera capitis nemo liber erat, sed tam dives quam pauper solvere cogebatur, licet ne obolus quidem, quo illud tributum persolveret, suppeteret. Pauperes in Hispania, ad tributum capitis solvendum, coccum ex ilice coccigera decerpebant, atque inde corradabant, unde censum capitularem persolverent. Hæc est quam Plinius hic vocat alteram pensionem tributi. Meminit hujus aut similis tributi idem Plinius lib. 19. cap. 4. ubi herbas quæ in hortis

proveniunt, censum pauperum esse tradit, quia ex eo reditu pauperes extundebant unde pensionem penderent. *Mors enim certè æquabit, ait, quos pecunia separaverit.* Itaque, *Herculè, nullum macelli vesticilij majus fuit Romæ, clamore plebis incusantibus, apud omnes Principes, donec remissum est portorium mercis hujus: Compertimusque non aliter quæstuosius censum haberi, aut tutius, ac minore fortune jure, cum credatur ea pensio pauperum.* Is in solo sponsor est. *Et sub dio reditus, in perficiisque celo quocunque gaudens.* Videndum etiam, an granum hoc noverit Dioscorides. Describere videtur lib. 4. cap. 48. *χοσκύλιον βραχίλη, γάμον* ἐστὶ μικρὸς, φρυγανώδης, ἃ προσκοινοῦται οἱ κάκχοι αἰς φασκὰ οἶστος ἐκλεγεσθῶσι συντηγνται. δροσὴ δ' ἐστὶν ἡ γαλαπιακὴ, καὶ ἡ δροσριακὴ, ἔπειτα ἡ ἐν ἀσίᾳ, καὶ ἡ κελικὴ. ἰσχυρὴ δὲ πικρῶν ἢ ἐν ἰσπανίᾳ. *Cocum tinctile, frutex est, parvus è crenuorum genere, cui grana ceu lentes adherent, quæ quidem exempta, decerptæque reponuntur.* Optimum gignitur in Galatia, & Armeniæ, denique in Asia & Sicilia, locum postremum obrinet quod in Hispania provenit. Idem Dioscorides ad finem cap. *γίνεται δ' ἡ ἐν κελικῇ ἐν ταῖς ἄρσιν ὁμοίως χοσκύλιον μικρὸν, ὡς αἰ τῆδ' ἰσχυρὸς τὸ γάμον ἀναλίγνεται κάκχοι καλῶσι:* Nascitur porro cilicium in quercubus, exilis cochleæ similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & cocum vocitant. Plura hic in considerationem veniunt. *φρυγανώδης.* Quidam corruptum codice existimant, & corrigunt, *περιώδης*, vel, *περιουίδης*, quod cocum tinctile ex ilice spinosa decerpatur. In antiquo codice legitur, *κόκχοι βραχίλη, γάμον* ἐστὶ φρυγανώδης &c. Ergo vox μικρὸς delenda. Nam *γάμον* φρυγανώδης cum dicitur, satis intelligitur, parvum esse fruticem. τὰ γάμων alii sunt δένδρα, qui majusculi sunt, & arbuscularum instar: alii verò φρυγανώδης humiles, & parvi. Non videtur præter rationem eorum lectio, qui *περιώδης* legunt. Nam ilici simillimus frutex, quin in ilicem, si grandis fieri permittatur, mutatur. Quare, vel scribe *περιώδης*, vel, ex veteris codicis auctoritate, dele *μικρὸς*. Vulgatam tamen secutus videtur Serapio vel ejus interpretis: sic enim cap. 311. apud eum legitur: *Chermes est arbutum quod administratur ad accendendum ignem, & est mediū inter arborem & herbam, cujus rami sunt multum subtiles, super quos sunt grana rotunda, similia lenticula, quæ colliguntur, & reponuntur, & conservantur, & conficiuntur ad tingendum.* Serapionis vel interpretis ejus ævi codex Dioscoridis corruptus fuisse videtur, quod ex sequentibus etiâ liquet. Quod enim sequitur *ἐν ἀσίᾳ* mendi suspicione non vacat. Armenia enim & Galatia Asiæ regiones. In antiquissimo codice locus hic his verbis legitur: *δροσὴ δ' ἐστὶν ἡ γαλαπιακὴ καὶ δροσριακὴ, ἔπειτα ἡ ἀσιανὴ καὶ κελικὴ ἰσχυρὴ δὲ πικρῶν ἢ ἐν ἰσπανίᾳ* Aliis verbis usus hic exscriptor, eundem tamen quæ in vulgatis sensum servavit. Quare nec hæc probatur lectio. Serapio *ἐν σελίᾳ* legisse videtur. Et melius granum est illud quod defertur ex terris quæ dicuntur *Galates & Andabasi, & ex Armenia, & secundum est illud de Siana, & deterius omnibus est ab Hispania.* Magis ergo eorum sententia aridet, qui *ἐν σελίᾳ* legunt, quam qui *ἐν ἰσπανίᾳ*, vel *πικρῶν* ex Plinio restituunt. Nec placet eorum opinio, qui *ἀσίαν* pro Lidia accipiunt civitate. Illud certè mirum, quod Hispani cocum deterius ait, cum Petronius illud laudet. Quod etiam facit Plinius lib. 9. cap. 42. Vide infra.

Versus Petronii.
Hesperium coccum laudabat miles: eadem
Quæ sitis tellure nitor certaverat ostro.

Cocum Hesperium vel Hispanum laudabat miles, eoque vestiri cupiebat. Eadem tellure quæ sitis nitor ostro certabat, id est minium. *γίνεται δ' ἡ ἐν κελικῇ ἐν ταῖς ἄρσιν.* In antiquissimo codice legitur, *γίνεται δ' ἡ καὶ ἐν κελικῇ ἐν ταῖς ἄρσιν ὁμοίως χοσκύλιον.* Antiqui codicis scripturæ hic videtur sensus. Cilicium illud coccum simile est cæteris, eodemque modo colligitur, nisi quod bonitatis secundas, tantum obrinet. Præter illud coccum Cilicium, quod in frutice sic appellato colligitur, in eadem Ciliciæ Provincia, mulieres, aliud nescio quid, in quercubus nascens, sublegebant, quod coccum vocabant. Hæc mens lectionis, quam vetus codex habet, quam ex doctiss. Salmasii in Solinum exercitationibus in mediū produxi. Vulgata verò lectio vult, *τὸ κελικὸν κόκχοι* eam esse, quæ in quercubus Ciliciæ nascitur, similis cochleæ parvæ. Legunt doctiss. viri, *ἀπὸ ἄρσιν, περὶ οἷς.* In sola ilice colligi granum tinctile, notum satis, non tamen ausim codicem mutare, quod lectionem hanc secutus sit Serapio: *Reperitur autem in arbore glandium interius Calchiæ animal testosum, parvum, simile limacis, & colligunt illud mulieres*
cum

etiam ore earum. Ego vulgatam, ut dixi, seruo lectionem; sed vocem drucus late accipio. Supra dixi, drucus nomine omnem arborem intelligi, precipue quae glandem fert. Videtur Dioscorides intellexisse in arbore coccum hoc inveniri quae glandem fert, sed de arboris facie, certi nihil accepisse; ideo maluisse voce uti, cui lata esset significatio. Frustra quandoque cogitavi, utrum coccum Ciliicum esset galla nigra Theophrasti. Admodum fit verisimile Ciliicum coccum ab altero cocco statui diversum. Quorsum enim secundae bonitatis nota habere traderet Ciliicum, & mox idem iterum describeret. Quare antiquam praefero lectionem, & drucus, in quercubus expono, Sequitur ἡματι ἀναλίνου, ore legunt. Absurdum hoc multis videtur. Corrigunt, ἡματι, estate. In antiquo codice legitur, ὁμοιοι κοκκία μικροί ἢ τὰ ἡματι αἴ τῆ ἰστούκως ἀναλίνου κοκκοὶ κοκκίοι. Corrigit Doctiss. Salmasius, ὁ τὰ ἡματι ἀναλίνου, &c. ad tincturam, vel ἡ τῆ ἰστούκως ἡς τὰ ἡματι ἀναλίνου, κοκκοὶ κοκκίοι. τὸ ἡματι idem quod ἢ βάρμημα. Si corruptus codex, hanc caeteris praefero. Illud dubitatione non caret, utrum codex depravatus, Certè si mendum, antiquum admodum est, quo Serapionis etiam aeo laboravit: Hoc interim dicere aufim, vulgatam lectionem absurdam admodum videri, quod vix imaginari possum, quomodo ore collegerint coccum hoc. Illud etiam ridiculum, quod scribit Serapio, animal esse testosum, parvum, limacis simile. Quod priori loco describit Dioscorides, id est, quod vulgo coccum baphicum, & Kermes vocant officinae. Quod posteriori loco describitur: si à priore diversum, quid sit, me nescire fateor, Videndum an coccum vulgare tinctile à Pausania describatur, an vero sit ab hoc diversum. Apud Pausaniam haec in Phocaeis leguntur, πένθ' ἡέμερον πούτων, ἰάνης ἢ ἢ τὸ ἀλλοῖσιν...

Virg. Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas. Horat. Druis ut ilex tonsa bipennibus Nigrae feraci frondis in algido.

An ἀκούροπρος legendum? Certè sunt magis spinosa. Alterutrum eligendum, nisi placeat, non visam Pausaniae plantam, vel male ipsi de facie ejus relatum. Prius magis arridet; restituendum μικροπρος. Illud etiam notandum, quod fructum solano comparat. Solani baccæ in racemis, aut potius umbellis dependent exiguis, per initia virentes, demum nigricantes, aut rubentes. Ignoro quam similitudinem cum solano habeat coccum tinctile; nisi quod solani instar rotundum sit. Nam quo ad colo-

rem non, rubet. An dicendum, comparasse solano quod tingat colore rubro, qualem habet solani fructus? Sed hæc auctoris mens non videtur. Cum solano comparat ac simile tradit de forma accipi debet, ac rotunditate, non de colore; Nisi placeat, in Galatia, ubi optimum provenit, rubere; contra in Hispania, ubi pessimum nascitur, coccum cinereum esse. Sed de hoc non constat, probandum foret. ὕργλυ vocari scribit. Objiciunt, si ὕργλυ & κόκκῳ idem frutex, coccinum & hyssiginum idem color erit, Quos tamen colores tota distinxit antiquitas. Plinius lib. 9. cap. 41. Quis & terrena miscere, coccoque tinctum Tyrio tingere, ut fieret hyssiginum. Coccum Galatiæ rubens granum, ut dicemus in terrestribus, aut circa emeritam Lusitanis in maxima laude est. (Dios. vilissimum Hispanum scribit) Apertè coccum ab hyssigino separat. Si cocco tinctum Tyria purpura tingebant, ut fieret hyssiginum, color hyssiginus inter purpureum & coccinum fuerit oportet: ut autem ex cocco purpura supertincta fiebat hyssiginum: sic purpureus color aliquando parabatur ex creta infecta, rubra radice quam ἡυπρόδωνος vocant, & hyssigino. Vitruvius: Fiunt etiam purpurei colores infecta creta rubra radice & hyssigino. Paulus quoque Iurificonultus hyssiginum à coccino distinguit. Quod si ad Græcos provocet Pansanias, domestico etiam testimonio suorum convincetur. Vetus epigramma Myrini nondum editum.

Τὰν κόκκῳ βαφθέντα, καὶ ὕργλινῳ ἡέρητρα, καὶ τοὺς καρδολιπέις ἀλλοτρεῖς παλοκάμης.

Vestes messorias tinctas ex hyssigino & cocco Alienisque tortos crines nardo pingues.

Cum inter purpureum & coccinum hic color fit, non mirum, alios pro cocco, alios pro purpura hyssiginum usurpasse. Hesychius, βυσσός ἡ γῆμα ἀπὸ τῆς ὕργης τοῦ χαλαμβανόμηνου. Idem βύσσονα interpretatur πορφύρα. Hyssiginum magis ad purpuram inclinabat, quam ad coccum. Haecenus viri doctissimi; quorum opinio Suidæ munitur auctoritate, ὕργλινῳ βάρμηματῳ εἶδῳ τὰ κόκκῳ βαφθέντα καὶ ὕργλινῳ ἡέρητρα. Ita locus iste legendus. Vulgo ὕργλινῳ & βύσσινῳ. Videtur Myrini carmen esse, quod ἀνέκδοτον viri docti vocant. Saltem propè accedit. Pro Pausania illud tantum dicere possum; Hyssiginum & coccinum auctores distinxisse, quod vulgare coccum maxime puniceum esset, Galaticum verò hyssiginum magis ad purpuram Tyriam vergeret: ideo & hyssiginum pro purpureo usurpasse; coccumque pro loci ratione varios habuisse colores, ut supra dixi. Sed, ut doctissimi probant viri, Plinius, Vitruvius, Suidas, Myrinus de hyssigino quasi tinctura nota, ac diversa à coccino loquuntur. Illud tantum pro Pausania dicendum, non ex sua, sed Galatum sententia illud scripsisse. Sed intotum res diversa, ὕργλη & κόκκῳ, coloresque diversi hyssigii & coccini, ille purpurens, hic Phoeniceus. Erant qui ὕργλοβαφῆ, hyssigino tincta, violacei coloris esse volunt. Nec sanior eorum sententia, qui hyacinthum esse volunt ὕργλυ. Constat hyssiginum purpureum, rubrum, aut cocci fere colorem habere; quod vel ex Hesych. loco supra citato non difficulter probatur. βυσσός ἡ γῆμα ἀπὸ τῆς ὕργης τοῦ χαλαμβανόμηνου. βύσσονα πορφύρα. Βυσσός color qui pro hyssigino usurpatur. byssina, purpurea dicuntur. Vitruvius lib. 7. c. 14. Fiunt etiam purpurei colores infecta creta rubra radice & hyssigino, non minus ex floribus aliis colores. Nicander in Theriacis de aristolochia herba loquens, ἀνὰ τὴν ὕργλιναν εἰσβάλλεται. Floribus hyssigino rubris. Aristolochiæ flores purpureos esse botanici omnes afferunt. Ad hunc locum scholiastes. ὕργλινῳ φυτόν ἐστι ζωστὸν πῶδ' ἡδῶματι, ὅθεν καὶ ὕργλοβαφῆ πῶδ' αὐτοῦ βεβαμμένα. Hyssiginum planta est ruffo colore, unde hyssigino tincta dicuntur, quæ hoc colore sunt infecta. Utrum planta an alia res fuerit ὕργλη, non satis constat. ζωστὸν exponere ruffum, rubrum, purpureum, Glossæ rubrum, πύρρον, ζωστὸν. Pollux de fanie conchylia, καὶ τὸ ἢ ζωστὸν ἐστίν, τὸ ἢ κωνικαγῆς γίνεται. Certum est, conchylia fanie non esse luteum. Vide cap. de nardo. Hesychius. ζωστὸν, πύρρον. Idem Suidas ζωστὸν ἐστὶ καπύλλῳ ruber, Achyllis equum ζωστὸν fuisse tradunt antiqui. Certum est non esse equos luteos. Menelaum ζωστὸν iidem tradunt fuisse. Nemo facile credit Menelaum luteum colore fuisse. Hoc quasi per transfennam, hyssiginum vel purpureum vel proxime ad purpureum accedere, ex Plinio etiam probatur. Hic lib. 35. cap. 6. scribit, laudari puteolanicum purpurissimum, potius, quam Tyrium, aut Getulicum. Causa est, inquit, quod hyssigino maxime inficitur, cogiturque rubiam sordere. Vide locum Plinii supra

supra citatum, ex lib. 4. cap. 42. Errandi occasionem præbuit Plinius lib. 21. cap. 26. *Hygginus*, inquit, in Gallia optimè provenit. hoc ibi locorum *hygginum tinguunt*, ita doctiss. legit Salmastius. Hujus lectionis vestigia habentur in antiquo nostro codice. *Hyacinthus in Gallia eximie provenit. hoc ibi loco hygginum tinguunt*. In vulgatis codicibus, hoc ibi pro cocco *hygginum tinguunt*. Non difficulter nodus hic solvitur. Confundit Plinius loco citato hyacinthum medicum & Poëtarum: hyacinthus Poëtarum purpureus; violaceus medicus. Cum inquit, *hygginum tingere hyacinthum*, id de Poëtico intelligendum. Quod de bulbo sequitur, id de medico accipi debet, Nemo non novit, Pliniū non raro cōfundere ac perturbare omnia. Vide lib. 6. cap. de hyacintho. *Hygginus color purpureus*, proximè ad coccinum accedens; in optima enim purpura nitor & austeritas cocci quærebatur. Plinius de buccino; Pelagio admodum alligatur. nimiaque ejus nigritie dat austeritatem illam nitoremque qui quæritur cocci. Idem lib. 21. cap. 8. ubi narrat tres in vestibus colores esse principales, quibus luxuria eos flores provocavit, qui colore commendantur. *Hos animadverto esse tres principales. Vnum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil traditur aspectu, & in purpuris Tyriis, dibaphisque ac Laconicis. Alium in amethysto qui in viola: & ipse in purpureū quemque ianthinū (violaceum) appellavimus. Genera enim tractamus in species multas sese spargentia. Tertius est &c.* Notat doctiss. Pintianus in veteri codice sic legi, quia rosis migrante gratia nihil trahitur suspectu. Scribi, inquit, posset minus fortassis malè qui rursus migrante gratia trahitur in species. Doctiss. Salmastius legit melioris libri auctoritate: *Hos animadverto tres esse principales, ut rubentem in cocco, qui à rosis nigrante gratia: hic trahitur suspectu & in Tyriis, dibaphisque ac Laconicis. Scribo, unum in cocco, qui in rosis micante gratia. (id est fulgente, resplendente. — Micat ignibus Æther Virg. Æneid. I. Idem lib. 10. Quas gemma micat fulvū quæ dividit aurū.) Hic trahitur in species, in Tyriis purpuris, dibaphisque ac Laconicis &c.* Ita legendum verba hæc Pliniū ostendunt: genera enim tractamus in species multas sese spargentia. Tyria, purpura, dibaphaque, ac Laconica species erant cocci rubentis. Coccum ergo ὑγγίον vocarunt Galatæ, quod proximè ad purpuram dibapham & Tyriam accederet. Mitto Paulaniam. Meminit Strabo lib. 3. Geographiæ χαμαιζώνος δρυός. parva ac humilis quercus. Queritur, an intelligat fruticem qui coccum fert tinctile? Non potest, inquit, esse alia, præter illum quercini generis fruticem, qui & κοκκὸς βαφικὸς (ita loquitur Dioscorides) dabat. Verba ipsa Strabonis videamus κέφιται ἢ βάλανος δρύϊνη φουμὴν καὶ τὸς πελάγιος, χαμαιζώνη τὴν πενταπύσσιν δρυῖν, ἀδελφῶν δὲ οὐκ ἀμφερόμενη κερπόν. ἤπει καὶ οὐ τὴν γῆν ποικίλῃ φύει, καὶ τὴν ἰσθμίου, βίλλης ἐν ἴχθυασι μελάνας, αἰετῶν τελέειας δρυός, ἐκατέρωθεν ἢ οὐκ αἰνεῖται πενταπύσσιν ἢ τοῦ πλούσιου δὲ οὐκ ἀφίερα κερπόν. αἴση καὶ τὴν ἐκείνην πελάγη τὴν ἀρχαίαν εἶνα, τὴν ἐν οὐτίσ, ἐ τὴν οὐκ ἀφίερα ἰσθμίου ἐκδοκασίου ἐ τὴν μεμα. ἢ οὐκ ἀφίερα ἰσθμίου αἰετῶν καὶ μαύροι ἀφίερα. ἀλλὰ ἢ ὁ πολὺς δὲ ἐ μέρει τὴν λατὴν οὐκ ἀφίερα τὴν βάλανον πενταπύσσιν εἰ μὴ ἀφίερα φησὶ καὶ ἢ οὐκ ἀφίερα καὶ τὴν πελάγη. *Vescuntur glande querna (Thynni) quæ ad mare nascitur, humilis planè in quercu, fert copiosum fructum. (prægrandem) Hæc arbor etiam in terra per Hispaniam frequens nascitur, magna radice, ut quercus perfecta. A terra minus attollitur, quam humilis aliquis frutex; tantum autem fert fructus, ut post maturitatem, litius maris intra extraque columnas opleatur, eo alluvie ejectione: semper tamen minor invenitur, quæ infra columnas nascitur. Polybius tradit, hæc glandem ab Hispaniis etiam in Latium usq; mitti, nisi forte Sardia eam generet, & vicina loca. Calaubonius in M. SS. observavit legi, χαμαιζώνη τὴν πενταπύσσιν δρυῖν: πολὺν δὲ οὐκ ἀφίερα κερπόν. Illud πολὺν ex glossa manasse non temerè suspicatur. Quæ sanè interpretatio melior est, quam interpretis; τὸ πολὺ enim indicare voluit potius quam τὸ μέρει. Scribe etiam ἐκατέρωθεν ἢ χαμαιζώνη τὴν πενταπύσσιν ἀφίερα κερπόν. Minus altè δὲ terrā attolli dicit, quam humilem fruticem quemlibet. ἢ οὐκ ἀφίερα ἰσθμίου. Senius est: glans quæ reperitur inter Herculis columnas, est illa quidem minor, sed majori tamen copia reperitur. Hæc interpretatio placet doctissimo Calaubonō, non negat tamen, interpretis versionem verbis Græcis convenire, sed ita vertendum, inquit, quæ sequuntur indicant. Polybii verba, ex qua hæc habet Strabo, sunt apud Athenæum lib. 7. πολὺν δὲ οὐκ ἀφίερα πολὺν ἢ τετάρτην καὶ πενταπύσσιν ἢ ἰσθμίου καὶ τὴν ἰσθμίου λυσισίας χερσας διαλεχθῆσθαι φησὶν, οὗ βάλανος εἰσι καὶ βάλανος ἐ τὴν αὐτήν τελεάσθην πεφυτομένην, αἰετῶν κερπόν στρυμνίου πῆς ἰσθμίου πάλιν. Polybius Megalopolitanus lib. 34. hist. de Lusitania Hispania regione tractans. scribit, in profundo maris quo alluitur, glandiferas quercus gigni, qua-*

rum fructu Thynni vescuntur & pinguescunt. Multa sunt quæ hanc plantam non esse ilicem coccigeram evincant. Eodem libro paulo ante egit Strabo de ilice coccigera. Præterea ilex cum humilis est, gerit coccum, grandior facta glandem, neque prægrandem (si vulgatam serveamus interpretationem; sed pusillam & amaram, ilex quæ coccum fert, neque copiosam (si altera magis arridet versio) sed paucam. Nec tam gratus hujus fructus, ut opus sit in Latium ferre, Certè luaviores in Italia glandes reperiuntur. Humilem hanc quercum, rectius diceant plantam esse, quam C. Clusius roboris septimi nomine describit; Invenitur, inquit, & septimum quoddam roboris genus (nisi quæ ad quercum referre malit) inter Rio frio, & Aldea galega, non procul Vlyssipone, arenoso solo frequentissimū, adeò humile, ut rarò pedem altitudine superet. Nusquam alibi † ad Clusio observatū. Ejus ramuli tenues & flexibiles vulgaris quercus ramulis simillimi, folia ad quintum genus accedunt, aliquantulum tamen molliora, & majora: hoc fert glandem querna vulgari haud minorem, interdum etiam crassiore, calice planiore, admodum amaram. Nec hanc quercum Strabonis asserere aſsum.

† Ita habet autographon, verum, videtur deesse particula, quam.

† ἰσθμίου καὶ ἰσθμίου καὶ ἰσθμίου. Hoc Plinius, ut supra notavimus, de buxo. De visco vide cap. 23. lib. 2. de causis. Viscum in nullo ilicis genere observavit diligentiss. Carolus Clusius, nec in ilice nasci puto.

† Τησάρων ἰσθμίου &c. Illud non omni ex parte verum. De visco & hypheare jam dixi, coccum fert dum recens, ac tenella est; glandem, quando grandior & adulta. Ergo quatuor fructus simul, eodemque tempore non ostendit. Si aliquando quatuor ostenderet fructus simul eodemque tempore, inter miracula referri deberet.

† Σμύλας &c. De vocis σμύλας multiplici significatione alibi egimus. Smilacem arborem ilici altera similem esse ait, ac folia ei non esse spinosa, sed molliora, profundioraque βαρύτερα, profundius incisiva vult esse folia ilicis glandifera. Ego nullum genus ilicis vidi, quod folia habeat altius quā coccigera incisiva. Quare, vel corruptus codex, vel, malè faciem folii describit Theophrastus. Corrigunt, ἀφίερα, rectiora esse volunt, quam alterius spinosa folia. quod neque ambitu incisiva, neque sinuosa sunt. Ego tale ilicis genus hæcenus non vidi, nec nisi à Lugdunensi descriptam audivi. Folio, inquit, lauri nec servato nec iligni modo, in ambitu spinoso, superiori parte viridi, inferiore candicante, lanugineque obducto, quæ mollis tangentibus sentitur. Scribo πενταπύσσιν latiora. Nam latiora sunt quam coccigera folia. In verbis Theophrasti illud consideratione dignum reperio, quod Theodoros legerit ἀλλὰ μαλακόν, καὶ μὴ μόνον sed soluta, mollisque, inquit, in opere. Videamus quæ Plinius tradit lib. 16. cap. 6. Ilci duo genera. Ex in Italia folio non multum ab oleæ distat. smilacem à quibusdam Græcis dicta, in Provinciis aquifolia. Ilci glans utriusque brevior & gracilior, quam Homerus acylon appellat, eoque nomine à glande distinguitur &c. Non multum, inquit, folio ab oleæ distans. Hoc de spinosa nequitiam accipi potest, nec debet. A Mathiolo aliiſque ilex oleæ folio describitur: sed an ea, quam Theophrastus smilacem vocat, quis aſsumerere? Alteri enim ilici comparat, nisi quod folium mollius latiusſ; vel (ut vulgata lectio habet,) profundius habeat: spinosæ caret. Atqui smilax oleæ folio, quam quidam phellodryen existimant. Folia fert planè dissimilia, quæque cum alterius foliis, nullo modo comparari possint. Nec utraque ilex smilax dicta, sed ea quæ spinosæ caret, nec quas smilacem in Italia vocant, in Provinciis aquifolias vocant. Ilex coccigera tantum aquifolia vocata fuit. Plinius cap. 8. lib. 16. fruticis parvi ceu agrifolia ilicis. Idem cap. 23. lib. 16. folia aculeata aquifolio, & ilicum generi. Nota genus ilicum quæ aquifolia sunt, id est, aculeis prædita habent folia, separari ab aquifolio sic absolūtè nominato. Aquifolia ilex à spinosæ nomen accepit. Falluntur, qui putant hanc esse Pliniū mentem, quas Græci smilacæ vocant, eas in Provinciis appellari aquifolias. Non confundit Plinius aquifoliam ilicem cum smilace, quæ spinosæ aculeosque non habet. Verba Pliniū distinguenda, & scribenda ex antiquis codicibus in hanc sensum: Ex is in Italia folio non multum ab oleæ distabant, smilacem à quibusdam Græcis dicta: in Provinciis aquifolia sunt ilicis. Glans utriusque brevior &c. Duo vult esse ilicis genera, utrumque describit: alteram ilicem esse in Italia, cui folium oleæ non multum dissimile, ergo nec aculeatum: alteram verò in Provinciis reperiri, & esse aquifoliam id est aculeatam, spinosam ilicem, sic nuncupatam, à spinosæ & aculeatis foliis. Primum genus cui folium molle, nequitiam aculeatum à Græcis quibusdam smilacem

smilacem vocati scribit. Rectè, à quibusdam. Nam Arcades hanc ilicem sic vocasse, auctor Theophrastus. *ὁ δὲ ἀρκάδων δένδρον τι σμίλακα κηλεῖται*, &c. Hoc genus in Italia nascebatur. Alterum quod aquifoliam ilicem vocat, ab aculeatis foliis, in Provinciis proveniebat. Sequitur *glans utriusq; brevior*, tam smilacū scilicet, quam aquifoliarum ilicum. Ilex glandifera ad justā arboris magnitudinem non rarò assurgit, subinde pyro maloq; non inferior. Materies huic firma solidaq; (quæ res facit, ut credam, non esse smilacem Theophrasti) densa admodum ac gravis, in atrum rubescens: ramis est multò frequentioribus brevioribusq; quam suber, quos latè, aliarum glandiferarum more, diffundit. Folia perpetua, supernè viridia, infernè albicantia, gustu adstringente, quæ, dum stirps tenella ac humilis est, glandem non fert, per margines ferè, uti coccigeræ, sunt spinosa & aculeata: eum verò adulta planta est, & glandem fert, folia habet suberis, sed magis orbiculata, minoraq; ambitu quidem non nihil, sed minus quam roboris sinuosa, nullis spinis horrentia, nisi cum primum enatæ sunt, justamq; magnitudinem non habent. Multos in extremis ramis mense Majo fert oblongos julos, qui in flavos & muscosos flosculos, polline & tenui pulvere perfusos, explicantur. Malè & præter veritatem ergo Plinius lib. 16. cap. 15. nullo flore exhilarari scribit. Glandes è floribus non oriuntur, (sunt enim inutiles, verum ex aliis quibusdam separatis pediculis, quernis glandibus si niles, calici spinoso inhærentes, nunc majores longioresq; nunc minores & breviores, quæ per maturitatem nonnullis locis nigricant, & gummi quoddam reddunt, gustu calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex five putamèn nigricat, nucleus candidus, firmus, & dulcis est, præsertim majorum. Utræq; tamen à nonnullis, teste Carolo Clusio, experuntur, nec minus avidè iis vescuntur, quam castaneis aut avellanis. Hanc ob causam in foro Salmanticensi, aliisque Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri proponuntur. Ut non immeritò dixerit Plinius, glandem per Hispanias secundis mensis inferi. Viscum aut hyphear in nulla observant recentiores ilice; sed aliquando granum ex puniceo nigricans, in iis arboribus quæ frequentes nascebantur sylvā illa, prope cœnobium Grammont vulgò dictum,

pendentem. Huc referri debet illex Londinensis duplex, ab eodem Clusio descripta. Hac, inquit, vix minorem Londinii observavi, multis & frequentibus ramis præditam, admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim nascuntur folia, Hispaniæ foliis similia. Florebat sub finem Maii, paulò serius quam in Hispaniis, & glandes primum emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, ipsum fugit. Altera etiam vastæ magnitudinis, sed cum superiore non conferenda, licet adèd crasso esset caudice, ut nemo amplecti posset. Hæc à superiore nonnihil differre visâ est. Nam minora & magis orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, alioquin subtus incana, & supernè virentia, ut prioris folia. Ilex oleæ folio, quam quidam phellodryn existimant, de facie & foliis ilicem quampiam dixeris, ipsum autem lignum mollius & laxius ilice, sed folii incisura ferrata castanæ, non quercus; oblonga etiam, instar oleæ. Reliqua effigies ilicis, minor tamen quernis, major ilignis: non glandibus, sed aculis exilioribus & oblongioribus prædita. Proximè hæc ad smilacem accedere videtur.

Φελλόδρον. Quod Arcades inquit, phellodryn vocant, natura est inter ilicem & quercum media, atque adèd ilicem fœminam quidam esse putarunt. Hæc Theophrasti sententia. Nomen tamen si spectes, factum ex subere & quercu, phellodryn, id est, suberiquercum, naturæ suberis & quercus potius participem esse dixeris. A Doris *ἀρχαῖον* vocari tradit Basil. & Ald. codex: *ἀρχαῖον* scriptum est, quomodo etiam supra cap. 6. legitur. Et hæc vera lectio. Hesychius *ἀρχαῖον φυτόν ἢ ἀρχαῖον*. Infra eodem hoc cap. 16. suberem glandem ferre, ait, *ἀμεινὸν δένδρον*.

Καὶ τὸ χρώμα &c. Vertunt colore ligni decorticati, candidior ilice, fulvior quercu. Typographi non Theodori mendum puto. Scribe. color ligni decorticati, candidior ilice, vinosior quercu. Color vinosus qualis, docet Arist. lib. de coloribus cap. 2. *οἷος ὅτι τὸ ἄνωγον χρώμα γίνεται ἕκαστον ἀπὸ τῶν μίλων καὶ σίλων καὶ κρητῶν καὶ γὰρ ἡ ἐρυθρὰ ἐκ τῆς βοστανίας καὶ ἐκ τῆς ἰσθμίας φαίνεται τὸ χρώμα ἐν τῇ πικρῷ καὶ μελανοδρῶν δὲ τὸ φοινικῶν εἰς τὸ ἀλεγγῶν μεταβάλλει*. Sicut cum color vinosus efficitur, si splendor æreus puro ac minimè diluto nigro eodemq; coruscanti temperetur, quales botruorum acini, quorum planè color vinosus agnoscitur, cum maturescunt: nam deinde nigrescentes puniceo habent; quem postmodum in *ἀλεγγῶν* commutant. *Ἀλεγγῶν* Plato in Timæo ait esse rubrum cum albo nigroq; permixtum. *ἰσθμῶν μίλων δὲ σικωπῶν κρητῶν*, purpureum five purpurissimum vulgò exponunt. *ἀπὸ τῆς ἀρχαῖας καὶ ἰσθμίας* quod è concha marina purpura colligatur. Nam arcus cælestis primus color est φοινικῶν id est Phœniceus; secundus ἀλεγγῶν, id est, purpurissimus, & πορφύρεος, id est, purpureus. Sic Budæus ex Plutarcho de placitis. Hesychius ἀλεγγῶν πορφύρεον. ἀλεγγῶν πορφύρεον. Suidas ἀλεγγῶν. γυλακοσπίρφυρον. Nam ἀλεγγῶν splendore dilutior. Vinosus color, ex luce aerea, puroq; constat nigro: fulvus verò color est ruffo obscurior, qualis leonum color, vulpisq; dorsi.

Τὰ δὲ φύλλα, Folium, inquit, quercum & ilicem referre. Ilicem intellige spinosam; supra enim lib. 1. cap. 16. inter plantas quæ spinosa ferunt folia, numerat phellodryn. Ex hoc loco colligere licet, ilicem oleæ folio non esse phellodryn. Spinis enim hujus folium caret. Hac de causa quæ à Mathiolo & aliis ostenditur phellodryos nomine, non erit Theophrasti phellodrys. Quinque hujus genera observavit Lugdunensis. Prima, inquit, foliis altera parte albicantibus, angustis, longiusculis, crebris admodum & non profundis incisuris crenatis, leviter asperis potius, quam spinosis, cortice cinereo, glande, cum matura est, ex fusco flavescente. Hæc videtur esse Mathioli phellodrys picta, sed non descripta. Alteri folia altera parte candicantia, latiora sunt, raris laciniis, sinuosa, molliter aculeata: cortice, maturaq; glande, ex atro rufescente. Tertia phellodrys est, cui folia sunt mediocris amplitudinis, nigricantia, sive obscuræ viriditatis, non adèd multis, neque profundis laciniis sinuata, mitius pungentia, calyce glandis lævi; glande ipsa ex fusco flavescente, cortice cinereo. Quarta foliis est latissimis similiter nigricantibus, crassis, frequentioribus incisuris, valde spinosis, glandis calyce levi, cui matura & cortici idem qui & superiori color est. Harum omnium glans strigosa est, & tenuis: calyx non spinosus, sed, ut in quercu, tuberculis verrucosus. Postremum phellodryos genus folia superiore minorā habet, pallida, multum laciniata, valde muricata, aquifolii modo, calycem glandis echinatum, glande cæteris similem, corticem cinereum. Hæc genera in collibus Rhodano vicinis, aut non procul ab eo diffitis proveniunt. horum nullum, quod

Suber angustifolio.

Phellodrys. Ilex oleæ folio Mathioli.

Miompelliano agro, & interdum in Boëtica, quæ habent tenuem & capillaceum muscum cinerei coloris è ramis de-

versari scribunt, sed numerum, quantitatemque, qua id præstant, non addunt. Non videtur ergo verum simile nomen impositum, quod unum tantum liceret commedere fructum. Exiguum enim pomum, & nisi sit deleterium, citra noxam non plusquam unum edi posse, parum probabile. Nomen unedo à majoris Græciæ incolis translatum in Latium, scribit Clariss. Salmasius. κρηπος δινίζων illis vocabatur arbuti pomum, à vineo gustu quem habet (immo facultate & potentia) Nam & δινάεσσι Theophrastus appellat τὸ κρημῶν. Asclepiades apud Athenæum ἀειμαυκλῶν, quæ χαμαικροστὰ ipse appellare tradit, ὃ ἴ (verba supra citavi.) πῆπν. Inde igitur δινίζων, est unedon; nam & unus similiter ex Græco δινῶ qui μέλιον significat. ζετα in delta mutari Latinis tralaticium est. λαζοι Ladi, βάζω vado, ἄζω, odo & postea oleo. Hanc nec probo, nec improbo opinionem, verum iudicio lectoris relinquo. fortè nomen unedonis impositum, quod folius arbuti fructus, inter arbores, noxam capiti inferat, cerebrumque lædat. Hæc, inquiet quis, planè sunt contra Theophrastum; immò sunt, qui aliam κρημῶν à Theophrasto, aliam à Dioscorido, delineari scribunt. Sed de hac quæstione postea. Non scribunt contraria Theophrastus ac Dioscorides. Nihil enim impedit, quoddam esse esui aptum, & tamen caput tentare. Quid vino nobilius? artamen si largius sumatur nocet capiti. De arbuti fructu tradunt Amatus, & Clusius, à multis in Hispania avidius quam par est comedi. Athaneus, inquit Clusius, scribit, ei qui plures septem arbuti fructus ediderit, caput dolore vexari, longè tamen plures ab aliis devorari observabam, cum per Boeticam & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sinu ulla noxa. verum quidem est, non adeo grati saporis esse fraga: attamen à tenuis fortunæ hominibus valde expetitus est, ideoque Vlyssipone & aliis quibusdam locis venalis à rusticani mulierculis in foro proponitur. Pergit Plinius. Duobus tamen nominibus hoc appellant Græci, comarum & memecylon. Negligenter & inscitè mimæcydon fructum cum comaro sive arbuto arbore sua confundit. Arbore Theophrastus κρημῶν, fructum μεμαυκλῶν vocari tradit. Phavorinus, ut supra cap. de ilice notavi, arbuti fructum ἀκυλον vocari tradit, quomodo ilicis proprie vocatur.

Ἐστὶ τὸ σπῆ ἄζων μέλα &c. Pro regionum, ut dixi, varietate, vel grandior fit, vel humilior manet. In monte enim Atho vastè magnitudinis arbor est. Bellonius loco citato Arbuti verò quæ aliis in locis, plerumque duntaxat fruticant, ingentes istis fiunt arbores. Pumila arbor magna ex parte arbutus est, cotoneæ mali (cui hanc Dioscorides comparat) magnitudine, plurima parte satis assimilis. Non rarè frutex manet, ut rectè Plinius fruticosam dixerit arborem, frequentibus est etiam ramis, quorum summitates rubescunt.

Τὰ φύλλα &c. Diosc. lib. I. cap. 157. κρημῶν δινίζων ἢ παρῆμοιον κυδωνία, λεπτόφυλλον. Arbutus arbor cotoneæ malo assimilis, tenue ferens folium. Theophrastus non folium, sed corticem tenuem dixit. Sanè, tantum abest, ut tenue sit folium, ut laurino etiam & iligno crassius conspiciatur: Hæc causa, cur quidam arbutum Theophrasti à Dioscoride differre arbitrentur, cum unam eandemque describat uterque arborem. Alii corruptum codicem scribunt, quorum opinionem non improbamus. Corrumpunt, παρῆμοιον κυδωνία λεπτόφυλλον: quasi id genus mali cydoniæ intelligat, quod minora & angustiora habet folia. Idem tamen, ut fatentur, sensus è vulgata elicitur: penè similem esse cydoniæ malo, nisi quod non tam lata habeat folia. Et sanè non multam dissimilia sunt cydoniæ mali folia foliis arbuti; nisi quod illa incisuras per ambitum non habent. Notandum, inquit, Dioscoridem παρῆμοιον dicere τῆ κυδωνία non ὁμοιον, aliquatenus simile, non simile. Multa hic observatione digna. Rectè παρῆμοιον, assimilile, quadantenus simile exponunt, ὅτι hic diminutionem denotat. παρῆμοιον ergο παρῆ δίνων ὁμοιον καὶ παρῆμοιος. Sic Theophrastus paulò infra de ἀδράχην, παρῆμοιον ἢ τὸ φύλλον ἢ ἢ ἀδράχην ἔχει τῶ κρημῶν. παρῆμοιον dixit, quod serrata sint per ambitum arbuti folia, incisuras carent adrachne; λεπτόφυλλον κυδωνία legunt, & exponunt, quod minora & angustiora habet folia, Ergo λεπτόφυλλον idem quod σπῆφυλλον, λεπτόφυλλον δὲ φησὶ quæ tenuia, id est, angusta habet folia. Sed nondum vidi cydoniæ genus, cui folia tenuia, angusta, neque hanc cydoniæ differentiam ullus recentiorum, quod sciam, observavit. Sed quæ similitudo cydoniæ cum arbuti folio? Cydoniæ folia subrotunda sunt, veluti vulgaris pomi, sed paulò angustiora, læviora, carnosiora, duriora, superna parte virentia ac glabra, prona verò mollia & albicantia. Arbutus foliis est latis, oblongis, lævibus, serratis per ambitum lauri vel ilicis æmulis, è virenti colore

pallidis. Non solet Dioscorides subrotundum, oblongo comparare, nec serratum non serrato, nec latum angustio. Insuper pars prona arbuti omni mollitie, ac canitie, qua cydoniæ præditum folium, caret. Sed forsan Dioscorides andrachnen pro arbuto descripsit, quæ & flore & fructu, & foliis, totaque facie adeo cum arbuto convenit, ut vix possit altera ab altera internosci. Andrachne tantum folia ferrata non habet ut arbutus, & cortice est quam hæc levior. Andrachnes etiam non meminit Dioscorides, quasi illam sub arbuti nomine comprehenderit, Ideoque & fortasse andrachnen apud Theophrastum duobus in locis unedonem vertit Plinius, id est, κρημῶν. Mera, inquam, hæc calumnia est, Dioscoridem botanicorum facile à Theophrasto principem, non potuisse arbutum ab adrachne distinguere, ejusque vicinitate fuisse deceptum, non fit verisimile. Corruptus est codex. Matthiolus apud Oribasium non λεπτόφυλλον sed λεπτόφυλον legi scribit, quod de arbuto testatur Theophrastus. Scribe; κρημῶν δινίζων ἢ παρῆμοιον κυδωνία, λεπτόφυλλον &c. Arbutus cydoniæ aliquatenus similis est arbor, cortice tenui donata. Assimilis cydoniæ, non forma, sed magnitudine, & quod utriusque ramuli superiores rubent. Non tantum tenui cortice arbuti caudex ramique majores vestiuntur, verum etiam fatis scabro & aspero.

Τὸ ἴ φύλλον &c. folia nullo ordine, & temerè nascencia ramulos ambiunt, lata, oblonga, lævia, per ambitum ferrata, splendentia, lauri vel ilicis æmula, è virenti colore pallidula.

Ἄρθῳ &c. Non tantum florem, sed tempus etiam quando floret describit. Floret, inquit, mense πνευστιδίου. Vertunt, Iulio. Suidas. πνευστιδίου. ὄνομα μῆνης καὶ πνευστία. λυδῶν ἐν τῇ κτ' μισοκίχμῳ. καὶ ἡμεῖς πνευστιδίου τῆς τῶ ἰορτίου καλῶμεν. ὅτι ἐστὶ ἀλλοιῶδες πνευστιδίου, ὅπ πᾶντας εἶδεν τὰς κρημῶν τῆ ὄψι. id est, πνευστιδίου nomen mensis, dicitur & πνευστιδίου. Lycurgus in Libello μισοκίχμῳ, id est, aciei interstitione. & nos πνευστιδίου illud festum vocamus, quod alii Græci πνευστιδίου, quia fructus omnes jam maturi & confecti conspiciuntur. Plutarchus in Theseo. Συκομίζομενος ὁπῆρας πνευστιδίου ἢ ἴδῃ ἰσταμένῳ. Dum vindemia comparatur octavo die πνευστιδίου incipientis. Hæc fatis ostendunt, πνευστιδίου non esse mensem Iulium. πνευστιδίου quintus Atticorum mensis. Primus ipso Solstitii æstivi die incipiebat. quintus ergò 22. Octobris die. Verto quando sol est in signo Scorpionis. signis Zodiaci antiquissimorum Atticorum menses respondebant, ut supra ex Galeno Ostendi.

Arbutus castor Durant.

Quibusdam in regionibus serò admodum flores erumpunt. Iulio, Augusto, Septembri mensibus. fortè in Græcia Octobri. In Boeticæ & Lusitanæ multis semper serè aut florens, aut fructu onusta conspiciunt, Immo interdum utroque abundans. Solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in sponsonè alterius floris, Quod

herbam. Certè ἀνδροχλή Atticum erat, pro ἀνδράχνη ut; λίανος pro λίανος, ἀλάστρον pro ἀνάλαστρον & similia. Helladius in Chrestomia apud Phorhium: ὅτι ἡ ἀνδροχλή μυσία ἐστὶν ἀμερτή μυσία, ἀσπὴ ἀντι & ὁ σίκυθ, ἀμερταίνοντες λίανος ὁ κίκυθ, & ἀντι & ἀνδροχλή, ἔτι γὰρ φασι τοὺς ἀπὸ τοῦ λίανος ἀνδροχλή. Si Atticorum est ἀνδροχλή pro ἀνδράχνη, utique tam in arbore quàm in herba habebit locum: Nam utraque communiter ἀνδράχνη. Sic erit vana differentia, quā Plinius herbam ab arbore distingui vult. Ad Hellanii locum lib. 7. cap. de portulaca responderetur, non peccat contra librorum fidem qui adrachnen scribunt. In Veneta antiquissima editione constanter adrachne scribitur, nisi quod lib. 16. cap. 22. legatur, inter utraque genera sunt andrachne, pro quo in vulgata editione adrachne. Quomodo etiam locis citatis in antiquissima Parmensi legitur. Apud Græcos auctores fatendum, passim legi ἀνδροχλή, si unum locum exceperis Theophrasti lib. 1. hist. cap. 8. ubi in Lugd. editione ἀνδράχνη legitur. Sed Plinii loco citato, mendosa & corrupta reliqua Theoph. loca, ubi ἀνδροχλή legitur, doctissimi asserunt. Quod autem scribit doctiss. vir, nullam diversitatem litterarum esse inter adrachnen & andrachnen, verū in altera dictione litteram esse minus; id fatendum est, si strictè verba Plinii sumantur; sin verò paulò laxius accipiamus, secus res sese habet. Nam ubi littera deest, ibi & litterarum est diversitas: nempe quod una absit quæ in altera adest. Atque ea Plinii mens, si antiqua & Veneta & Parmensis lectio vera. Sed in tanta rerum diversitate, & obscuritate quilibet sua fruatur opinione licet. Cæterum, quod etiam pro altera facit opinione, hodie non ἀνδροχλή à Græcis sed ἀδραχλή vocatur, ut refert ex Honorii Belli epistolis Carolus Clusius.

Μίχαθ & ὁ σίκυθ μίχαθ. Hoc de folio Plinius. Ceterum, inquit, adrachne est sylvestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantum minore & nunquam decedente. Quod de arbore Græcè, id de folio Latinus. Falsum est, folia adrachnes minora esse quam arbuti; majora & latiora sunt.

Τὸν δὲ φλοιὸν λαδών &c. Æstivo tempore quando rumpitur cortex, colore est medio inter pallidum, & cineraceum: sed hoc non puto novisse Theoph. Saltem non scripsit λαδών, verum λαίον. Quod non tantum ex Plinio, verum ipso probatur Theophrasto: libro enim 9. cap. 4. ubi de Thure agit, scribit. φλοιὸν δὲ τῆς λαίον, ὁμοίον τῆ ἀνδράχνης. Quod de myrrha accepit Plinius, corticem levem, inquit, similemque unedoni, 'Αδράχην quandoque interpretatur unedonem, quod adrachne unedoni fati similis sit, & in Latio celo magis cognita unedo quam adrachne, quæ arbor est Græco ac Cretensi solo familiaris. Nomen habet apud Latinos. Ideo unedonem pro adrachne substituit. Falluntur enim qui ἀδράχην arborem reddunt portulacam. Hoc obiter. Legit etiam Plinius λαίον. cortice, inquit, non scabro quidem sed qui circumgelatus videri possit, tam in visis aspectu. Colligunt quidam, Plinium legisse φλοιὸν λαίον τῆς ἀδραχνης, quod non adeo absurdum quibusdam videretur. Immo ita scripsisse Theophrastum sibi planè persuadent. πῆχυα & ἐκπῆχυα arbores dicuntur, quæ gelu læduntur. Unde ἀδραχνη δὲνδρον, cujus cortex circumgelatur. Nam cortex rumpitur & finditur gelu. Et hæc causa est ἡνδραχνης in multis arboribus. Ita multis placet viris etiam doctissimis. Aliter tamen se res habet. Non rumpitur cortex hyeme, sed æstate; cortex. hyme levis est, nequitiam ruptus, Ideo vulgatam seruo lectionem, ac lego. φλοιὸν λαδών πικρὸν ἄνδρον, quod cortex quando æstate rumpitur inter album & cineritium colore sit medio, qui albus dici meretur. Sed perinde utrum λαδών an λαίον legas, si λαδών dicas quando ruptus cortex est & cadit, ut scribit lib. 1. cap. 8. Theophrasti Adrachnen describunt Clusius & Alpinus; ac quidem Clusius cap. 31. lib. 1. hist. his verbis. Portulaca; inquit, (Honorius Bellus Cretentis Medicus) seu ἀνδράχνη Theophrasti, frequens provenit in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potius quam arboris modo; perpetua fronde viret, foliaque habet laurinis aded similia, ut solo odore dignoscantur. Nam adrachnes folium odore caret: caudicis & ramorum omnium cortex aded levis, rubens, & splendens est, ut corallii rami esse videantur. Æstate rumpitur cortex, & in tenuissimas bractæas decidit, quo tempore neque rubens neque splendens cernitur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum colorem acquirit. (hæc omnia observavit Theoph.) florem & fructum bis, ut arbutus, profert, & hunc quidem aded similem, ut alterum ab altero nullo modo dignoscere queas, Differt tamen arbor ab arbuto, quoniam tantum provenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem cau-

dicis scabrum. Ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest; rusticis igni fruendo servit, & ad verticilla conficienda mulieram fusis appendenda; Theo-

Adrachne cum flore ex Clusio.

Adrachne sine flore ex alpino.

phrastus recenset hanc arborem, inter ea quæ detractio cortice non intereunt, & perpetua fronde virent, hymeque in cacumine folia retinent: quod ita se habere à me observatum. Vocatur hæc arbor in Creta, & tota serè Græcia ἀδραχλή. Hæc ex Belli epistola Clusius. De adrachne egit Theoph. lib. 1. cap. 8. & 15. cap. 4. 6. 16. lib. 4. cap. 18. lib. 4. cap. 8. Describit & Adrachnen Alpinus lib. 1. de plantis exoticis cap. 14. his verbis. Pro portulaca arbore ramus ad me missus est, sine floribus atque sine fructibus, foliis densis, circumquaque stipatis, oblongis, extremis in acutum desinentibus, perpetuò virentibus, quorum superius in germine posita arbuto similia sunt, licet latiora apparent, unde in rotunditatem etiam vertuntur. Hæc interna parte nigrescunt, externa albicant, carnosæ sunt, & dura, duris longisque & crassis pediculis inhaerentia, sursum acta, non serrata: ramus verò hisce foliis præditus ac undique stipatus, cubito longus est, digiti minoris crassitie, cujus cortex cum levore ruvet, ac splendet perinde, ac corallii quasi ramus esse videatur, perpetuæque fronde est. Lignum verò colore albicat, durum: alicujus coloris obscurissimi non expers, & obscure calcascens linguam. Non dubito, arborem esse adrachnen, sive portulacam Theoph. (quam arborem Petrus Bellonius in Syria offendit) præsertimque, Cum folia sunt arbuto similia, audierimque fructum ferre arbuti. Carolus Clusius lib. 1. raviorum plantarum. ex Honorio Bello expressit iconem habentem, etiam fructus arbuto similes, At non potui non mirari, in ea imagine ramum fructus habentem, & foliis nimis rarum videri, & folia aliquantum foliis arbuti dissimilia, quæ sortasse in ramis fructus habentibus, ita mutari oportebit. Hanc arborem multis etiam locis in sua peregrinatione observavit Petrus Bellonius, atque lib. 2. observat. cap. 104. scribit, iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis nascentem sibi conspectam, cujus ramos suo fructu onustos, quilibet eorum qui comstabantur, abstulerit; ut in itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore singulos ad edendum invitabat; racematim autem coheribat, magnitudine & colore fructus rubus ideæ, quem Galli framboises appellant, mollisque erat ut arbuti fructus.

Ὅμοιος ἐστὶ τῆς τεύχης καὶ φύλλοι καὶ ἡκκουμηλίας. Vertunt, prunus his folio similis. ἡκκουμηλία Latinis, prunus. Sed pruni fructus in pappos non abit, nec huic arbuti adrachneque folium, nec arbor procera, sed magna, ut Theoph. lib. 4. hist. scribit. Mira corruptela in Græco codice. Corrigunt ἡκκουμηλίας. Alii ex Plinio corrigunt ἡκκουζίας. Nam lib. 13. cap. 22. de arbuto & adrachne egit, subiungit, Similis & coggygia folio, magnitudine minor. (non dicit Theoph. minorem arborem adrachne, arbutoque, sed simpliciter arborem parvam) Proprietatem habet amittendi fructum lanugine, (pappi vocant,) quod nulli alii arborum evenit. Malè ex Theophrasto viri docti corrigunt Plinium, leguntque, similis & coccyemelea folio. cum Theoph. ex Plinio corrigi debeat, quod prunus fructum papposum non habeat. In antiquo Veneto legitur, similis & coggygia est folio &c. In titulo verò capituli coggygia scribitur: quomodo etiam in indice scribitur: in indice scripto coccyam vocari asserit Doctiss. Salmasius, & pro coccyia legendum ait ἡκκουζία. Nec dubitat, quin è Plinio corrigendus Theophrastus, apud quem reponit, ὁμοιος ἢ ἐστὶ τῆς τεύχης καὶ τῆς ἡκκουζίας; quod in ἡκκουμηλίας mutarunt correctores. Hefychius ἡκκουζία vocat hunc fruticem, sed, more suo, βοτάνην esse dicit; Sic enim & frutices & arbores sæpe appellat. ἡκκουζία τὸ ζῶον, ἢ τὸ ὄρεον, καὶ ἢ βοτάνη, coccyx animal, avis, herba. Fallitur vir magnus, ἡκκουζία herba à coccygia diversa planta, Recentiores cuculi florem vocant, de quo alibi nobis agendum erit. Coccygia fortasse frutex cuius meminit Theophrastus dicitur, quod eo vigeat, floreatve, vel fructum ferat tempore, quod coccyx id est, cuculus cantat, vel cantare definat. Sic apud eundem Hefych. ventus quidam coccygia dicitur. ἡκκουζία ἀνημοὶ οἱ κροτωνιά). Crotoniata ventum quendam coccygiam vocant, quod eo tempore spiraret quo cuculus coccyzat. Sed unde nomen acceperit frutex hic, me fugit. Illud falsum scio, quod scribit Plinius, solum huius fruticis, vel, si placet, arboris semen in pappos abire: nam constat, & falicis fructum in pappum evanescere. Sunt qui coccygiam putant plantam quam vulgò

crassitudinis, qui in numerosos rotundos ramulos, cortice obscurè rubente vestitos, dividuntur. Folia firma, venosa, lata, densa, terebinthinis foliis fermè paria, latiora tamen, & orbiculato mucrone, oblongis rubentibus pediculis nitentia, tenuiores ramulos amplectuntur, quæ non ineptè comparari possunt cum adrachne foliis, ab Alpino delineatis; Odore quodammodo lentifisco, gustuque adstringente, non injucundo tamen. Folia hæc sub finem æstatis rubescunt, elegantissimoque nitore oculos oblectant. In supremis ramis emicat veluti racemus quidam, ex viridi pallecente, qui paulatim in papposum muscarium explicatur, & evanescit, innumeris tenuissimisque capillamentis fuscis, tortilibus, involutum, nutantibus in militum galeis plumosis cristis non ab simile, papporum lanugini intersparis; seminibus ex nigro rufescentibus minutis, figurâ cor æmulantibus. Radix dura, lignosa, non altè descendens, raris fibris donata, ut terebintho. Copiosè crescit agro Auriaco, quatuor miliaribus Avione, quâ ad insulas & aquas sextias itur. Reperitur etiam circa Viennam, locis montanis. Ac illic quidem floret Majo mense, calidioribus verò locis maturius, fructus maturefcit Julio, & Augusto. Non videtur huic frutici nomè impositum εὐκὺς ἢ ἡκκουζία à cuculo. Sed εὐκὺς τῆς ἡκκουζίας, quod folia, semen, pediculi floris, cortex, rubent ac purpurefcant. Hefych. ἡκκουζία τὴν ὄρεον καὶ πορφυρεῖα. Fortè non scribendum ἡκκουζία vel ἡκκουζία; sed vel ἡκκουμηλία, ut Ruellius ait, vel, ἡκκουμηλία à rubedine, purpureoque nitore: vel, si Plinii videtur lectio præstare, ἡκκουζία, Nam in indice & capituli titulo antiqui codicis coggygia scriptum est. Hæc conjectura sunt, quas affirmare nequeo. Sunt qui fruticem descriptum cotinum Plinii existimant, cuius lib. 16. cap. 18. mentionem facit his verbis. Est in Appennino frutex, qui vocatur cotinus, ad liniamenta modo, conchylii colore insignis. Ex quibus sanè nemo facilè colligat, an ei stirpi, quæ apud barbaros tale nomen obtinuit cotini appellatio rectè tributa sit. Radix huius stirpis, ut refert Aloisius Anguillara, lanas pannosque rubente rufosque inficit colore. Ideo fortè Plinius conchilii colore insignem tradidit, Nempe à radice rubente, roseoque radice colore, seu potiùs tinctura, in montibus Apenninis rosolo vocari scribunt. Gratianopolitani ejus foliis summisque ramusculis ad lineas vestes nigro colore inficiendas utuntur, quas aliis mulierculæ superimponunt, ne subjectæ pulvere & fordibus inquinentur. Alobroges Sabaudi arbusculas integras, vel earum grandiores ramos delibatos vendunt, suaque lingua fustes vocant, ad pannos, ut Lugdunensis refert, luteo colore tingendos. Is enim est ligni color. Dianfes Allobroges sua lingua Rhu vocant, corticeque coria spissant, ac concinnant. Id quod nonnullos movit, ut rhoem coriariorum esse crederent, alios, ut cotinum coriarium vocarent. Corini nomen Clusius inditum putat à foliorum tabescentium rubro colore, quo cotinum inficere scribit Plinius. Scribunt alii, κρινος esse circeos floccos, quales in galeis, aut galli gallinacei vertice videntur; qua de similitudine floris dictus fuit hic frutex, qui è summis virgultis pulcherrimum lanificium tollit, sericeo vellere & contextu calamistratū, quod crispatur & explicatur in latam cesariem, crinibus puniceis, fuscis, & tortilibus. Nusquam legi hanc κρινος habere significationem. apud Hefych. lego κρινος αἱ ἀδικεφαλαίαι, id est, cottici galeas significant. Apud eundem κρινος ἀδικεφαλαίαι significare reperio. κρινος ei arbor est, quam oleastrum vocant.

Cotinus coccygia Theophrasti.

cotinum coriatam vocant. haud magnæ altitudinis frutex, virgis nigricantibus, tricubitalibus, quandoque majoribus, raro quinque cubitos excedentibus, digitalis

Φελλός. Nomen accepit εὐκὺς τὸ φελλόθεν à levitate, quod aquis semper innatet, nec obruatur. Eadem de causa ἕψος dicitur, quod semper altum petat. ὄζυτος verò hederam significat. Hefychius ἕψος τὴν μιστὸν βέλαιον, ἕψος δὲ κοματίεον. Ipson Thurii hederam vocant accentu in ultima, ἕψον accentu in penultima, carcerem. Apud Theop. lib. 3. cap. 6. accentu in penultima ἕψος scribitur, exponunt suber. Vide Annotationes. Latinis suber dicitur à Græco σύφαρ, quod, teste Suida, τὸ δέρυμα significat. σύφαρ, τὸ δέρυμα ἢ ἀνθρώπη καὶ μὲν τὸ βικόν σύφαρ ἰμὸν. καὶ τὸ τοτὸ δένδρον αἰὼν ἰόντι. καὶ λίμαρχος ἐν ἰκάλῃ. τὸ σύφαρ ἰνδύμα εὐφραίας καὶ πέπλος εὐφραίας τὴν λιπίδα. Syphar corium pellisque humana. Certè nequaquam mihi pellis rugosa. Certè hæc arbor sicca existens. Callimachus in Hecale. Syphar indumentum anguis & cicada, ob squammas. Hefychius σύφαρ γῆρας, ὑπέριον, οἱ ἢ τὸ εὐφραίας, καὶ τὸ ἱρρύπιδαιμον σῦκον, καὶ τὸ ἐπὶ γαλακτὸς πέφιδες. Syphar senectus suprema, exuvium anguis, ficus rugosa, & que in lacte supernat pellicula. Pellem igitur, & exteriorrem corticem significat. σύφαρ, suber, idem quod φέλλος, ὄζυτος φλοῖος. Arbor enim aliud nihil quam cortex. Ideo Plin. lib. 16. c. 8. Suberì minima arbor, glans pessima, τὰτα,

ras, cortex tantum non fructu præcrassus ac renascens, atque etiam in denos pedes undique explanatus. Vjus ejus anchoralibus maximè navium, piscantiumque tragulis, & cadorum obturamentis; præterea in hyberno sæminarum calceatu. Quamobrem non infacetè Græci corticis arborem appellant. Sunt & qui sæminam ilicem vocent. atque ubi non nascitur ilex, pro ea subere utantur, in carpentariis præcipuè fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonem. Nec in Italia tota nascitur aut in Gallia omninò. Postremum, ut mox dicam, falsum, quod præcedit, de phellodry dixit Græcus auctor, Latinus malè suberi adscribit. Vide Theophrastum de phellodry. Non infacetè, inquit, corticis arborem appellant. Videtur φιλλὸν quasi φλοιὸν dici voluisse. Certè φιλλὸς arboris cortex, leveque lignum. Hesyechius φιλλὸς σεληγὸς τῶν ὄντων, καὶ δυσεργὸς, καὶ ἐξ ἰπιπολῆς πικρῆς, καὶ φλοιὸς δένδρου, καὶ ἕλκον ἰλαφρον. Locus siccus, & difficilis, ut plurimum petrosus, & cortex arboris, lignumque leve. Suberem etiam simpliciter corticem vocarunt Latini. Quod non difficulter probari potest. Apud Strabonem in adagio legimus, ὑποπέτρῳ αἰνῶ φιλλῷ, subere leviorè esse. Hoc expressit. Horat.

Lib. 3. od. 4.

Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Idem satyra 4. lib. 1.

— Simul ac duraverit atas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. —

Id est, ἀνὸ φιλλῷ. Pindarus in Pythiis hymno secundo,

— ἀλά-

πλίσος εἶμι φελλὸς ὡς
ὑπὲρ ἕρκος ἀλμας.

— immer-

fabilis sum ut suber, (sive cortex)
super superficiem maris.

Ad hoc alludit idem Horatius de Ulyffe loquens epistol. lib. 1.

Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.

Quia suber mergi nequit, piscatores ea utuntur sustinendis retibus, plumbeis glandibus in profundum dejectis. Hunc usum non tantum apud Batavos, Gallos, Hispanos, Germanos habet, sed etiam apud Græcos & Latinos. Suidas φιλλὸς; ἀδύπητον καὶ ὕδαρ φιλλὸν αἰ κρυφίαν ἢ μαλαχόντα βάλαν; Phellos immersabilis aquis, semper occultum rete piscatorium quasi sorte indicans. Plinius, usus ejus anchoralibus maximè navium (eundem hodie apud Batavos usum præstat,) piscantium tragulis, & cadorum obturamentis, præterea in hyberno sæminarum calceatu. Calcearii expetitam valde suberem ad crepidas conficiendas quilibet novit. Græciæ Bataviæque puellæ virgines, non valetudinis causa, sed superbiæ gratia hujusmodi calceos gestant, ut majores, grandioresque videantur. Clemens Alexand. 3. pædag. ex Alex. Comico.

Τυγχαίνει μικρότης ἔσται, φελλὸν οὐ παῖς βλαυτῆσι οὐκ ἐκπίπτειται.

Parva videtur quedam esse, in calceis insuatur suber.

Ἐν τῶν ῥῶνι in Aldino & Basil. codice πῶν ῥῶνι. Quam cur rejecerint lectionem causam video nullam. In Pyrrhenæis montibus frequens, etiam in Aquitania Pyrrhenæis adjacente regione. Nec in Tyrrenia sive Hetruria reperiri nego; sed vulgaram si velis sequi lectionem, non uno loco corruptus erit codex: sin vero Aldinam & Basiliensem serves, nulla opus mutatione. Vides Plinii erratum, qui nec in Gallia, nec in Italia nasci tradit suberem, cum in utraque frequens reperitur.

Τὸ δὲ δένδρον. Plinius loca citato. Suberi minima arbor, glans pessima, cortex tantum &c. Hæc falsa sunt. Scribe, cum Dalecampio. Suberi non minima arbor, glans pessima: suber enim medicis magnitudinis arbor, ilice plerumque major, caudice, ubi adolevit, longè crassiore, δλιγὰ κλάδεις sive paucorum ramorum; sed ilignis sunt firmiores.

Τὸν δὲ φλοιὸν παχὺν ἔχει &c. Cortex crassus admodum ac

densus, carnosus, scaber, rimosus, qui, nisi suo tempore detrahatur, sponte dehiscit, ac in fragmenta sese separar, alioque subnascente expellitur, eo sublato, qui subest novellus adeò rubet, ut procul aspicientibus arboreas

Suber.

rubrica aut minio pictæ videantur. Quinquernus, qui de laudibus Provinciæ scripsit, triplicem suberi corticem tribuit. Sed præstat ipsum audire; nam quædam in ejus historia tradit ab aliis hæctenus non observata. Suberis, ait, arbor uberrimè in Olbiensi ora provenit, ilicis specie glande majore, & deteriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices terni; primus præcrassus, qui in cadorum & omnium penè vasorum obturamenta adsciscitur, piscatorum vetia, contra premente plumbo, elevat, ex eo etiam fiunt alvearia. Secundus crepidas munit, & hibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt patere, è quibus quicquid heclicis propinatur, magna utilitate hauritur. Eo melior hæc arbor, quo vetustior: detrahendis corticibus hæc est ratio: qua stipes telluri committitur, circumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in brachia dividat sese: mox à summo ad imum finitur: detrahaturque triplex cortex. Non explanatur aqua, sed igni, nec demuntur, nisi tertio mox anno: quod si paucis diebus à tonsura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod raro accidit, nimirum regione calida & sicca, & temporum observatione raro fallente. Hæctenus Quinquernus. Verum in Hispaniis, inquit diligentissimus Carolus Clusius, primum illum præcrassum corticem dumtaxat detrahere solent: quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur, sed etiam ad tuguriorum, & murorum prætexta, præsertim in ea Boëtice parte, quam Estremaduram vocant; ubi interdum totis pagis, ædes magnis suberis fragmentis, imbricum loco, tectas conspiciere licet. Idem cortex exterior illa scabritie deersa, muniendis crepidis & hyberno calceati idoneus: Itaque videtur Quinquernus, præter veterum auctorum sententiam, ex præcrasso illo, exteriorque cortice binos fecisse; nam scabritia illa exterior ad nullam rem utilis. De cortice suberis vide cap. 8. lib. 1. cap. 18. lib. 4. hist.

Τὸ δὲ φύλλον ὁμοίον παῖς μελίαις, παχὺ, ἀσθημικῆς ἔργῳ. Nihil similitudinis cum fraxini folio habet. Corigunt, ἰλαίαις. Certè suberis genus perpetui folium, à Mathiolo descri-

ptum, folia fert, quæ non ineptè oleæ comparari possunt: est enim folio angustiore, prolixiore, & acuminatiore, ut pictura ostendit; sed oleæ non est oblongius. Scribo, μηλίαις. Mali folium quadantenus refert, sed oblongius malo, & crassum; per marginem nonnihil incisum & aculeatum. Vide utriusque iconem, folium suberi iligno majus, rotundius, mollius, & superne magis virens, per marginem incisum & aculeatum, quandoque verò longius, & acuminatum, minimè dentatum. Mathioli oleæ folio suber in Pisano agro frequens.

Οὐκ αἰείφυλλον ἀλλὰ φυλλοβολοῦν. Qui vulgatam defendunt lectionem, τυρρητίαν, ii necessariò legere debent ὅτι αἰείφυλλον, ἀλλὰ μὴ φυλλοβολοῦν. In Pireneis montibus & Aquitania foliis hyberno tempore exiit; ut Diligentiss. observavit Carolus Clusius, cum Aprili in Hispanias proficisceretur: foliis enim viduatæ erant, quotquot suberis arbores circa Bajonam conspexit. Contra verò in Italia & Hispania perpetuò virent. Vulgatam ergo lectionem retinere debent qui τυρρητίαν ex Aldino & Basiliens. legunt, Robertum verò Constantinum sequi debent, qui

τυρρητίαν legunt, ut Lugduno - Batavus codex habet.

Καρπὸν ἢ αἰεί φέρει βαλάνηφορον, ὁμοίον τῇ αἰεί. Scribe, καρπὸν ἢ αἰεί φέρει βαλάνηφορον ὁμοίον τῇ αἰεί, non ut in Ald. & Basiliens. legitur ἀρρία. Si ἀρρία legere placet, tum concedendum, ilicem foeminam ἀρρίαν non ἀρρίαν vocari. Verunt, aquifolia similem. Rectius, aquifolia-ilici similem. Nam quam vulgo aquifoliam vocamus, baccifera est; glandem verò fert suber. Glans calici majori, hispido, aspero, magisque echinato infidet, quàm ilici, magna, ubi maturuerit, nigricans, iligna longior, & obtusiore cuspidè, adstringens, & exsiccans, & gustu multò quàm iligna ingratiior. Magna ex parte conjunctim nascitur, ut avellana, sed crasso, brevique petiolo, & firmiore quam iligna. Ramis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeò firmiter inherentia, ut nisi fracto ramo, eximi non possint.

Περαιεγῶσι &c. Plinius lib. 17. cap. 24. Cortice in orbem detracto necantur, excepto subere, quod sic etiam juvenatur. Crassescens enim præstringit & strangulat. Vide cap. 18. lib. 4. hist. Vide cap. 21. & 24. lib. 5. Caufar.

Κ Ε Φ. Ι Ζ.

C A P. XVII.

De colutea, colyteaque, & lauru Alexandrina, ficòque, & viti: deque ea vite, quam vocant phalacras: Quòtque rhamnorum genera, Item de aquo, & paliuro.

† κολοίτια. † διαφυσά. Const. διαφύσται Bas. † Τίλιε Constat. Scribe τίτι.

† Διον δὲ καὶ ἡ κολυτρία περὶ Λιπάραν. δένδρον μὲν ὀλίμηδες. τὸν δὲ καρπὸν φέρει ἐν λοβοῖς ἡλικὸν φακὸς ὃς παίνει τὰ περὶβάτα θυμασῶς. φύεται δὲ ἀπὸ ἀέρματ' ἢ ἐκ τῆς τῶν περὶβάτων κόπυρα μάλισα. ὄρεα δὲ τῆς Φυπίας, ἅμα δὲ κτέρω δυσμύω. δὲ αἰ φυτὸν περὶ ἄρην. ὅταν ἦ δὴ † διαφυσάται ἐν τῷ ὕδατι. φύλλον δὲ ἔχει παρόμοιον † τύλι. βλαστάνει δὲ τὸ πρῶτον μονοφύε, ὅτι ἔτη μάλισα τρία. ἐν οἷς καὶ τὰς βακτηρίας τίμνωσι. δοκῶσι γὰρ εἶναι καλά. καὶ ἐὰν τις κολύση, ἀποθνήσκει. καὶ γὰρ ἀπυράβλαστον ἐστίν. εἶτα ἄλλοι καὶ ἀποθνήσκουσι τῷ πύρρω ἔπι. ἢ δὲ περὶ τὴν Ἰδλίαν, ἢ καλῶσι κολυτρίαν, ἔπειρον εἶδος ἐστίν. θυμασῶδες δὲ καὶ ὄζωδες, καὶ πολυμάχαλον ἰσάνιον † δὲ, ἢ πολυ. ἔχει ἢ φύλλον ἀφροδῶδες πλατυφύλλου δάφνης. πλεῖον εὐρογυλιότερον καὶ μεῖζον, ὡδ' ὁμοίον φαίνεσθαι τῷ † τῆς πηλέας. περὶ κηκεστρον ἢ. τὴν χρίαν Ἰππιάτρου χλοερὸν ὁποῦθεν δὲ Ἰππιδυκαῖον. καὶ πολυῖνον ἐκ τῶν ὁποῦθεν ταῖς λεπταῖς εἰσὶ καὶ ταῖς ρίζαις, καὶ μετὰ τῶν πάλωρεσίδων ἀπὸ μέσης κατὰ τινεσσῶν. φλοιὸν δὲ ἔχει ἰσάνιον, ἀλλ' οἷον τὸ τῆς ἀμπέλου. τὸ δὲ ξύλον σκληρὸν καὶ πυκνόν. ρίζας δὲ Ἰππικαλαῖας καὶ λεπταῖς καὶ μακράς. ἔλας δὲ εἰσέρχει καὶ ξανθὰς σφόδρα. καρπὸν δὲ οἷον ἔχειν φασὶν ὅτι αἰθ' ὅ. τὴν δὲ κορυμνὴν κατῆρον καὶ ὄστ' ὄφθαλμὸς ὄστ' περὶ τὰ φύλλα λείας σφόδρα καὶ λιπαρὰς καὶ λευκὰς. τῷ ἄλλοι δὲ κατῆρον δὲ ἀποκοπὴν δὲ καὶ Ἰππικαυτὴν, ὡδ' αὖ φύεται καὶ ἀναβλαστάνει. ἴδια δὲ καὶ τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰδλίαν ἐστίν. οἷον ἢ περὶ Ἀλεξανδρείαν καλῶσι μύνη, δάφνη καὶ σικὴ τις καὶ ἀμπέλου. τῆς μὲν ἐν δάφνης ἐν τέτρω τὸ ἴδιον, ὅτι Ἰππιδυκαῖον ἐστίν, ὡσπερ καὶ ἡ κεντρομυρρῖνη ἀμφοτέρω γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχους τοῦ φύλλου. ἢ δὲ σικὴ, θυμασῶδες ἰσάνιον, καὶ ἐκ ὑψηλόν. πᾶσι δὲ ἔχον, ὡσπερ καὶ πηχυαῖον εἶναι τὴν περὶ μετρον. τὸ δὲ ξύλον ἐπεσραμυδῶδες, γλίχρον. κατῶθεν μὲν λείον καὶ ἄστρον, ἀνωθεν δὲ περικομον. χρωμα δὲ καὶ φύλλον καὶ φλοιὸν, † πελίον τὸ δὲ ἄλλοι τῶν φύλλων ὁμοίον τῷ τῆς Φιλύρας, καὶ μαλακὸν δὲ καὶ πλατὺ, καὶ τὸ μέγα ὅ. ὡδ' ἀπολήσων ὡς αἰθ' ὅ. με-

† Colutea quoque Liparæ propria traditur. Arbos magnitudine præstans, fructum in siliqua ferens, magnitudine lentis, qui oves mirum in modum pinguefacit. Nascitur semine, & fimo præcipuo ovillo. Tempus ferendi, cum Arcturus occidit. Serendum semine † præmadefacto, cum † ante macerato. Habet folium non absimile † fœnogræco: germinat primo † unicum. Triennio maximè. Quo quidem tempore baculos decidunt: tunc enim præstantiores esse videntur: & si ita quis decurtaverit, mox arbor emoriatur. † haud enim latere plantigero constat. † stolonibus spargitur deinde in ramos, quartoque anno arborefcit. Arbor circa Idam proveniens, quam colyteam vocant, genus aliud est, fruticosum, ramosum, alosum, inventu rarum, non crebrum: folio laurino lauri latifoliæ, sed rotundiori, ampliorique, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius tamen: † colore parte altera herbido, tergo autem albido, nervosoque. Tum ibidem nervulis præternibus fibrisque, tum inter eas propagines, quæ de medio callo, in costarum speciem adducuntur, dicantur, tenuibus multitis fibris nervosum, inter eas sitis, quæ costarum in media funditur. Vide commentar. † atque raras gerit, easque crispas flavasque. quemadmodum myrtus sylvestris: quippe fructum ambæ super dorsum folii ferunt. Ficus † putatur: fruticosa est, nec excelsa sed crassa, ut vel cubitali ambitu sit, ligno contorto, † lento, colore tam folii, quam corticis livido: figura foliis tiliæ similis. Mollia quoque, lataque sunt, magnitudine similia. Flos mespili, & cum mespilo florescat foliis ergo quemadmodum rufcus; quippe fructus utriusque dorso ipsius folio infidet. Vide cap. 16. lib. 1. circa finem. † lento, parte inferiore minime nodoso, laevi, superiore in orbem comoso, colore, Gaza, lento, inferius laevi, nulloque ramo superius, gyro comato, colore tam folii quam corticis livido.

† πάλω Bas. Const. Lexico.

† Bas.

† Bas.

† Bas.

† Bas.

† Bas.

† Bas.

† Bas.

σπιλῶδες. κὶ ἀνθεῖσθα τῆ μεσσίλη. ὁ δὲ καρπὸς, ὃν καλεῖται σῦκον, ἐρυθρὸς ἢ λίκος ἐλαίας· πολλὴ προγγυλάπερ... ἔστι δὲ μεσσιλῶδης. ρίζας δὲ ἔχει παχείας, ὡς αὐτὸ σῦκός ἢ μέγας, κὶ γλισχράς. ἀσάπες δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον, κὶ καρδίαν ἔχει σφραγῶ, ὅση ἐπιερώνη. ἢ δὲ ἀμπελ... Φύεται ἢ μὲν τῆς Ἰδῆς περὶ τὰς Φαλακρας καλεῖται... ἔστι δὲ τῶν μεσσιλῶδων ῥαδίοις μικροῖς. τεινοντα δὲ οἱ κλώνες ὡς πυγανιαῖοι. πρὸς οἷς ῥάγες εἰσὶν ἐκ παλαιῆς μέλαινας. τὸ μέγα δὲ ἢ λίκος κὶ αὐτὸ, γλυκεία. ἔχει δὲ ἐν τῷ γινώσκοντι πικρὰ καὶ μαλακόν. Φύλλον προγγύλον, ἀσχιδές, μικρόν. ἔχει δὲ κὶ τ' ἄλλα σχεδὸν ὅρη φύσεις πινὰς ἰδίας. τὸ μὲν δένδρον, τὰ δὲ τῶν μεσσιλῶδων. τὰ δὲ ἄλλων ἄλλοματων. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῆς ἰδιότητος εἴρηται πολλάκις, ὅτι γίνεταί κατ' ἐκάστους τῶν. ἢ δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσιν ἢ διαφορῶν, κατὰ περὶ ἐστὶ τῶν δένδρων κὶ τῶν τῶν μεσσιλῶδων, ὁμοίως ἐστὶ, κὶ τῶν ἄλλων ὡς περὶ εἴρηται τῶν παλαιῶν. ὡς περὶ ἢ ῥαίμνος, κὶ παλίμνος, ἢ κὶ ἴσος, κὶ ῥοῦ, κὶ κητῆς, κὶ βιάτ, κὶ ἑτέρων πολλῶν. ῥαίμνος τε γὰρ ἢ μὲν ἐστὶ μέλαινα, ἢ δὲ, λουκή. κὶ ὁ καρπὸς διάφορος. ἀκαθῆ φέρει δὲ ἀμφο. τὲ περὶ ἴσος ῥοῦ μὲν, λουκόν, ῥοῦ δὲ, μέλαν. ἢ ῥοῦ δὲ ἢ ἑκατέρως κὶ ὁ καρπὸς κὶ λουκόν. ὁ μὲν, λουκός· ὁ δὲ, μέλας. ἐνίων δὲ ἢ ὡς περὶ ἀνά μέσον ὃν ῥοῦ δὲ ἢ πρὸς φέρει. ἢ ἔτε οἰνωπὸν ἢ τὸ ἐκλυκόν ἐστιν, ὡς περὶ πινῶν. ἔχει δὲ κὶ τὸ φύλλον λεπτότερα ἢ λεπτότερα κὶ τὰς ῥαδίδας, τὸ λουκόν ὃ, τε παλίμνος ἔχει διαφορῶν, ἀπαντα δὲ τῶν τα καρποφόρα. ἢ ὅρα παλίμνος ἐν λουκῶ πινὸν τὸν καρπὸν ἔχει, κὶ ὡς περὶ τῶν φύλλων. ἐν ὃ τρία ἢ τέσσαρα γίνεταί. χρῶνται δὲ αὐτοῖς πρὸς ὄν βήχας οἱ ἰατροὶ κέπλοντες. ἔχει γὰρ πικρὰ γλισχρότητα κὶ λίπος. ὡς περὶ τὸ τῆ λίνης σπέρμα. Φύεται δὲ ἢ ἢ τῶν ἐφύδρῶν. κὶ ἐν τοῖς ξηροῖς, ὡς περὶ ὁ βιάτ. ἢ κὶ ἢ τῶν δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον παύρονον. Φύλλοβόλον δὲ, κὶ ἢ ὡς περὶ ἢ ῥαίμνος ἀείφύλλον.

ret. Fructus, quem ficum appellant, rufus, magnitudine olivæ, sed rotundior, gustu mespilaceus: crassas radices agit ut ficus urbana, lentisque. Nunquam hæc putret, & cor solidum, non mollem medullam continet. Vitis nascitur ea parte Idæ, quam vocant Phalacras. Est fruticosa, virgibus parvulis, & ramulis cubitalibus penè exprorrigitur: quibus acini laterales nigri adherent, magnitudine fabæ, dulces, qui lignum vinacei modo intus continent: folium rotundum, individuum, parvumque. Cæteris quoque montibus propria quædam natura dederat, aliis arbores, aliis frutices, aliis reliquæ materiæ aliquid. Sed proprietatem singulis locis inesse, dictum sæpius est. Discrimen autem quod in prædictis unigenis, tam arboribus quam fruticibus percipitur, in reliquis quoque plurimis pari modo, ut exposuimus, intelligi potest. Exempli gratia: in rhamno, paliuro, vi- liuro, æquo, ὄττο, fluida, edera, rubo, multique aliis. Rhamnorum enim alia nigra, alia candida, fructusque diversus, ambæ verò aculeigeræ, Æquorum quoque alia candida, alia nigra: & flos fructusque utrique pro ratione diferiminis alius candidus, alius niger. Nonnulli etiam medii quodammodo sunt, quibus flos in purpuram candicans, nec enim fulvus, nec exalbidus est. folia quoque tenuiora, lævioraque candida, ut virgæ, similiter graciles, & læves. Paliurus quoque differentias nonnullas habet: omnes autem frutiferæ sunt. Et paliurus quidem in siliqua fert, in qua ternâ, aut quaternâ femina gignit, quibus medici contra tussim contusis utuntur: habent enim lentitiam quandam, atque pinguedinem, ut semen lini. Nasçitur locis dilutis, & aridis sicut rubus, sed non minus diluta quærit. Foliis deciduis est, non perpetuis, quemadmodum rhamnus.

fabæ Græcæ, dulces. paliuro, vitice, rhambo vulgo sumach vocant, hederæ. viticam. flos colore purpureo violaceo: nec enim vinoso, exactèq; albo est. fert, supra folia, in qua.

† μὲν ὡς τῆς Ἰδῆς... Basf. κητῆς περὶ τῶν δένδρων ἢ τῶν μεσσιλῶδων ὁμοίως ἐστὶ... Basf. ἔχει ὡς περὶ τῶν φύλλων, ὅτι... Basf.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hæc adæi τῶν ἰδίων, ἢ καλεῖται κολύτιον. Caput hoc, qui cum superiore fecerunt, ut esset unum, nominis vicinitate adducti sunt. Ἀπὸ μίσης. Theodorus florida interpretatione usus est: & addidit, callum. Et legit rectè, φλοιὸς δὲ ἢ λείον. non autem λινον. Οὐδας δὲ εἰσὶν. Theodorus, radices vibratas. ambitiosè. In Codice Ruellii, fibratas. Ἰδία δὲ τῶν ἀδελφῶν. Et hoc adjungas superioribus locorum ratione. Idæ enim sunt peculiare. Festivum verò. Nam quomodo Idæ fuerit propria laurus ea, quæ Alexandrina nominatur? Notæ κρητομενίμην. & quæ relata sunt in nostros Commentarios. Ἡ δὲ σῦκῶ. Profectò vanos mortales. Nihil ficus obtinet, non colorem, non folium, non fructum. Floret hæc, non floret ficus: postremò lignum dissimile, tum constitutione, tum natura.

Φαλακρας, calvas. Quemadmodum nobis multi colles, & montes noti sunt hoc nomine. Legit Theodorus, πηχυαῖοι, non, πυγανιαῖοι. Ἐστὶ μὲν, μελαικόν. ἔχει δὲ κὶ τ' ἄλλα. Materia diversa hæc. aliud igitur caput. Quæ cuique loco natura conveniret, docuit supra. Nunc differentias tractat à speciebus aded inconditè: quod & hinc monere decuit: vagatur. Minoris tamen materia argumentum est, ut fruticum, atque ejusmodi. ῥαίμνος. Mirificum illud. Inturim, & alia ex Dioscoride Latina arceste sæpe. multa fingit. Nunc spinam cervalem ponere noluit. At, ἴσον, æquum, vertit. Et ῥοῦ, fluidam interpretatur. Cæterum ῥοῦς, nomen est Syrum, sicut & infra. Ὅτι παλιούρῳ ἔχει διαφορῶν. At eas quare non ponit? Paliurum esse ignoratum à recentioribus, docuimus in commentariis.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Κολυτῖα. Colutea notissima, vulgò Bagnaudier. Λοβοῖς. Hic siliquis si dicas, falsum; non enim siliquatur, sed fert folliculos sive vesiculas, id est, φύσισας sive φυσκία κὶ φυλάκια, Quæ λοβῶ voce Theophrastus etiam complecti solet, ut ostendam exemplis in Supplemento linguæ Græcæ. Φακόν. terone φακῶ, vel φακός. Διαφύνηται. lego διαφυσῶ. Τὸλη. scribendum τήλη, quod est fœnum Græcum, silicia & silicula Varroni & Plinio. siliqua etiam Columelle. Κολυτῖον. Hinc τῆς κολύτιας etymologia. Εἶπε. Hic finis parenthesis, cujus principium post τείλα. Σχηματῖται. substitue σχηματῖται. Κολυτῖον. Quæ sit hæc Colutea querendum, Non enim est sorbus torminalis, Nam hæc κρητομενίμην: nec Ornus, quæ fraxinus est sylvestris Columelle, cujus caudex lævis. Putant quidam carpinum esse vulgότερον.

Πηλίας. Superius ἀδελφῶν dicebat, τὸ δὲ φύλλον τὸ μὲν γράματι διαφορῶν, ὡς αὐτὸ φύλλον δάφνης. Quibus constat, hunc locum depravatam esse, legendamque μίσην. Nam lauri ut ulmi in foliis, quæ similitudo & convenientia? Supra ὅς δὲ illud vacat. Καὶ πολυῖον, ὅτι ἢ ὅτι οἰδεν τοῖς λαοῖς εἶσι κὶ ρίζαις, & μετὰ τῶν παλαιῶν ἀδελφῶν δὲ μίσης κρητομενίμην. Supra cap. 10. non dissimilis oratio, quam ita castigavimus, Πολυῖον δὲ, κὶ δὲ τῆς μίσης παλαιῶν ἀδελφῶν τῶν ἀδελφῶν ὅτι κὶ μετὰ τῶν κρητομενίμην. Igitur hic sic corrigo, Πολυῖον ὅτι ἢ ὅτι οἰδεν, τοῖς λαοῖς ὅτι ἢ ρίζαις μετὰ τῶν, &c. Ἀλεξανδρῖα. Et Plinius laurum Alexandrinam & Idæam vocari tradit lib. 15. cap. 30. Sed dicit aliquis, si Idæa, quomodo erit Alexandrina? Sic pro Theophrasto & pro se respondet idem Plinius lib. 5. cap. 30. Aeolis proxima est, quondam Myfia appellata, & quæ Helleponto adjacet Troas. In hoc tractu Ida mons. Iplaque Troas Antigoniam

tigonia dicta, nunc Alexandria, colonia Romana, &c.
 Ἐπιφωλόγητον, ἔς Κερκεραυρίην, de quibus copiose scribitur in Crispini Lexico. Ἡ δὲ συκὴ. Arbor ea que in monte Equebellatio circa facellum provenit, ea ficus esse creditur de qua hoc loco. Plinius lib. 15. cap. 18. de ficorum generibus. Idæa rubet, inquit, olivæ magnitudine, rotundior tantum, sapore mespili. Alexandrinam hanc ibi vocant (at hoc Theophrastus non de ficu, sed de lauro) crassitudine cubitali ramofam, materia validam, lentam, sine lacte, (hoc adjectis de suo) cortice viridi (at Theophrast. χερσὶν ἔφλοῦν πάλιον esse ait) folio tilixæ, sed molli.

Περὶ μέτρων. Legito ἀδύμωτον. Καρδίαν. Sic medullam eduram ac solidam appellare consuevit, ut cedyri: fungosam verò sambuci ἑπελωίω. De hoc Constantinus in supplemento Lingua Græcæ. Ἀμπύλον φύεται. Apud Galenum lib. 7. de comp. med. 17. τῆπος cap. 4. ἀρκεταφυλὴ planta, id est, uva ursina, que in Ponto nascitur, humilis, fruticosa, folio arbuti, cujus fructus rubet, saporis austeri. Adhuc in Appennino vocatur vigna dell' Orso, quam vult esse vitim Idæam Theophrasti vir maximus in cognitione stirpium Anguillara. Quid verò sit vitis Idæa, docetur in Lexico Crispini in voce ἀμπύλον. Πυρραϊοί. ῥελλὴ ἀ πύρων, ut à πύρων πύρωνοι. Κωάμω. Nec hoc loco de faba nostrate intelligendum, sed de faba Græciæ, à cujus similitudine etiam κωάμω, de qua bestiola in ea voce copiose in Crispiniano Lexico dicitur.

Καθίπριον, ἔς cætera que sequuntur valde depravata. Ita γερονο; καθίπριον τῶν δένδρων, καὶ τῶν θυμῶν ὁμοίως ἔστι (καὶ τῶν ἀδῶν, ὡς αὐτὸ εἶρηται) τῶν παλαιοῦν. Ἴου. hic ἔς infra corruptè pro οἴσω. Οἴσω verò sive οἴσω, τῆς ἰτίω, id est, salicis, species est; ut ἔς Latinis salix Amerina. Sed ἔς οἴσω (ut hoc loco, ἔς apud Eustathium in Homerum, quod adnotavimus in Supple. linguae Græcæ) est vitex que in ambitu nominum

est, λυγὸν que ἔς ἀγνὸν appellatur, quam ἔς arborefcere dixit lib. primo. Atque ex hoc authoris loco, ἔς Dioscoride, viticis duo genera leges apud Plin. lib. 24. c. 9. Dicit autem Theophrastus, ut in arboribus, sic juxta in fruticibus diversas species inveniri: qui apposita arborum tractationi ἔς fruticum in specie varietatem subjungit. Ἐπιπεφωλόγη. Purpura violaceæ colore ἔς πορφύρεζον intellige. Estque in confinio coloris nigri ἔς albi ipse color: non verò fulvus. Quare hoc loco ἰνῶπον non nisi de colore nigro possis accipere. Καθίπριον τὸ φύλον. Rei falsitas locum corruptum ostendit. Facillima correctio, si τὸ articulum expungas. Nam hic folliculus paliuri velut folium est, sicut ἔς λοβὸς τῆς μελίω. Est igitur καρπὸς ἑλακκώδης, ut dixit Dioscorides de tertia rhamni specie; que nihil aliud est quam paliurus hæc Theophrasti. Alii fortasse malunt, καὶ τῶν φύλων: vel καρπὸς φύλων: quia paliuri fructus simul plures super folia in summitate nascuntur. Mihi magis probatur simplicissima correctio. Infra lib. ἔς cap. 4. alia est paliuri species. Alia item apud Athenæum lib. 14. que Ζιχρῆ species quædam. Ἀντὶ. ῥελλίω ὠπίω. ἑλακκώδης supra etiam in enumeratione τῶν ἀειφύλων ῥάμνων posuit: Et sanè folia non amittit rhamni secundæ species, cujus flores lutei ἔς odorati, plures ex longo dependent pediculo. Βάτυ. Κωάμω ἄδων est rosa sylvestris Plinio, vulgò rose sauvage. Κυνόσκιος, lentis canis Columel. vulgò Eglantier; quam ἐλακκώδης dixit Pythia apud Athen. lib. 2. Βάτυ verò κωάμω ἄδων vocat Galen. lib. 1. de Composit. ἑλακκώδης Oribas. Κατὰ τῆπος, ῥιζὸν καὶ πύλον. Vide apud Plin. lib. 17. cap. 13. ut rubi propaginem docuerint. Τὸ τῆς ῥίω. Hic non τὸ μέλος intelligit, sed κῆρυον, quem fructus voce latus sumpta complectitur. Et sanè ita est. Cynobati enim alabastris bulastriis similes sunt, non verò melogranatis. Vel accipe de pomi rudimento: capitula punicea dicit Celsus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Scribe, ut supra dixi, κολοίτεια. Hesych. κολοίτεια δένδρον. Idem Phavorinus. κολοίτεια. Salix quæ decurtata moritur: folia enim habet saligna, & decurtata moritur. ut scribit Theoph. καὶ ἴσιν τῆς κολοίτεια, ἀπαθήσεται.

Δένδρον ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ. Sunt qui legendum contendunt, δένδρον ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ. Sed hæc lectio nulla munitur auctoritate. Paulò infra ἀντὶ πύλον doctiff. Constantinus corrigit, πύλον, quomodo etiam legit Theodorus. Malo ex cap. 14. hujus libri ἰτίω vel ἰτίω. A salice enim nomen habere videtur. Si vulgaris coloitea legitima, certè non malè restituitur ἰτίω, Nam hujus particularia forma & facie saligna sunt, verum colore diversa. Ideo quoque supra dixit ἢ ἢ κολοίτεια ἔχει τὸ ἢ ἢ φύλλον ἔχον τὸ τῆς ἰτίω.

Coloiteam putant quidam plantam esse quam vulgo coloiteam vocamus, ab aliquibus fenna dicta. Non esse fennam haud difficile probatur; quod fenna non nisi paucis mensibus vivat, ac herba sit. Coloitea verò arbor est, multis annis durans. Gravius errant qui fennam coloiteam Theophrasti putant. Nam præterquam quod non fit arbor, pro fructu ostendit folliculum lunatum, in quo semen vinacearum instar includitur, Deinde fenna fructu non pinguescunt oves; foliis etiam est glycyrrhizæ proximis, crassis, subpinguibus. Nec quam vulgo coloiteam vocant, coloitea est Theophrasti. Coloiteam Theophrastus arborem magnitudine præstantem dicit, coloitea vulgaris ne arboris quidem nomen meretur, fruticosa quippe stirps est, hominis altitudinem superans. Deinde non fert fructum in siliqua, sed in vesicula. Sed λοβὸν voce vesiculas complecti Theophrastum dicunt. Id licet probari posset, tamen nihil faceret; fatendum enim est, reperiri coloiteam quæ in siliqua corniculata semen fert: sed magnitudine non est φάκος lentis, multò enim minor est. De siliqua coloiteæ vide c. 18. lib. 1. ubi ἐν λοβῷ non ἐν ὕμνῳ semen ferre scribit, manifestèq; inter ὕμνω & lobum distinguit. Præterea utraq; semine facile affurgit, etiam si non maceretur, id est, nec natura sua simplici affurgit caudice, sed plures stolones emittit. Coloitea alia vesicaria, alia siliquosa. Vesicaria fruticosa stirps est, quæ cultura in arborem haud magnam mutatur, in multos sese ramos diffundens. Sin cultura non accesserit, caudicibus hominis altitudinem quandoque superantibus surgit, lignosis, non admodum crassis, qui in tenues ramos sparguntur. ligno constat sambucino, cortice satis duro, exterius cinerio, interius viridi, in cujus medio cavitas parva inest, medullæ loco. Folia oblonga sunt, ex pluribus ad unum nervum composita, veluti vicixæ, sed majora, supernè glabra & viridia, infernè candidiora, & hirsuta, gustu amara, quorum singularia cum particula-

ribus sænigræci convenire possunt. Flores lutei sunt, genitæ floribus forma similes, ex longis pediculis propendentes. His succedunt vesiculæ, vel folliculi membrano-

Colytea.

si, pellucetes, nonnihil purpurascetes, prætumidi, ac veluti quodam spiritu turgido, qui, si premantur, dissiliunt, crepitumque magna edunt. In his semina multa, quæ

quæ nondum matura renis quandam formam ostendunt, colore luteo, gustu pisi, aut fabæ. Maturitatem adeptâ, lentis forma sunt, dura, nigra, plana. A Majo in multam ætatem floret, interea folliculi maturum semen præbent. Apud Batavos hortensis est, nec, quod sciam, in incultis reperitur. Siliquosæ coloiteæ describit genera tria diligentissimus Carolus Clusius. Multas prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, fatis tamen firmas, in frequentes ramos divisas, folia alata septem, aut novem, uni costæ inhærentia, bina semper ex adverso sita, uno impare extremam aliam occupante, coloiteæ foliis similia, sed minora, saturatè virentia, ingrati admodum & amari saporis: & singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi, sustinentes plerumque binos nonnunquam ternos flores, coloiteæ similes, forma & colore, sed minores, & nonnihil odoratos: siliquæ teretes, oblongæ, quibusdam veluti articulis distinctæ, oblonga, lævia, fusci coloris, & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent; radix lignosa est, longè latèque dispersa. Est & altera humilior, humique diffusa; neque foliorum numero, aut situ, aut forma, neque florum forma aut colore à superiore differens: Sed hujus virgæ palmares aut pedales duntaxat, hyeme interdum marcescere solent, & novo vere denuò à radice regerminare: siliquæ & semina paria; radix similiter dura, & lignosa, latè se spargit, & fibris aliquot donata est. Sponte & abundè nascuntur ad *Italenberg*, vicinisque Viennæ montibus, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Prior in Belgii hortis colitur nasciturque, ut adversariorum auctores scribunt, in Valena Mompellani agri sylvâ. In hortis alta longè major evadit. Posterior etiam in hortis culta, paulò major fit, & plerumque virgas hyeme retinet: florent Majo. Tertia nititur radice crassa, & lignosa, lenta tamen, & flavescente cortice obducta, multisque fibris prædita: ex qua plures singulis annis, ineunte vere, novas producit virgas pedales, nonnunquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læves, virides. Et in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ inhærentia, exsiccantibus primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis. Flores in foliorum oblongis virgulis inhærent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi, nullo grato odore commendati, quibus succedunt articulatim distinctæ siliquæ, superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, polygalæ Valentiniæ modo. Crescit in montium, qui à Danubio, & *Italenberg* illi eminenti ad alpes extenduntur, radicibus, inter vepres, & ad vinetorū margines. Floret Junio, nonnunquâ etiam Majo, subsequens hyems virgas corrumpit. Non desunt, qui anagyridem vulgò vocatam, coloiteam putant. Sed nec hæc coloitea multis de causis esse potest. Quod non sit arbor magna, nec unistirps, facileque semine surgat, nec decurtata moriatur. De anagyride circumfertur adagium. Suidas, ἀνάγριδος δὴμῶς τῆς ἀπὸ τοῦ ἀνάγριδος, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀνάγριδος ἔχει & παρρησία ἐστὶν ἄνθρωπος, κίεως τὸν ἀνάγριδος, ἐπὶ τῶν ἐπιστομίων ἰατρῶν τὰ κενῶν. ἢ αὖ τὸ φυτόν ὁ ἀνάγριδος, ἀλκιμικόν, & δυσώδης, & φριμῶ. Ἡμεῖς τε καὶ διαφορικῶς διδάμοις, τὸ δὲ σπέρμα, λίσθησις, ἢ ἰσχυρῶν. ἢ δὲ ἀνάγριδος αὐτὸ φασι. *Anagyris civitas Attica.* Flos, qui tritus odorem emittit, unde proverbium. *anagyron commoves, in os qui sibi ipsis malorum auctores essent, est autem anagyron planta, quæ nocumenta ac divas ardet, & graveolens, & acris: facultatis calidæ & discutientis. Semen tenuium partium est, & vomitus excitandi virtute præditum. à nonnullis ipsa planta onogyris vocatur; Duas confundit plantas, onogyron, & anagyron. Vide lib. 6. cap. 3. Adagium hoc variè narratur ab auctoribus. Alii ad fruticis referunt naturam, de quo nobis jam sermo est; medicamentis efficacem, verum odore majorem in modum gravi, maximè, si manu teratur, cujus fructus, si intus assumatur, vehementem vomitum movet. Unde vel ab odoris gravitate, quæ carpentem consequitur, vel à concitandi vomitus efficacia, paræmia deducta videtur. Alii anagyrum genium quandam existimant, qui propter violatum sacellum suum, vicinos omnes funditus everterit: atque hujus proverbii mentionem fieri apud Aristophanem in *Lystrata*.*

Πόθεν εἰσιν ἀνάγριδος τὸν νῆ τὸν δία
 Ὁ γὰρ ἀνάγριδος μοι κεννήστω δονεῖ.

Unde advenit? ab *Anagyro*. Ergo per *Iovem*
Anagyris esse motus apparet mihi.

Aliis alia placet sententia, Sufficit duas in medium attulisse. ἀνάγριδος, dictum putant à natali solo, ut anagyrum pro frutice non secus sumamus, quam anticyram pro helleboro. *Stephanus* δὲ πάλαι. anagyrum locum esse ait in Attica, quæ ad tribum pertineat *Erechtidem*, ἀνάγριδος, δὴμῶς ἐρεχθίδος φύλις. Describitur à *Dioscoride* libr. 3. cap. 158. ἀνάγριδος, ἢ δὲ ἀνάγριδος, ἢ δὲ ἀνάγριδος, κελῶν, ἢ δὲ ἀνάγριδος, ἐπὶ φύλλοις & τοῖς ῥιζώδεσσι προσεμφερῆς ἄγριον, διττῶδες, βαρύνον, ἰσχυρῶς. ἀγρὸς καὶ μὲν ἰσχυρῶς, καρπὸς δὲ κενῶν, μακροῖς τὸ ἄγριον κενῶν. πικρὸς, σπέρμα δὲ κενῶν τὸ σπέρμα πικρῶν. *Anagyris*, sunt qui *anagyron*, alii *acopon* vocant. Frutex est arboris instar, foliis & virgis vitici assimilis, perquam gravis odore, flore brassicæ, semine in longis corniculis, renibus figura simili, versicolore, ac solido; quod nova maturescence durefcit. *Anagyris* vocari tradit apud *Oribasium* ἐνάγριδος; in antiquis *Plinii* codicibus *acorion* & *acoton*. Vera lectio ἀνάγριδος. Nomen accepisse putant, quod moveri nolit, propter gravitatem odoris. Apud *Plautum* & *Festum* nausea dicitur, quod nauseam odore suo virofo moveat. Nausea, inquit *Festus*, herba gravis, qua coriarii utuntur, à navi quasi nausea dicta. ἀνάγριδος καὶ ἰσχυρῶς. *Plinius* flore oleris vertit. Sic enim brassica καὶ ἐνάγριδος vocatur. in *Moreto*.

Hic olus, & latè fundentes brachia betæ.

Varro lib. 1. de *Re Rust.* c. 18. Quod usque eò est contrarium natura, ut arbores non solum minus ferant, sed etiam fugiant, ut introrsum in fundum se reclinent, ut vitis ad sita ad olus facere solet, ut quercus si juglandes, (in *Regio antiquis* codice juglandes) magna crebra, finitima fundi oram faciunt sterilem. Quem fugit inter brassicam & vitem maximum esse odium. *Plinius* lib. 29. cap. 4. de gallinaceo jure. Efficacius enim cocti cum olera marino, aut cybio, aut capparum, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio aut aneibo. In antiquis, nostro codice aut cibo, aut capparum legitur. Scribe *enico*. *Diosc.* lib. 2. cap. 53. de eodem gallinaceo jure ἰσχυρῶς καὶ πολυπόδιον. Sunt qui marinam brassicam, mercurialem, cnicum, aut polypodium simul incoquant. Constat ergo, olus καὶ ἐνάγριδος brassicam vocari. καρπὸς δὲ κενῶν μακροῖς. *Oribasius* μακροῖς. Vulgatam *Plinius* defendit libro 27. capite 5. *Anagyris*, quam aliqui *acopium* vocant, fruticosa est, gravis odoris, semen in corniculis, non brevibus, simile renibus, quod durefcit per menses. *Dioscorides* maturescence novæ parvo discrimine. Non multum refert, an per menses an

Anagyris.

nova maturescence semen durefcit. In veteri codice ἀνάγριδος, ἐνάγριδος legitur. In alio verò codice, ἢ καὶ ἀνάγριδος. Vulgatam probat *Oribasius*. Pro anagyris Botanici plantam

plantam cujus imaginem adpingere curavimus, ostendunt. Arbuscula, vel exiguae arboris instar frutex est, humanam altitudinem non multum superans, interdum minor, interdum major, calidioribus praesertim regionibus, (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem aequantem conspexit diligentiss. Carolus Clusius) multis ramis a radicibus suis fruticosa assurgit, cortice ex viridi nigricante obductis, e quibus ramuli profiliunt, onusti foliis trifolii asphaltitis, dilutijs tamen superius virentibus, averfa parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulae foetidae vulgaris, adeo gravis, & tetri, ut transeuntibus suo foetore caput offendat. Ex foliorum sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeunt oblongi, quinque folijs constantes, genitae ferè aut cythi florum modo; sed quorum supremum, quod reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensius aurei, reliquis pallefcen- tibus. Siliquae deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineae; in quibus terna aut quaterna femina nonnunquam plura, satis magna, exiguis phasiolis aequalia, renis forma, quae initio candi- cant, deinde purpurefcenstem colorem contrahunt, tan- dem cum plenè matura, ex caeruleo nigricant. Ut ap- tissime Dioscorides περιόδον dixerit. Nam in eodè fructu non exactè maturo, tres differentes colores subinde con- spiciuntur. In plerisque Galliae Narbonensis, tum & Hispaniae locis absque cultura gignitur. Floret istis Ianuario & Februario, aetate semen maturefcit. Bellonius lib. I. observ. cap. 17. in Ida monte nasci scribit, anti- quumque obtinere nomen. *Anagyridis*, inquit, *arbutum passim secundum regias vias nascitur, tam fetido odore, ut capitis dolorem inducat, antiquum nomen etiamnum retinens; nam anagyros vulgo dicitur, adeo ingrati est sa- poris, ut ne famelicæ quidem caprae degustare sustineant.* Honorius Bellus Cretensis Medicus contrarium ferè asserit, epistol. I. ad Clusium. *Anagyris*, inquit, *passim secus vias provenit, differtque ab ea quam tu lib. primo Hisp. hist. stirp. cap. 43. describis. Nam rotundiora folia profert. vocatur αζόγος, acciditque interdum, ut caprae, & oves fame vexatae, folia hujus depascant, licet odoris sit ingratisimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si forte ignarus aliquis vescantur, aut lac bibat, statim excitantur, tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris, ut cum hoc sepius accidat, multi in vita discrimen venerint, eam ob causam frutex hic omnibus est exosus.* Ad anagyris clas- sem referri debet *Laburnum* vulgo vocatum, trifolia arbor vocata; quod tria communiter habeat folia, quan- quam aliquando quatuor aut quinque, uni pediculo ad- hærentia, proferat, ut ei qui antea non observavit, di- versa ab altera videatur. Hujus tria quatuorque genera coluntur in horto medico Lugdunensi, cui summa cum laude praest Clariss. Adolphus Vorstius Med. & Bota- nicæ professor insignis. Aliud folio majori, minori a- liud, reperitur latiori, invenitur angustiori. Quod lati- folium vocant, folia fert terna longa, magna, & lata, solida, atrovirentia, hujus flos cubito major est: *laburnum* Plinii esse volunt, cujus Plinius lib. 16. cap. 18. memi- nit. *Aquas odore cupressi, juglandes, castaneæ, laburnum.* Alpina hæc est arbor, nec vulgo nota, dura & candida ma- terie: cujus florem cubitalem longitudine apes non attingunt. Laburni vulgaris materies medullitis nigra est, corticetenus lutea est, in modum guaiaci. Apes prætera ejus flores non aspernantur. Verum, ut Mathioli scribit, flores ejus attingunt. Quod verò palmi longitudi- nem florem non excedere scribit, id de omni laburno vulgo dicto verum non est; Reperitur enim in horto me- dico, cui longè major sit flos, vulgo *goude keten aurea catena* vocatur. Aquas vel aquosos tractus aspernare non videntur. Nam insignis, & magnæ altitudinis in Ba- ravia sit arbor, etiam Amstelodami, ubi solum satis aquo- sum & humidum. Quare, non multum à vero absunt, qui arborem hanc anagyrum alteram faciunt.

Hæc altera est, à priori longè diversa, ut ex utriusque planè diversa descriptione patam sit. Le- ge cum doctiss. Gaza σπίνιον ἢ γάζα ἢ πόνιον.

Τὸ τῆς πινίας. Doctiss. Constantin. corrigit *μαλίαις*; quia supra cap. II. de fraxino scripsit Theoph. τὰ ἢ φύλλα τῆς πινίας ἀφαιροῦν, καὶ τὸν φύλλον ἀφαιρῆναι. Si ad verba Theo- phrastris diligenter attendimus. nec hæc nec vulgata le- ctio sana. Folio, inquit, esse lauri latifoliae, sed rotundi- ori, & majori, ut vel ulmeo vel fraxino simile appareat. Verum quidem est, fraxinum folijs esse lauri latifoliae, sed longioribus, in acutum desinentibus. At Theophras- tus inquit, rotundioribus esse, & amplioribus; qualia nec ulmo, nec fraxino sunt, Scribo, *μαλίαις* Mali folia

ampla lataque sunt, rotundis longiora, Sunt quidem, inquit, folia coluteæ familia lauro latifoliae, sed rotun- diora, & ampliora, adeo malo simile apparent, nisi quod paulo etiam oblongiora sunt.

Καὶ πολύνιον &c. hæc corruptissima. Corrigit Constan- tinus. πολύνιον ἐκ τῶν ὀπιδίων, τῶν λεπταῖς ἰσὶ καὶ ῥίζαις μεταξὺ τῶν &c. Quid folio cum radice? Prætera bis de radice age- ret Theophrastus; sequitur enim infra, ῥίζαις ἢ ἰσπολαῖς & λεπταῖς, καὶ μαλίας. Legunt alii πολύνιον τῶν λεπταῖς ἰσὶ, καὶ τῶν πολυροειδῶν ἀπὸ μίσης καὶ λατείνωσιν, deletis supervacuis his dictionibus ἐκ τῶν ὀπιδίων & καὶ τῶν ῥίζαις. Certè voces hæc vel supervacuae, vel corruptae; Quorum enim tau- tologia ista ὀπιδίων ἰσπολαῖς, καὶ πολύνιον ἐκ τῶν ὀπιδίων &c. Quod si cognita foret planta, facile quid aliud in locum, τῶν ῥίζαις, posset substitui; exempli gratia τῶν λεπταῖς ἰσὶ, καὶ σπυρίλοις, ῥυσοῖς vel simile quid. Quare cum doctiss. viris lego πολύνιον τῶν λεπταῖς ἰσὶ μεταξὺ τῶν πολυροειδῶν ἀπὸ μίσης καὶ λατείνωσιν. *Superne viridi, inferne cano, fibris multis tenuibus nervoso, inter eas positus, quæ à media, costarum instar, ducuntur.*

Τὴν ἢ κορυφὴν κήρυον. Vertunt. *Amentum autem furculum, Verte. Cachryn autem in thyrsum fastigiatam, vel clavatam gerit.* Vide cap. 7. hujus libri *κορυφὴν κήρυον*, est cachrys oblonga, in modum clavæ.

Καὶ τῶν ὀφθαλμῶν &c. *Gemmaeque circum folia.* id est, quæ globum nascentium foliorum in nodum explicatum ac reclusum obvolvunt & operiunt, Sic populi nigrae o- culi primum erumpens germen resinofum vocamus, quando folia nondum expansa sunt, sed conclusa, & con- voluta, instar pilulae oblongæ.

Ἰδία ἢ πικρὴ ἢ ἰδία ἰσὶν &c. Multi arborem Iudæ vulgo dictam (de qua etiam alibi nobis agendū erit, cap. de ceronia & spina Aegypti.) coluteam esse volunt. Multa tamen prohibent hanc probare opinionem; quod folia ferat circinatae propemodum rotunditatis, lauri, mali, fraxini, ulmi folijs rotundiora. prætera, quod nec sit arbor nodosa, nec ramosa. Insuper, quod nec clavatam cachryn, vel cachrys quid simile gerat. Cortice etiam constat Levi, nec gemmas ostendit, laves, pingues, can- didas. Denique, quod fructum floremque fert, cum utroque carere Theophrastus ex aliorum sententia scri- bat. Arbor Iudæ interdum in arborem justæ magnitudi- nis locis cultis crescit: neglecta verò & sponte nascens, ut plurimum inter frutes potius, quam arbores referri debet, e caudice lignoso rariores fert ramulos, alterna- tim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigrican- te vestitos; qui primo vere antè folia, aut iis germinate incipientibus, inferiore parte ternos, aut quaternos si- mul junctos ferunt flores, ochri forma, sed colore ele- ganti, purpureo, rubentes; folia deinde ex intervallis prodeunt afari fere, sed tenuiora, circinatae propemodum rotunditatis, nervosa admodum uti aristolochia- rum, & dura: superiore parte dilutijs quam afari virentia, inferiore verò nonnihil candicantia. Floribus succe- dunt membranaceæ purpurascenles siliquæ, & quodam- modo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis, planum, durum. Aliud genus reperitur per omnia ferè simile, præter flo- rem; qui in hoc candicat, cum in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum, qui candicat potius, quam purpurascit. Primum in nonnullis Hispaniæ Provinciis in sepibus ac dumis reperitur. Italiae quocumque montes, ac Narbonensis Galliae agri hoc non destitunt frutice. Apud Belgas in hortis colitur, Novella stirps adversus hyemis injurias fervari, muniri debet, adulta hye- mem fert, etiam satis sævam. Alterum genus flore can- dido, sponte nascens, non observavit diligentissimus Clu- sius, sed femine duntaxat natum vidit in quibusdam Bel- gicis hortis.

Τῆς ἢ ἐν δάφνης. De lauro agit Alexandrina. Lauri for- ma quædam nomen lauri accepisse extra controversiam est. Sed unde Alexandrinæ ἀλεξάνδρεια nomen accepit non constat. Nonnulli ab Alexandria Troadis, ubi mons est Ida, nomen accepisse scribunt. Circa Idam nasci auctor est Theophrastus. Plin. lib. 15. cap. 30. *Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec nisi in montosis, &c.* Hæc opinio alijs minùs probabilis; qui non ab Alexandria urbe nomen impostum volunt, verum ab A- lexandro ipso, à quo & urbi nomen. Unde ἀλεξάνδρεια δάφνη, vel, ut apud Hesych. ἀλεξάνδρεια. Ἀλεξάνδρεια, in- quit, βοτανῆς εἶδος. Sic ἀχιλλεῖο, καὶ ἀχίλλειο ab Achille, λυσιμά- χια à Lyfimacho, ἠρακλεῖον φυτόν & ἠρακλεῖα ab Hercule. Ab Alexandro hæc nomē invenit, quod ea coronatus fuit Alexander. Stephanus ἰσὶ ἐ ἀλεξάνδρεια βοτανῆς, ἐ φυτόν. παρ' αἰγῶν ἢ ἀλεξάνδρεια, ἐξ ἧς ἐστὶν τὸ ἀλεξάνδρεια ὡς τῆς ἀγῶν, πινίας ἢ δανάλου

